

**KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN
TÜRKİYE EKONOMİSİNE
KATKISININ ÖLÇÜLMESİ**

2015-2018

Dünya
Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)
Metodolojisi Bağlamında
Telif Haklarına Dayalı
Endüstriler

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
DÖSİM	Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları
IPTV	İnternet Protokol Televizyon
ISIC	Uluslararası Endüstriyel Standart Kodu
NACE	AB Ekonomik Faaliyetler İstatistik Sınıflama Kodu
OTT	Over-the-Top, açık internet ağı üzerinden sunulan televizyon yayın ve video hizmeti
TEDA	Türk Kültür, Sanat ve Edebiyat Eserlerinin Dışa Açılımını Destekleme Projesi
THGM	Telif Hakları Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YASAD	Yazılım Sanayicileri Derneđi
WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

Yönetici Özeti _____ 11

II. BÖLÜM

2.1 Mevcut Durum _____	27
2.2 Amaç _____	27
2.3 Kapsam _____	28
2.4 Çalışma Metodolojisi _____	29
2.5 Çalışmanın Bölümleri _____	30

III. BÖLÜM

Metodoloji ve Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkısı _____	35
3.1.Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin WIPO Metodolojisine Göre Sınıflandırılması _____	35
3.2. Veri Toplama Metodolojisi _____	38
3.3. Veri Toplama Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Getirilen Çözümler _____	43
3.4. Telif Hakları Faktörü _____	45
3.5 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye Ekonomisine Katkısı _____	48
3.5.1 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Büyüklükleri (2015-2018) _____	48
3.5.2 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018) _____	49
3.5.3 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018) _____	51
3.5.4 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamı (2015-2018) _____	55
3.6 Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ekonomik Katkısı (2015-2018) _____	59
3.6.1 Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018) _____	59
3.6.2 Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018) _____	63
z v Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları İstihdam (2015-2018) _____	69
3.7 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ekonomik Katkısı (2015-2018) _____	74
3.7.1 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018) _____	74
3.7.2 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018) _____	78
3.7.3 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları İstihdam (2015-2018) _____	83
3.8 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Ekonomik Katkısı (2015-2018) _____	88
3.8.1 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018) _____	88
3.8.2 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018) _____	92
3.8.3 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları İstihdam (2015-2018) _____	97
3.9 Diğer Destek Endüstrilerinin Ekonomik Katkısı (2015-2018) _____	102
3.9.1 Diğer Destek Endüstrilerinin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018) _____	102
3.9.2 Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değer (2011-2015) _____	105
3.9.3 Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları İstihdam (2015-2018) _____	108
3.10 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Dış Ticarete Katkısı _____	111
3.11 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye'deki Diğer Sektörlerle Karşılaştırılması _____	120
3.12 Uluslararası Karşılaştırma _____	123

IV. BÖLÜM

Genel Değerlendirme ve Sonuç _____	126
4.1. Genel Değerlendirme _____	127
4.2. Telif Hakları Temel Endüstrileri İle İlgili Değerlendirme _____	127
4.3. Telif Haklarına Bağımlı Endüstriler İle İlgili Değerlendirme _____	128
4.4. Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstriler İle İlgili Değerlendirme _____	128
4.5. Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdama Katkısı İle İlgili Değerlendirme _____	129
Sonuç.....	130

Tablo ve Şekiller _____ 137-140

Önsöz

Özellikle son yıllarda ulusal ekonomilere yaptıkları kayda değer katkılardan dolayı birçok ülkede ekonomik büyümenin itici gücünü oluşturan kültür endüstrilerinin önemi, teknolojiye yaşanan gelişmeler ile birlikte daha da artmıştır. Telif hakları endüstrileri veya yaratıcı endüstriler olarak da adlandırılan bu endüstriler; özünde bireysel yaratıcılık ve yeteneği barındırarak yeni fikirlerin geliştirilmesi, özgün sanatsal ve kültürel ürünlerin ortaya çıkması ile büyüyen, büyüdükçe girişimciliği teşvik eden, yenilik geliştirme kapasitesini güçlendiren ve verimliliği arttıran bir faktör olarak değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, ülkemiz kültür endüstrilerinin dünya ölçeğinde hak ettiği yere gelmesini sağlamada, teşvik ve destek mekanizmaları aracılığıyla istihdam ve ekonomik açıdan ölçülebilir değer zinciri yaratılabilmek önem arz etmektedir.

Kültürün, bilimin, sanatın ve kültürle beslenen eser ve içeriklerin geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan kültür endüstrilerinin son çeyrek asırda yaşanan dijital dönüşümün de etkisiyle birçok başat endüstriyi geride bırakarak öne çıktığı ve kültürel zenginliğimizin küresel boyuta taşınması bakımından stratejik bir değere sahip olduğu unutulmamalıdır.

Bu değer bilinciyle, Bakanlığımız tarafından, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO) işbirliğiyle Türkiye'de kültür endüstrilerinin ekonomik katkısını ölçen ilk çalışma 2013 yılında gerçekleştirilmiştir. Yine WIPO metodolojisi kullanılarak güncel verileri elde etmek amacıyla 2019 yılında başlatılan ikinci bir çalışma ile Türkiye'de kültür endüstrilerinin ülke ekonomisine katma değer, istihdam, işgücü verimliliği ve dış ticaret payı gibi ekonomik büyüklüklerdeki katkısının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bakanlığımız başta olmak üzere, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile TÜİK uzmanları ve akademisyenlerden oluşan bir proje ekibi tarafından yürütülmüş olan 2015-2018 yıllarını kapsayan bu raporun hazırlık sürecinde kitap ve yazılı basın, müzik ve gösteri sanatları, sinema ve video, radyo ve televizyon, fotoğrafçılık, yazılım ve veri tabanı, görsel sanatlar, grafik ve reklamcılık gibi sektörlerin temsilcileri ve sivil toplum kuruluşları da katkı sağlamıştır. Raporun hazırlanmasına katkı sağlayan kuruluşlara, değerli uzmanlarına ve sektör temsilcilerine teşekkür ediyorum.

Kültür politikaları çalışmaları için referans değeri olan bu bilimsel raporda emeği geçen bütün proje ekibi üyelerini kutluyor, bu çalışmanın bundan sonra yapılacak benzer çalışmalara öncülük etmesini temenni ediyorum.

Mehmet Nuri ERSOY

Kültür ve Turizm Bakanı

*Bu rapor; TOBB Üniversitesi İşletme Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ramazan AKTAŞ ve Çankaya Üniversitesi Ekonomi Bölümü Dekanı Prof. Dr. M. Mete DOĞANAY tarafından Bakanlığımız adına gerçekleştirilen akademik çalışma esas alınarak yayına hazırlanmıştır.

Haziran | 2020

I. BÖLÜM

“

“Kültür endüstrileri, ulusal ekonomilere yaptıkları kayda değer katkılardan dolayı tüm dünyada ekonomik büyümenin itici gücünü oluşturan önemli sektörler arasında kabul edilmektedir”

”

Yönetici Özeti

Kültür endüstrileri, yaratıcı ve kültürel emek sonucu ortaya konan ve genellikle fikri mülkiyet hakları ile korunan ürünler, eserler, etkinlikler ve ürünlerin tüketici ile buluşmasını sağlayan endüstriler toplama olarak tanımlanmaktadır. Farklı uluslararası

“Kültür endüstrileri, ulusal ekonomilere yaptıkları kayda değer katkılardan dolayı tüm dünyada ekonomik büyümenin itici gücünü oluşturan önemli sektörler arasında kabul edilmektedir”

kuruluşlar ve ülkelerce “kültür endüstrileri”, “yaratıcı endüstriler”, “sanat ve kültür endüstrileri” veya “telif hakları endüstrileri” gibi farklı tanımlar ve kavramlar kullanılsa da özünde kültür ve yaratıcılığın temel alındığı faaliyetler bütününden bahsedilmektedir. Kültür endüstrileri günümüzde yaratıcı endüstriler ve telif hakları endüstrileriyle birlikte ele alınmakta, sektörlerin birbirlerini tamamlayıcı ve destekleyici nitelikleri göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından ortaya konan metodolojide “Telif Haklarına Dayalı Endüstriler” üst kavram olarak kültür endüstrileri kavramına karşılık gelmek üzere kullanılmıştır.

Bu endüstriler, birçok ülkede ekonomik büyümenin itici gücünü oluşturan önemli sektörler arasında sayılmaktadırlar. Bu nedenle de bu sektörlerin ekonomik yönü politika belirleyicilerin ve ekonomi araştırmacılarının

dikkatini çekmektedir. Kültür endüstrileri veya WIPO metodolojisi bağlamında telif hakları endüstrilerinin ulusal ekonomiler için önemli olmasının çeşitli nedenleri vardır. Öncelikle, bu endüstriler birçok ürün ve hizmeti sunmaktadır. Örneğin; roman, telif hakları ile korunan bir eser türüdür. Yazar, romanı yazarak onu meydana getirir; ancak bu roman, basılıp okuyucular tarafından satın alınmaya kadar herhangi bir ekonomik değeri içermez. Roman kitap olarak basılınca eserin sahibi olan yazar telif ödemesi şeklinde bir ekonomik fayda elde eder. Ancak bu kitabı basan yayınevi de çalışanlarına ücret ödemeleri yaparak, sabit sermaye olarak adlandırılan baskı makineleri, bilgisayar vb. satın alarak ve kullanarak, kitabı basmak için kâğıt satın alarak ekonomiye katkıda bulunur. Telif hakları ile korunan eser (roman), bir üretim süreci (basım) sonucunda bir ürüne (kitap) dönüşür. Ancak bu ürünün (kitabın) son kullanıcıya (okuyucuya) ulaştırılması gerekir ki burada da nakliye, toptan satış, perakende satış vb. değişik hizmetlere ihtiyaç duyulur. Birçok ürün ve hizmetin bu sürecin bir parçası olması nedeniyle müzik eserleri, sinema filmleri, televizyon programları, yazılım vb. diğer telif hakları ile korunan eser türleri için de geçerlidir. Telif hakları ile korunan eserlerle ilgili diğer önemli bir konu da bunların meydana getirilmesinin önemli oranda fikri emek gerektirmesidir.

Kültür endüstrilerinin kendilerine özgü bir ekonomi yaratmaları nedeniyle birçok ülke telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin yarattıkları ekonominin boyutunu ölçerek bu endüstrilerin ülke ekonomilerine önemli oranda katkı sağladığını tespit etmişlerdir. Bu nedenle ülkemizde de, kamu yetkilileri ve araştırmacılar, telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin boyutunun ve bu endüstrilerin Türkiye ekonomisine sağladığı katkının ölçülmesine büyük önem vermişlerdir. Bunun sonucunda,

Kültür ve Turizm Bakanlığının öncülüğünde ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)'nün desteği ve işbirliği ile Türkiye’de telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin ekonomik katkısını ölçen ilk çalışma 2013-2014 yıllarında yapılmıştır. Bu ilk çalışma 2009-2011 yıllarına ait veriler baz alınarak hazırlanmıştır. Bu çalışmanın ilk yılı olan 2009’dan itibaren son 10 yılda yaşanan

gelişmeleri görmek amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığınca 2019 yılı Mayıs ayında ikinci bir çalışma başlatılmıştır. Bu çalışmada ise 2015-2018 yıllarına ilişkin veriler baz alınmıştır. Çalışmanın temel amaçları aşağıda belirtilmiştir:

Türkiye’de, telif haklarına yönelik, yasal ve kurumsal çerçevenin ve ulusal politikaların incelenmesi,

Ülkemizin 21’inci yüzyıl büyüme eksenlerinden biri olan telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin milli ekonomimiz içerisinde sahip olduğu büyüklüğe ilişkin verilerin doğru bir şekilde yansıtılması,

Telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin ülke ekonomisine katkısının ölçülmesi suretiyle kültür endüstrilerimizin potansiyelinin ortaya konulması,

Telif haklarına dayalı bu endüstrilerin ekonomik büyüklüğü ve ekonomiye katkısının diğer sektörlerle karşılaştırılması,

Telif haklarına dayalı kültür endüstrilerinin ekonomik büyüklüğü ve ekonomik katkısının diğer bazı ülkelerle karşılaştırılması,

Telif haklarına dayalı bu endüstrilerin ekonomik göstergelerindeki (ciro, katma değer, istihdam, işgücü verimliliği, dış ticaret) eğilimin belirlenmesi,

Türkiye’de, telif haklarına dayalı bu endüstrilerin ekonomik büyüklük ve gelişmelerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve telif haklarına dayalı seçilmiş bazı endüstrilerdeki gelişmelerin incelenmesi,

Çıkan sonuçlar doğrultusunda ülkemizde telif haklarına dayalı bu endüstrilerin büyümesi ve gelişmesini teşvik edecek politika ve stratejilerin ortaya konulması.

Bu çalışma, WIPO’ nun yayımladığı “Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi”nde (2015) ortaya konulan metodoloji esas alınarak yürütülmüştür. Çalışmayı yürüten akademisyenlerin yanı sıra, kendi alanlarında uzmanlaşmış, değişik kurumlara mensup (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK) uzmanlardan oluşan bir proje ekibi teşkil edilmiş ve çalışma sırasında bu ekibin katkılarından yararlanılmıştır.

Öncelikle, Türkiye’de telif haklarına ilişkin ulusal politikalar, yasal ve kurumsal çerçeve incelenmiştir. Daha sonra, WIPO’ nun “Telif

Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi” (2015) esas alınarak istatistiki analizler yapılmıştır.

İstatistiki veri toplayabilmek için, öncelikle telif haklarına dayalı kültür endüstrileri belirlenmiştir. WIPO tarafından yayımlanan rehber endüstriyi, “tanımlanabilen ve istatistiki olarak ölçülebilen faaliyetler kümesi” olarak tanımlamış ve telif haklarına dayalı endüstrileri, endüstrinin telif hakları ile olan ilişkisini esas alarak dört grupta toplamıştır. Bu çalışmada da, WIPO tarafından yapılan sınıflandırma esas alınmıştır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplandığı gruplar ve her grubun kapsadığı endüstriler aşağıda açıklanmıştır:

Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstriler

Faaliyetlerinin bir kısmı telif haklarına dayalı ürünlerin oluşturulması, üretimi ve satışı ile ilgilidir. Kumaş, giyim ve ayakkabı; mücevher; mobilya; ev eşyası, seramik ve cam; halı ve duvar kâğıdı; oyuncak ve oyunlar; mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı; müzeler.

Telif Hakları Temel Endüstrileri

Faaliyetlerinin tamamı telif haklarına dayalı eserlerin oluşturulması, üretimi, gösterimi, icrası, yayımlanması, dağıtımı, toptan ve perakende satışı ve bunlarla ilgili diğer hizmetler olan endüstrileri kapsamaktadır. Kitap ve yazılı basım; müzik ve gösteri sanatları; sinema ve video; radyo ve televizyon; fotoğrafçılık; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik; reklamcılık; meslek birlikleri.

Telif Haklarına Bağlı Endüstriler

Faaliyetleri, telif hakları temel endüstrilerinin eserlerinin ve ürünlerinin oluşturulması ve tüketicilerin bunlardan yararlanması için kullanılan ürünlerin imalatı ve satışlarıdır. Televizyon, radyo, akıllı telefonlar, CD-DVD-blue-ray çalar, oyun konsolları, vb. cihazlar; bilgisayar ve çevre birimleri; müzik aletleri; fotoğrafçılık ve sinemaya ilişkin araç gereç; fotokopi makineleri; boş kaset, CD, DVD ile kâğıt imalatı, toptan ve perakende satışı.

Diğer Destek Endüstrileri

Faaliyetlerinin bir kısmı telif haklarına dayalı eser ve ürünlerin nakliyesi, dağıtımı ve satışı ile ilgilidir. Toptan ve perakende ticaret, ulaştırma, internet.

Kültür Endüstrileri; WIPO metodolojisi kullanılarak telif hakkı ile ilişkisi bağlamında dört ana grupta sınıflandırıldıktan sonra, bu sınıflamalar altında ne tür verilere ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Bu tespit doğrultusunda, yukarıda belirtilen telif haklarına dayalı endüstrilerin cirosu, katma değeri, istihdamı, ihracat ve ithalatı ile ilgili verilerin toplanmasına karar verilmiştir. Toplanacak verilerin türüne karar verilmesinin ardından, bu verilerin hangi kaynaklardan ve nasıl derlenebileceği araştırılmıştır. TÜİK 2009 yılından itibaren, Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE Rev 2.)’deki ekonomik faaliyet sınıflandırmalarına uygun olarak ciro, katma değer ve istihdam verilerini derlemektedir. Telif haklarına dayalı endüstrileri kapsayan NACE Rev 2. faaliyet sınıflandırma kodlarının belirlenmesini takiben, ciro, katma değer ve istihdam ile ilgili veriler TÜİK veri tabanından derlenmiştir. Bazı faaliyet kodlarının birden fazla telif haklarına dayalı endüstriyi kapsadığı veya telif haklarına dayalı olmayan bazı endüstrileri de içerdiği belirlenmiştir. Söz konusu karma kodları ayırmak için Hazine ve Maliye Bakanlığı’ndan ilave veri alınmış ve/veya uzman görüşüne başvurulmuştur. Telif haklarına dayalı endüstrilerde faaliyetleri bulunan kamu kurumlarından da veri temin edilmiştir. Dış ticaret (ihracat ve ithalat) ile ilgili veriler ise iki yöntemle derlenmiştir. Mallarla ilgili dış ticaret verileri TÜİK verilerinden derlenmiştir. Telif haklarına dayalı ürünlerle ilgili yurtdışına yapılan çeşitli ödemeler ile yurtdışından yapılan

çeşitli tahsilâtlara (TV programı yayın hakkı, TV program formatı, dijital müzik gelirleri, sinema filmi gösterim hakkı, yazılım ihracatı ve ithalatı vb.) ilişkin veriler ilgili meslek kuruluşlarından, sektörlerin önde gelen halka açık şirketlerinin raporlarından ve bu alanlarda faaliyet gösteren kamu kurumlarının yayımladığı raporlar ile araştırma kuruluşlarının çalışmalarından temin edilmiştir. Kısmi bağımlı endüstrilere ilişkin telif

*Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü
“Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin
Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi”nde
yer alan metodoloji esas alınmıştır. Kültür ve
Turizm Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine
ve Maliye Bakanlığı,
Cumhurbaşkanlığı Strateji
ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK, kültür endüstrileri
sektör temsilcileri ve meslek birliklerinden
alınan veriler kullanılmıştır.*

hakkı faktörleri, bir önceki çalışmada, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sektör Meclislerinin ve uzmanların görüşleri alınarak tespit edilmişti. Bu çalışmada da aynı faktörler kullanılmıştır. Diğer destek endüstrileri ile ilgili telif hakları faktörleri ise WIPO Rehberindeki yöntem kullanılarak belirlenmiştir.

SON ON YILI KAPSAYACAK (2009-2018) ŞEKİLDE VERİLERİN ANALİZİ (KATMA DEĞER-CİRO-İSTİHDAM-DIŞ TİCARET DENGESİ)

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN YARATTIĞI TOPLAM KATMA DEĞERİN PAYI:

- 2009 yılından itibaren, Türkiye’de telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH içindeki payında bazı artış ve azalışlar olmakla beraber istikrarlı bir yapı görülmektedir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer GSYH içindeki payı, son 10 yıllık dönemde % 2,61-2,88 aralığında değişmiştir. Buna göre telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik katkısı % 2,5’un üzerindedir.
- Telif haklarına dayalı endüstrilerin, 2018 yılında, GSYH’ye yaptıkları katkı, insan sağlığı

ve sosyal hizmet faaliyetleri, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (hukuk, muhasebe, idari danışmanlık, bilimsel araştırma faaliyetleri vb.), madencilik, idari ve destek hizmet faaliyetlerinin (kiralama, istihdam acenteleri, seyahat acenteleri, özel güvenlik, tesis yönetimi, temizlik faaliyetleri vb.) GSYH’ye yaptıkları katkının üzerindedir. Bu sektörler içinde özellikle sağlık sektörü dikkat çekicidir.

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH’ye katkısı, oldukça önemli bir sektör olan

sağlık sektörünün üzerindedir. Ayrıca, finans ve sigorta faaliyetleri ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetlerinin GSYH'ye katkısına çok yakındır. Yani, telif haklarına dayalı endüstriler Türkiye ekonomisine, finans ve sigortacılık ile bünyesinde Türkiye için çok önemli olan tüm turizm işletmelerini de barındıran konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörleri ile hemen hemen aynı miktarda katkıda bulunmaktadır.

“Ülkemizde kültür endüstrilerinin GSYH içindeki payı insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri gibi bazı önemli sektörlerin GSYH payının üzerindedir.”

- Diğer önemli bir husus ise bir önceki Rapor dönemine göre tarım, ormancılık ve balıkçılık, madencilik ve taş ocakçılığı, gayrimenkul faaliyetleri gibi sektörlerin GSYH katkısı azalırken telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH'ye katkısının istikrarlı bir yapıya sahip olmasıdır.
- Telif haklarına dayalı endüstriler içinde en çok katma değer yaratan telif hakları temel endüstrileridir ve bu dönemde GSYH içindeki payında aynı istikrarlı yapı söz konusudur. Telif hakları temel endüstrilerinin katma değerinin GSYH içindeki payı, son 10 yılda % 1,09-1,33 aralığında değişmiştir. Sonuç olarak, telif haklarına dayalı endüstrilerde katma değer payı açısından istikrarlı bir yapı görülmektedir.

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN GERÇEKLEŞTİRDİĞİ CİRO: (2009-2018)

- Tüm telif haklarına dayalı endüstrilerin cirosu, 2009 yılındaki 151.896.474.673 TL değerinden 2018 yılında 556.612.561.983 TL değerine gelmiştir. Bu % 266 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde enflasyondaki (tüketici fiyatları endeksi) artış % 122 oranında olmuştur. Bu durum telif haklarına dayalı endüstrilerin cirosunda önemli derecede bir reel artış olduğunu göstermektedir.
- 2009 yılında toplam cironun, % 29,36'sı temel endüstriler, % 22,36'sı bağımlı endüstriler, % 37,48'i kısmi bağımlı endüstriler, % 10,81'i diğer destek endüstrileri tarafından gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında ise toplam cironun, % 27,13'ü temel endüstriler, % 21,38'si bağımlı endüstriler, % 32,68'i kısmi bağımlı endüstriler, % 18,81'i diğer destek endüstrileri tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Telif hakları temel endüstrilerinin ciro paylarında son 10 yılda önemli bir değişiklik olmuştur. Kitap ve yazılı basın, 2009 yılında telif hakları temel endüstrilerinin cirosu içinde en yüksek paya sahipken, 2018 yılında telif hakları temel endüstrilerinin cirosu içinde en yüksek paya yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sahip olmuştur. Bu sektörü 2009 yılında

da ikinci sırada bulunan reklamcılık sektörü takip etmiştir. 2009 yılında ciro payı bakımından birinci sırada bulunan kitap ve yazılı basın sektörü 2018 yılında üçüncü sırada yer almıştır. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü telif hakları temel endüstrilerinin içinde oldukça önemli bir konuma gelmiştir.

- 2018 yılında telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içinde en yüksek paya sırasıyla televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.; bilgisayar ve çevre birimleri ile kâğıt sektörleri sahiptir.
- 2009 yılında ciro payında birinci sırada bulunan bilgisayar ve çevre birimleri sektörü 2018 yılında ikinci sıraya gerilerken, 2009 yılında ikinci sırada bulunan televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü ise birinci sıraya yükselmiştir.

Bunun en önemli nedeni ödemeli televizyon hizmetlerine uyumlu akıllı televizyonların piyasaya çıkması ve yine bu sektör içinde yer alan akıllı telefona olan talepte yaşanan artıştır.

- Genel olarak Türkiye ekonomisinde olduğu gibi telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin ciroları içinde kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün oldukça önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde, ciro payı bakımından kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünü mobilya takip etmektedir. Bu iki sektör, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosunun, 2018 yılında, % 89,87'sini oluşturmaktadır. Bu sektörleri mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörü izlemektedir.

“Ülkemizde kültür endüstrilerinin son on yılda yarattığı ciro (2009-2018) %100 ün üzerinde bir reel artış göstermiştir.”

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN YARATTIĞI KATMA DEĞER ile GSYH'de YAŞANAN ARTIŞ ORANLARI KIYASLANDIĞINDA:

- Tüm telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), 2011 yılındaki 26.946.470.666 TL değerinden 2018 yılında 107.123.159.191 TL değerine gelmiştir. Bu % 297 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde GSYH (cari fiyatlarla) % 272 oranında artmıştır. Bu durum telif haklarına dayalı endüstrilerin katma değerinin GSYH içindeki payını % 2,73 seviyesinden % 2,88 seviyesine getirmiştir.
- 2009 yılında toplam katma değer, % 45,40'ı temel endüstriler, % 15,15'i bağımlı endüstriler, % 31,68'si kısmi bağımlı endüstriler, % 07,75'i diğer destek endüstrileri tarafından yaratılmıştır. 2018 yılında ise toplam katma değer,

% 38,87'si temel endüstriler, % 17,79'u bağımlı endüstriler, % 34,63'ü kısmi bağımlı endüstriler, % 7,81'i diğer destek endüstrileri tarafından yaratılmıştır.

- Konuya katma değer açısından bakıldığında, GSYH'ye en yüksek katkının telif hakları temel endüstrileri tarafından yapıldığı görülmektedir.
- Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler ciro bakımından tüm telif haklarına dayalı endüstriler içinde en yüksek orana sahipken, tüm telif haklarına dayalı endüstriler içinde katma değer açısından en yüksek orana temel endüstriler sahiptir.

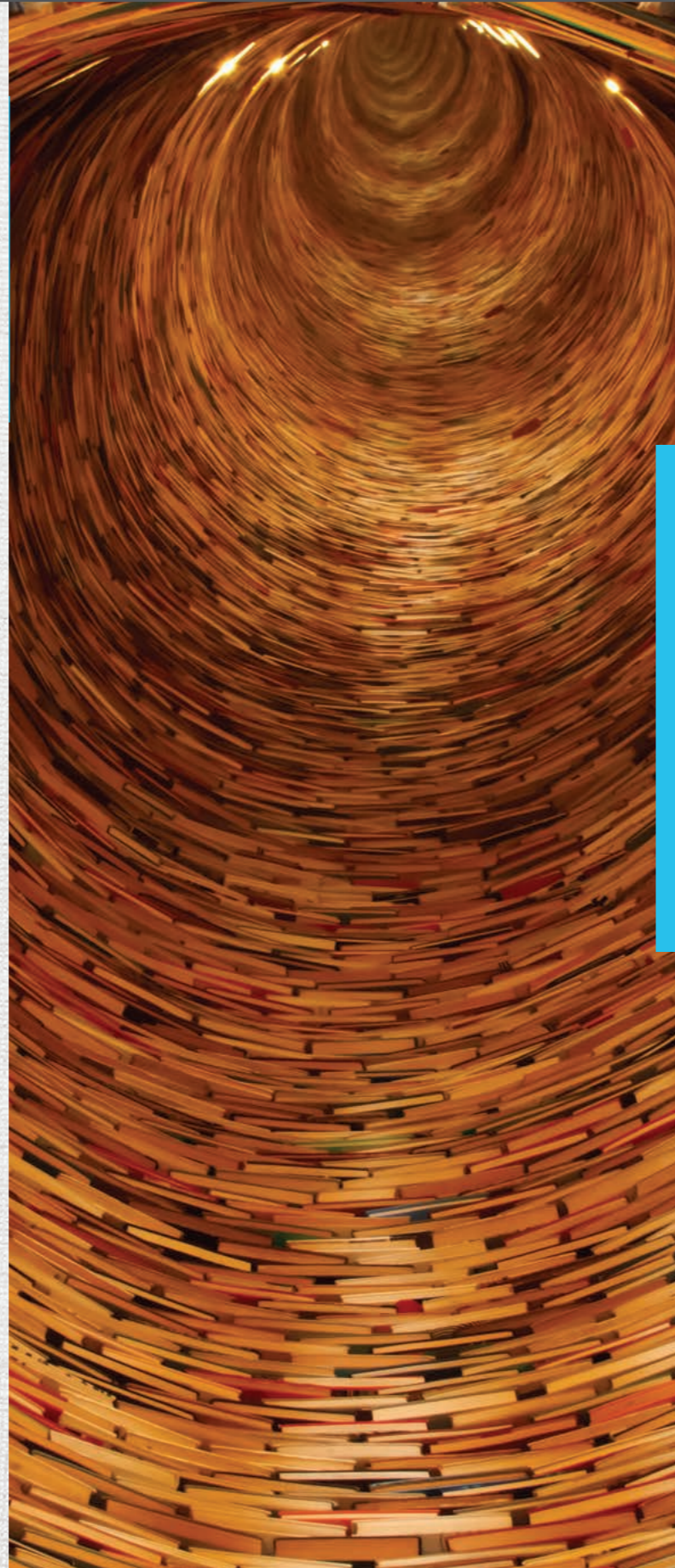
- Temel endüstrilerin cirodaki payı % 27,13 iken katma değerdeki payı % 38,87'dir. Bu durum temel endüstrilerin ürettikleri ürünlerin yüksek katma değere sahip olduğunu ve telif hakları temel endüstrilerinin bir ekonomi için ne denli önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

- 2009 yılında telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer içinde en yüksek paya kitap ve yazılı basın sahipken, 2018 yılında en yüksek paya, ciroda olduğu gibi, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sahip olmuştur.

- Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü, telif hakları temel endüstrilerinin toplam katma değerindeki payı itibarıyla 2009 yılında üçüncü sırada idi. 2018 yılı itibarıyla telif hakları temel endüstrilerinin katma değerinin (cari fiyatlarla) yarısından fazlasını (yaklaşık % 57'sini) yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü yaratmıştır. 2018 yılında katma değer içindeki paya göre, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünü kitap ve yazılı basın izlemiştir. Bu sektörleri reklamcılık sektörü takip etmiştir.

- 2009 yılında telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer içinde ikinci sırada yer alan radyo ve televizyon sektörü 2018 yılında dördüncü sırada yer almıştır. Radyo ve televizyon sektöründe bu durumun reklam gelirlerinde yaşanan düşük orandaki büyümeden ve maliyetlerdeki artıştan kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

- 2018 yılında televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.; kâğıt ile bilgisayar ve çevre birimleri sektörlerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer içinde sırasıyla en yüksek oranlara sahiptir. Söz konusu bu üç sektörün yarattığı toplam katma değer, telif haklarına bağımlı endüstrilerin 2018 yılında yarattığı toplam katma değer % 96,24'ünü oluşturmaktadır.

- 2009 yılıyla kıyaslandığında burada da televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü birinci sırada iken bilgisayar ve çevre birimleri sektörü ikinci sırada yer almıştır. 2018 yılında ikinci sıraya, 2009 yılında üçüncü sırada olan kâğıt sektörü yerleşmiştir. Bu dönemde kâğıt sektöründe % 40 seviyesinde önemli bir kapasite artışı yaşanmıştır. Bu kapasite artışı katma değer önemli unsurlarından olan ve sabit sermaye kullanımını gösteren amortismanların artmasına sebep olmuştur. Sonuç olarak bu da kâğıt sektöründe önemli bir katma değer artışı yaratmıştır.

“Ülkemizde kültür endüstrilerinin son on yılda yarattığı katma değer GSYH içindeki payı % 2,73 seviyesinden % 2,88 seviyesine yükselmiştir.”

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN YARATTIĞI İSTİHDAM: (2009-2018)

“Ülkemizde kültür endüstrilerinin son on yılda yarattığı istihdam % 4,82 oranında artmıştır.

“Kültür endüstrilerinin işgücü verimliliğinde 2009 yılından itibaren son on yılda düzenli bir artış yaşanmıştır.”

- Tüm telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamı, 2009 yılında 1.188.654 kişi iken 2018 yılında 1.246.007 kişi olmuştur. Son 10 yılda % 4,82 oranında istihdamda bir artış yaşanmıştır. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı % 19,20 oranında artmıştır.

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payı 2009 yılında % 5,59 değerinde iken 2018 yılında % 4,34 değerine gelmiştir.

- İşgücü verimliliği açısından bakıldığında; telif haklarına dayalı endüstrilerin işgücü verimliliğinde 2009 yılından itibaren düzenli bir artış yaşanmıştır. Bu durum telif haklarına dayalı endüstrilerin daha az çalışanla daha yüksek

katma değer (sabit fiyatlarla) yarattığını göstermektedir. Telif haklarına dayalı endüstriler işgücünü daha verimli olarak kullanmaktadır.

- 2009 yılında toplam istihdamın % 31,19'u temel endüstriler, % 14,46'sı bağımlı endüstriler, % 46,16'sı kısmi bağımlı endüstriler, % 7,99'u diğer destek endüstrileri tarafından meydana getirilmiştir. 2018 yılında ise toplam istihdamın % 30,90'ı temel endüstriler, % 12,81'i bağımlı endüstriler, % 45,08'i kısmi bağımlı endüstriler, % 11,21'i diğer destek endüstrileri tarafından yaratılmıştır.

- Telif haklarına dayalı endüstriler içinde en yüksek istihdamı kısmi bağımlı endüstriler sağlamaktadır. Bunun en önemli nedeni bu endüstrilerin Türkiye ekonomisi içindeki konumu ve bu endüstriler içindeki kumaş, giyim, ayakkabı ile mobilya sektörlerinin nispeten daha emek yoğun sektörler olmasıdır.

- 2009 yılında telif hakları temel endüstrilerinin istihdamı içinde en yüksek paya kitap ve yazılı basın sahipken 2018 yılında en yüksek paya, ciro ve katma değerde olduğu gibi, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sahiptir. Bu sektörü kitap ve yazılı basın takip etmektedir. 2009 yılında istihdamdaki payda ikinci sırada olan reklamcılık 2018 yılında üçüncü sıraya yerleşmiştir. 2018 yılında, istihdamdaki payda bu sektörleri radyo ve televizyon takip etmiştir.

- Telif haklarına bağımlı endüstriler içinde en fazla kişiyi televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü istihdam etmiştir. İstihdam açısından bu sektörü, kâğıt ve bilgisayar ve çevre birimleri sektörleri izlemiştir. Bu üç sektör toplam olarak, 2018 yılında telif haklarına bağımlı endüstrilerin istihdamının % 93,92'sini oluşturmaktadır.

- 2009 yılı ile kıyaslandığında, televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü istihdam payında ikinci sıradan birinci sıraya çıkmış, bilgisayar ve çevre birimleri sektörünün sıralamasında bir değişiklik olmazken kâğıt sektörü ise birinci sıradan üçüncü sıraya gerilemiştir. Ciro ve katma değerde olduğu gibi istihdam payında da televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü birinci sıraya çıkmıştır.

- Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde en fazla istihdamı açık ara farkla kumaş, giyim ve ayakkabı sektörü sağlamaktadır. Bu sektörü, mobilya sektörü izlemektedir. Her iki sektörün toplam istihdamı, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içinde 2018 yılında % 88,32'lik paya sahiptir. Bu iki sektörü, mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı izlemektedir. Sıralamada 2009 yılına göre bir değişiklik olmamıştır.

“Kültür endüstrileri içinde son on yılda en çok istihdam yaratan sektörler;

- yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü
- kitap ve yazılı basın
- reklamcılık
- radyo ve televizyon yayıncılığı

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ DIŞ TİCARET DENGESİ: (İHRACAT VE İTHALAT DEĞERLERİ 2009-2018)

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ihracatı bir önceki çalışma verilerine göre 9.272.261.947 ABD Doları iken 2018 yılında 11.998.484.444 ABD Dolarına yükselmiştir. Bu % 29,40 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam ihracatı % 24,47 oranında artmıştır. Buna göre, son on yıllık veriler birlikte değerlendirildiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin ihracatı Türkiye'nin toplam ihracatının üzerinde bir büyüme göstermiştir.
- Telif haklarına dayalı endüstrilerin ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı 2011 yılında % 6,87 iken 2018 yılında % 7,14'e yükselmiştir.
- Telif hakları temel endüstrilerinin, 2018 yılında, Türkiye'nin ihracatındaki payı % 1,04, bağımlı endüstrilerin Türkiye'nin ihracatındaki payı % 1, kısmi bağımlı endüstrilerin Türkiye'nin ihracatındaki payı % 5,09'dur. Telif hakları temel endüstrilerinin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki oranı 2018 yılında yüzde biri aşarak % 1,04 seviyesine gelmiştir. Böylece telif hakları temel endüstrilerinin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı telif haklarına bağımlı endüstrilerin payını aşmıştır. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında bu oran % 0,29 idi. Bu telif hakları temel endüstrileri açısından önemli bir ilerlemedir.
- Telif hakları temel endüstrilerinin ihracatındaki bu yükselişte dikkat çeken katkı müzik ve gösteri sanatlarından, radyo ve televizyondan, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanından gelmiştir. Müzik ihracatının yükselmesinin en önemli nedeni müzik tüketiminin dijital kanallara kaymasıdır. Son yıllarda bir düşüş yaşanmasına rağmen, dizi ihracatı da son on yılda önemli bir artış kaydetmiştir.
- Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün ihracatı da önemli oranda artmıştır. Burada bir noktaya daha dikkat çekilmesinde yarar vardır. 2015-2018 yılları arasında, telif hakları temel endüstrilerinin ihracatının artmasında en büyük katkısı yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sağlamıştır.

“

Kültür endüstrileri son on yıllık ihracat verileri değerlendirildiğinde bu endüstrilerin ihracatı Türkiye'nin toplam ihracatının üzerinde bir büyüme göstermiştir.”

”

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN DİĞER SEKTÖRLERLE (SAĞLIK, FİNANS, KONAKLAMA VB) KIYASLANMASI (2009-2018)

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları katma değer, Türkiye'deki diğer sektörlerin yarattıkları katma değerle kıyaslandığında, telif haklarına dayalı endüstrilerin, 2009-2011 yılları arasında GSYH'ye yaptıkları katkı; sağlık işleri ve sosyal hizmetler, oteller ve lokantalar, elektrik, gaz, buhar ve sıcak su üretimi ve dağıtım sektörlerinin GSYH'ye yaptıkları katkının üzerindedir. Mali aracı kuruluşların faaliyetleri ile eğitim sektörünün GSYH'ye yaptıkları katkıya ise çok yakındır.
- Yine bu dönemde, telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları istihdam, Türkiye'deki diğer sektörlerin yarattıkları istihdamla kıyaslandığında, telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdam; eğitim, sağlık, mali aracı kuruluşların faaliyetleri, oteller ve lokantalar, ulaştırma, depolama, haberleşme gibi birçok önemli sektörün yarattıkları istihdamın üzerinde olduğu görülmektedir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdama katkısı, hemen hemen kamu yönetimi ve savunmanın istihdama katkısı ile aynı seviyededir. Bu,

teelif haklarına dayalı endüstrilerin, Türkiye’de önemli ölçüde istihdam yarattığını göstermektedir. Ancak, teelif haklarına dayalı endüstriler içinde istihdama en yüksek katkının, içinde kumaş, giyim ve ayakkabı ile mobilya sektörlerini de barındıran teelif haklarına kısmi bağımlı endüstriler tarafından yapıldığını bir kez daha vurgulamakta yarar vardır. Bu sektörler emek yoğun sektörlerdir.

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin Türkiye ekonomisine katkısı diğer endüstrilerin katkıları ile kıyaslanmış ve teelif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik katkısının yine birçok önemli endüstrinin üzerinde olduğu veya onlara yakın olduğu görülmüştür:

- **Telif haklarına dayalı endüstrilerin, 2018 yılında, GSYH’ye yaptıkları katkı,**

- insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri,
- mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (bünyesinde hukuk, muhasebe, idari danışmanlık, bilimsel araştırma faaliyetleri vardır),
- madencilik, idari ve destek hizmet faaliyetlerinin (bünyesinde kiralama, istihdam acenteleri, seyahat acenteleri, özel güvenlik, tesis yönetimi, temizlik faaliyetleri vardır) GSYH’ye yaptıkları katkının üzerindedir. Bu sektörler içinde özellikle sağlık sektörü dikkat çekicidir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH’ye katkısı, sağlık sektörünün üzerindedir. Finans ve sigorta faaliyetleri ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetlerinin GSYH’ye katkısına çok yakındır.

-Telif haklarına dayalı endüstriler Türkiye ekonomisine, finans ve sigortacılık ile bünyesinde tüm turizm işletmelerini de barındıran konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörleri ile hemen hemen aynı miktarda katkıda bulunmaktadır.

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin gayrisafi yurtiçi hasıladaki payı (başka bir ifadeyle ekonomiye katkısı), 2011 yılına göre, sağlık, tarım, toptan ve perakende ticaret ve motorlu kara taşıtlarının bakımı, madencilik, inşaat gibi önemli sektörlerin payının üzerinde bir artış göstermiştir. Kamu yönetimi, savunma ve zorunlu sosyal güvenlik sektörünün payı ile çok yakın oranda artmıştır.

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin Türkiye’nin istihdamına yaptıkları katkı başat olarak nitelendirilen bir çok sektörle kıyaslandığında çarpıcı sonuçlara ulaşılmaktadır. Telif haklarına dayalı endüstriler, 2018 yılında, Türkiye’nin istihdamına birçok sektörden daha fazla katkıda bulunmuşlardır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdama katkısı, Türkiye’de önemli sektörlerden birisi olan ulaştırma ve depolama sektörünün katkısı ile aynı orandadır. Yine Türkiye’de oldukça önemli bir sektör olan sağlık sektörünün istihdama katkısına çok yakındır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdama katkısı, Türkiye’de önemli sektörlerden birisi olan finans ve sigortacılık sektörünün istihdama katkısının oldukça üzerindedir.

“

“Kültür endüstrileri diğer sektörlerle kıyaslandığında;

- *İstihdama katkı bakımından; Türkiye’de önemli sektörlerden birisi olan ulaştırma ve depolama sektörünün katkısı ile aynı orandadır. Yine Türkiye’de oldukça önemli bir sektör olan sağlık sektörünün istihdama katkısına çok yakındır, finans ve sigortacılık sektörünün istihdama katkısının oldukça üzerindedir.*
- *GSYH ye katkı bakımından; insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (hukuk, muhasebe, idari danışmanlık, bilimsel araştırma faaliyetleri),*
- *madencilik, idari ve destek hizmet faaliyetlerinin (kiralama, istihdam acenteleri, seyahat acenteleri, özel güvenlik, tesis yönetimi, temizlik faaliyetleri) GSYH’ye yaptıkları katkının üzerindedir.*

”

II. BÖLÜM

2.1 Mevcut Durum

Türkiye’de telif haklarının korunmasına yönelik politikalar; telif hakları kavramının, ilgili endüstrilerin oluşumu ve geliştirilmesindeki rolünün farkındalığıyla yeni bir boyut kazanmış ve telif hakları ile korunan sektörlerin endüstrileşmesine ilişkin çalışmalar ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda, ülkemizin 21’inci yüzyıl büyüme eksenlerinden biri olan telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik büyüklüğünün ortaya konulması ve geliştirilmesi, fikir ve sanat eserlerinin üretilmesi, çoğaltımı, dağıtımı veya umuma iletimi gibi faaliyetleri gerçekleştiren sektörlerin tanımlanması ve bu sektörlerin yarattığı katma değerini Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payları, dış ticaret büyüklükleri ve yarattıkları istihdamın ölçülebilmesi amacıyla dünyada ve ülkemizde çalışmalar başlatılmıştır.

Nitekim WIPO; 2003 yılından bu yana “Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ülke Ekonomilerine Katkısının Ölçümü” başlıklı çalışmayı başlatmış ve şimdiki kadar birçok ülkede bu çalışmaları gerçekleştirmiştir. Bu çalışmalar sonucunda hazırlanmış olan ülke raporları ile telif haklarına dayalı endüstrilerin ülke ekonomilerinde önemli bir yere sahip olduğu ve dolayısıyla etkin bir telif hakları koruma sisteminin bu endüstrilerin oluşumu ve güçlendirilmesindeki rolü ortaya konmuştur.

WIPO işbirliği ile 2013 yılında ülkemizde de benzer bir çalışma Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülmüş olup 2009-2011 dönemini kapsayan üç yıllık veriler doğrultusunda hazırlanan bu çalışma 2014 yılı Mart ayı itibarıyla sona ermiştir. WIPO tarafından belirlenen metodoloji esas alınarak hazırlanan ve WIPO’nun teknik desteği ile son hali verilen çalışma raporunun İngilizce metni

2014 yılı içerisinde WIPO’nun internet sitesinde elektronik ortamda yayımlanmıştır.

Yukarıda adı geçen çalışmanın tamamlanmasının üzerinden beş yıl geçtikten sonra, 2019 yılında güncel verilerle bu çalışmanın tekrarlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaca binaen bu rapora konu olan çalışma Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğüne 1 Mayıs 2019 tarihinde başlatılmıştır.

Çalışmanın niteliği; “Ülkemizde telif haklarına dayalı yaratıcı kültür endüstrilerinin (sinema, müzik, edebiyat, yazılım, bilgisayar oyunu, resim, grafik vb.) gayri safi yurt içi hasıla içindeki payları, yarattıkları ulusal istihdam ile dış ticaret gelirleri içindeki paylarını hesaplamak suretiyle ülke ekonomisine katkısının ölçülmesi ve çıkan sonuçlar doğrultusunda ülkemizde telif haklarına dayalı endüstrilerin büyümesi ve gelişmesini teşvik edecek politika ve stratejilerin ortaya konduğu, ‘Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye Ekonomisine Katkısının Ölçümü’ konulu bir rapor hazırlanması” olarak belirlenmiştir.

2.2 AMAÇ

Bu çalışmanın amaçları aşağıda sıralanmıştır:

- Türkiye’de, telif haklarına yönelik ulusal politikaların, yasal ve kurumsal çerçevenin incelenmesi,
- Ülkemizin 21’inci yüzyıl büyüme eksenlerinden biri olan telif haklarına dayalı endüstrilerin milli ekonomimiz içerisinde sahip olduğu büyüklüğe ilişkin verilerin doğru bir şekilde yansıtılması,

- Telif haklarına dayalı endüstrilerin ülke ekonomisine katkısının ölçülmesi suretiyle kültür endüstrilerimizin potansiyelinin ortaya konulması,
- Telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik büyüklüğü ve ekonomiye katkısının diğer sektörlerle karşılaştırılması,
- Telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik büyüklüğü ve ekonomik katkısının seçilmiş bazı ülkelerdekilerle karşılaştırılması,
- Telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik göstergelerindeki (ciro, katma değer, istihdam, işgücü verimliliği, dış ticaret) eğilimin belirlenmesi,
- Türkiye’de, telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik büyüklük ve gelişmelerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve telif haklarına dayalı seçilmiş bazı endüstrilerdeki gelişmelerin incelenmesi,
- Çıkan sonuçlar doğrultusunda ülkemizde telif haklarına dayalı endüstrilerin büyümesi ve gelişmesini teşvik edecek politika ve stratejilerin ortaya konulması.

Bu çalışma ile kurumlar ve sektörler arasında oluşan işbirliği sayesinde; telif haklarına dayalı endüstrilerin milli ekonomimiz içerisinde sahip olduğu büyüklüğe ilişkin verilerin düzenli olarak tutulması ve güncellenmesinin önü açılacaktır.

2.3 KAPSAM

WIPO tarafından 2015 yılında güncellenen “Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi” nde telif haklarına dayalı endüstriler, endüstrinin telif hakları ile olan ilişkisi esas alınarak dört başlık altında toplanmıştır:

- a. Telif Hakları Temel Endüstrileri
- b. Telif Haklarına Bağımlı Endüstriler
- c. Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstriler
- d. Diğer Destek Endüstrileri

- Telif Hakları Temel Endüstrileri; temel amacı eserlerin ve korumaya tabi diğer icra, yapım ve yayınların oluşturulması, üretimi ve imalatı, icrası, yayımlanması, iletimi ve

sergilenmesi ile dağıtımı ve satışı olan sektörler olarak tanımlanmaktadır. Bu endüstrilerin telif hakları ile olan ilişkisi en üst düzeydedir. Kitap ve yazılı basın; müzik ve gösteri sanatları; sinema ve video; radyo ve televizyon; fotoğrafçılık; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik; reklamcılık ve meslek birlikleri bu alana girmektedir.

- Telif Haklarına Bağımlı Endüstriler; eserlerin ve korumaya tabi diğer icra, yapım ve yayınların oluşturulması, üretilmesi veya kullanılmasını kısmen veya tamamen kolaylaştırmaya yarayan cihazların üretim, imalat, satışı ve kiralanması ile uğraşan endüstrilerdir. Televizyon, radyo, akıllı telefonlar, CD-DVD-blue-ray çalar, oyun konsolları, vb. cihazlar; bilgisayar ve çevre birimleri; müzik aletleri; fotoğrafçılık ve sinemaya ilişkin araç gereçler; fotokopi makineleri; boş kaset, CD, DVD ile kâğıt imalatını, toptan ve perakende satışını içermektedir.

- Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstriler; faaliyetlerinin bir bölümü eserler ile korumaya tabi diğer icra, yapım ve yayınların oluşturulması, üretimi, icrası, yayını, iletimi, sergilenmesi, dağıtımı ve satışını içerebilen sektörler olarak sınıflandırılmıştır. Bu endüstrilerin kapsamında kumaş, giyim ve ayakkabı; mücevher; mobilya; ev eşyası, seramik ve cam; halı ve duvar kağıdı; oyuncak ve oyunlar; mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı ile müzeler yer almaktadır.

- Diğer Destek Endüstrileri ise faaliyetlerinin bir kısmı eserler ve korumaya tabi diğer icra, yapım ve yayınların yayımlanması, iletimi, dağıtımı veya satışı ile ilgili olan ve faaliyetleri telif hakları temel endüstrileri içinde yer almayan ancak ilişkili olduğu telif hakları faaliyetleriyle bağlantısı kurulabilen genel toptan satış ve perakendecilik, genel ulaşım ve internet endüstrileri olarak tanımlanmıştır.

2.4 ÇALIŞMA METODOLOJİSİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Telif Hakları Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde başlatılan çalışmanın verimli bir şekilde yürütülebilmesi için uzman ve akademisyenlerden oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Çalışma grubu oluşturulduktan sonra çeşitli toplantılar yapılarak çalışmada izlenecek yöntem ve çalışmanın gidişatı ile ilgili fikir alışverişinde bulunulmuştur. Çalışma grubu değişik alanlarda uzmanlığa sahip kamu görevlileri ve akademisyenlerden oluşturulmuştur. Yapılan toplantılarda tüm çalışma grubu üyelerinin görüşü alınarak uygun bir yöntem belirlenmesi ve faaliyetlerin planlanması yoluna gidilmiştir. Böylelikle çalışmada değişik uzmanlıkların bakış açısının yansıtılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada, 2014 yılında tamamlanan çalışmada elde edilen tecrübelerden önemli ölçüde yararlanılmıştır.

İlk olarak telif haklarına dayalı endüstriler belirlenmiştir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin belirlenmesinde WIPO tarafından 2015 yılında güncellenen "Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi" esas alınmıştır. Bir önceki çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından istatistiklerin Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE Rev 2.)'deki ekonomik faaliyetler esas alınarak toplandığı belirlenmişti. Bu çalışmada da öncelikle WIPO rehberindeki telif haklarına dayalı her endüstrinin altındaki ekonomik faaliyetler NACE Rev 2.'ye uygun olarak belirlenmiş ve bu belirlemenin ardından her ekonomik faaliyetle ilgili ciro, katma değer ve istihdam verileri TÜİK veri tabanından derlenmiştir.

Veri toplanmasına ilişkin olarak, önceki çalışmada da ortaya çıkan aşağıdaki üç problemle karşılaşmıştır:

- TÜİK ekonomik faaliyetlerle ilgili verileri dört basamaklı faaliyet kodlarını esas alarak toplamaktadır. Ancak, bazı dört basamaklı faaliyet kodları birden fazla telif haklarına dayalı

endüstri ile ilgili olabilmekte (paylaşılan kod) ya da kapsamında telif hakları ile ilgili olmayan faaliyetleri de barındırabilmektedir (karma kod).

- Özellikle müzik ve gösteri sanatları, müzecilik ve el sanatları alanlarında kamu kurumlarının önemli faaliyetleri bulunmaktadır. TÜİK söz konusu kamu kurumlarının faaliyetlerine ilişkin veri toplamamaktadır.

- Telif hakları temel endüstrilerine yönelik, hizmet ihracatı ve ithalatı kapsamındaki bazı dış ticaret işlemlerine yönelik düzenli istatistiklerin mevcut olmaması.

Birinci hususa ilişkin olarak altı basamaklı kodları dikkate alan Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığından veri alınarak, karma dördü kodlar içindeki ekonomik faaliyetler ayrıştırılmıştır. Buna imkân olmayan durumlarda da uzman görüşü alınarak veya çeşitli kurum ve şirketler tarafından hazırlanan raporlar incelenerek dördü kodların içindeki faaliyetler ayrıştırılmıştır. Bazı altı basamaklı kodlar da karma kod veya paylaşılan koddur. Bunların ayrıştırılmasında da uzman görüşü ve raporlardan yararlanılmıştır.

İkinci hususa ilişkin olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı ilgili birimlerinden ve diğer ilgili kamu kurumlarından veri talep edilmiştir.

Üçüncü hususa ilişkin olarak ise, söz konusu dış ticaret verilerinin elde edilmesi için meslek kuruluşları ve sektörlerin önde gelen firmaları ile görüşmeler yapılmış ve bu konuda hazırlanmış diğer raporlar incelenmiştir.

Veri toplama işlemi ile paralel olarak, sektör temsilcileri ile toplantılar yapılmıştır. Sektör temsilcilerinden sektörleri ile ilgili bilgiler, görüş ve öneriler alınmıştır.

Verilerin toplanması ve telif hakları faktörlerinin belirlenmesinin ardından analizler yapılarak telif haklarına dayalı endüstrilerin Türkiye ekonomisi içindeki yeri belirlenmiştir. Analiz sonuçları çalışma grubunda tartışılarak çalışma raporuna son şekli verilmiştir. Aşağıdaki akış diyagramı çalışma metodolojisini özetlemektedir.

2.5 ÇALIŞMANIN BÖLÜMLERİ

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; yönetici özeti yer almaktadır.

İkinci Bölümde, mevcut durumdan bahsedilmiş, çalışma metodolojisi ve çalışmada kullanılmak üzere belirlenen göstergeler sunulmuştur.

Üçüncü bölümde, çalışmanın metodolojisi ve telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik katkıları ile ilgili analizler sunulmaktadır.

Dördüncü ve son bölümde ise, çalışmanın sonucu ve Türkiye'deki telif haklarına dayalı endüstrilerin genel görünümü ortaya konmuş, yapılan genel değerlendirme sonucunda değişik önerilere yer verilmiştir.

III. BÖLÜM

Metodoloji ve Telif

Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkısı

Çalışmanın bu bölümünde, veri toplama işlemini kolaylaştırmak için telif haklarına dayalı endüstrilerin sınıflandırmasında kullanılan temel yaklaşım, veri toplama yöntemi, telif haklarına kısmi bağımlı ve diğer destek endüstrilerinin ekonomik büyüklüklerinin telif hakları ile olan ilişkilerini tespit etmek için kullanılan telif hakları faktörlerinin belirlenmesinde takip edilen yöntem açıklanacaktır. Daha sonra, telif haklarına dayalı endüstrilerin Türkiye ekonomisine (GSYH'ye, istihdama ve dış ticarete) katkısı, telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik katkılarındaki eğilim, telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomiye katkısı ile diğer sektörlerin katkılarının karşılaştırılması ve diğer ülkelerle karşılaştırmalar toplanan verilere dayalı olarak incelenecektir.

Özet olarak bu bölümde, veri toplama yöntemi, veriler ve bu verilere dayalı analizler sunulacaktır.

3.1. TELİF HAKLARINA DAYALI ENDÜSTRİLERİN WIPO METODOLOJİSİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Telif hakları ile korunan ürünler çeşitlilik göstermekle beraber genel olarak aşağıdakilerden oluşmaktadır (WIPO, 2015):

- Yazılı eserler (gazete, dergi gibi süreli yayınlar, kitaplar, şiirler, hikâyeler vb.)
- Müzik eserleri (şarkılar, operalar, operetler, müzikaller vb.)
- Güzel sanat eserleri (resim, heykel, grafik, vb.)

- Haritalar ve teknik çizimler (mimarlık ve mühendislik çizimleri, vb.)
- Fotoğrafik eserler
- Sinema filmleri ve diğer sinematografik eserler (filmler, belgeseller, televizyon programları, televizyon dizileri vb.)
- Bilgisayar programları, bilgisayar oyunları ve veri tabanları
- Radyo programları,
- Meydana getirilmesinde sanatsal yaratıcılık unsuru bulunan (fikri emek bulunan) mücevher, mobilya, tekstil, oyuncak, halı, ev eşyası gibi ürünler.

Kreatif veya kültürel endüstriler olarak da tanımlanan telif haklarına dayalı endüstriler, yukarıda sıralanan ürünlerin ortaya çıkarılması, üretilmesi ve tüketicilere ulaştırılması faaliyetlerini yürüten endüstrilerdir. Bir endüstrinin telif haklarına dayalı endüstri olarak belirlenebilmesi için, mutlaka telif haklarına dayanan bir ürünle ilgili olması gerekir. Bu ilgi, söz konusu ürünün fiilen ortaya çıkarılması ve üretimi olabileceği gibi (kitabın yazılması ve basılması, piyesin yazılması ve sahneye konulması, bestenin yapılması ve icrası, senaryonun yazılması ve filmin çekilmesi, yazılımın programlanması, vb.), bu ürünlerin üretilmesine katkı (kitabı basmak için kağıt imalatı ve satışı, filmi çekmek için ekipman imalatı ve satışı, besteyi yapmak için müzik aleti imalatı ve satışı, vb.), dağıtımına ve kullanıcılar tarafından tüketimine katkı (filmin sinema salonunda gösterilmesi, televizyon programlarının izleyiciye ulaştırılması için karasal, uydu veya internet yayını yapılması, televizyon programlarını izlemek için televizyon

üretimi ve satışı, yazılımı programlamak ve kullanmak için bilgisayar imalatı ve satışı, vb.) şeklinde de olabilir. Buradan anlaşılacağı gibi, telif haklarına dayalı endüstrilerin faaliyetleri hem ürünleri hem de hizmetleri içermektedir.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik katkısını araştırırken, bu endüstrilerin yukarıda ortaya konan genel ilkeler ışığında doğru bir şekilde belirlenmesi, istatistiklerin derlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu konuda, geçmişte değişik ülkelerde yapılan çalışmalarda telif haklarına dayalı endüstrilerin farklı şekillerde belirlendiği tespit edilmiştir. Böyle bir uygulama telif haklarına dayalı endüstrilerin ekonomik katkılarının ülkeler bazında karşılaştırılmasında bazı zorluklar meydana getirmiştir. Bu zorlukları aşmak için WIPO 2003 yılında "Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Katkılarının Ölçülmesi Rehberi" ni yayımlamış ve bu rehberi edinilen tecrübeler ışığında 2015 yılında güncellemiştir. Güncellenen rehberde endüstri "tanımlanabilen ve istatistiki olarak ölçülebilen faaliyetler kümesi" olarak tanımlanmıştır. Böylece, telif hakları ile ilgili değişik faaliyetler belirli endüstriler altında toplanmış ve telif haklarına dayalı endüstriler oluşturulmuştur. Bu işlem yapılırken bazı endüstrilerin telif hakları ile olan ilişkisinin diğer endüstrilere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitten yola çıkılarak, telif haklarına dayalı endüstriler telif hakları ile olan ilişkilerine göre söz konusu rehberde dört ana grupta toplanmıştır. Bu çalışmada da rehberde belirtilen ve aşağıda açıklanan ana gruplar esas alınmıştır.

İlk grup, telif hakları temel endüstrileridir. Bu endüstriler telif hakları ile olan ilişkisi en yüksek olan endüstrilerdir. Bu endüstrilerin tüm faaliyetleri, telif hakları ile korunan fikir ve sanat eserleriyle kültürel içerik ve ürünlerin oluşturulması (yazmak, bestelemek, programlamak vb.), üretimi (basım, filme almak, vb.), destekleyici hizmetler sunulması (cast ajansları, rezervasyon hizmetleri, eğitim, vb.), gösterimi, icrası, yayımlanması, dağıtım, toptan ve perakende satışına yöneliktir. **Bu grupta yer alan endüstriler aşağıda sıralanmıştır:**

- **Kitap ve yazılı basın**
- **Müzik ve gösteri sanatları**

- **Sinema ve video**
- **Radyo ve televizyon**
- **Fotoğrafçılık**
- **Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı**
- **Görsel sanatlar ve grafik**
- **Reklamcılık**
- **Meslek birlikleri**

İkinci grup, telif haklarına bağımlı endüstrilerdir. Telif hakları temel endüstrileri ürünlerini oluştururken ve tüketiciler bu ürünlerden yararlanırken, telif haklarına bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünleri kullanırlar. Eğer bu endüstrilerin ürünleri olmazsa, telif haklarına dayalı ürünler üretilemez veya tüketiciler bu ürünlerden yararlanamaz. Diğer taraftan, telif hakları temel endüstrilerin ürünlerine de gerek olmazdı. Örneğin, bir televizyon dizisi, belgesel veya haber programının yokluğunda televizyon cihazına da ihtiyaç olmazdı. Bu nedenle, bu endüstriler telif haklarına bağımlı endüstriler olarak isimlendirilmiş olup varlık sebepleri telif hakları ile korunan ürünlerdir. Bu grupta yer alan endüstriler aşağıda sıralanmıştır:

- Televizyon, radyo, akıllı telefonlar, CD-DVD-blue-ray çalar, oyun konsolları ve benzeri ürünlerin imalatı, toptan ve perakende ticareti
- Bilgisayar ve çevre birimlerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti,
- Müzik aletlerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti,
- Fotoğrafçılık ve sinema araçlarının imalatı, toptan ve perakende ticareti,
- Fotokopi makinelerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti,
- Boş kaset, CD, DVD imalatı, toptan ve perakende ticareti,
- Kâğıt imalatı, toptan ve perakende ticareti.

Üçüncü grup, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerdir. Bu endüstriler, faaliyetlerinin bir bölümü eserler ve korumaya tabi diğer

konularla bağlantılı olan ve ayrıca bunların oluşturulmasını, üretimini, icrasını, yayını, iletimini, sergilenmesini, dağıtımını ve satışını da kapsayabilen sektörler olarak tanımlanmaktadır.

Bu grupta yer alan endüstriler aşağıda sıralanmıştır:

- Kumaş, giyim ve ayakkabı
- Mücevher
- El sanatları
- Mobilya
- Ev eşyası, seramik ve cam

- Halı ve duvar kâğıdı
- Oyuncak ve oyunlar
- Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı
- İç mimarlık
- Müzeler

Dördüncü grup, diğer destek endüstrileridir. Telif haklarına dayalı temel, bağımlı ve kısmi bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlerin nakliyesi, dağıtım ve satışı (nihai tüketiciye ulaştırılması faaliyetleri) bu endüstriler tarafından yapılmaktadır. Başka bir ifade ile diğer destek endüstrilerinin faaliyetlerinin bir kısmı telif haklarına dayalı ürünlerin nakliyesi, dağıtım ve satışı ile ilgilidir. **Bu grupta yer alan endüstriler aşağıda sıralanmıştır:**

- Genel toptan ve perakende ticaret
- Ulaştırma
- Haberleşme ve internet

Örneğin, çoğaltılan müzik CD'leri, basılan kitap ve gazeteler, imal edilen televizyonlar nakliye firmaları tarafından bir yerden diğer bir yere taşınmaktadır. Başka bir örnek vermek gerekirse, bilgisayardan bir film izlemek, müzik dinlemek veya gazete okumak için bir internet servis sağlayıcısının hizmetine ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada, WIPO rehberinde belirtilen ve yukarıda açıklanan endüstri grupları ve bu grupların altındaki endüstriler kullanılmıştır. Ancak, veri toplamada kolaylık sağlaması için kısmi bağımlı endüstriler altındaki bazı endüstriler, önceki çalışmada olduğu gibi birleştirilmiştir. El sanatları; ev eşyası, seramik ve camın içine alınmıştır. Buradaki cam, camdan süs eşyaları, vitray, vb. kapsamaktadır. El sanatları da büyük çoğunlukla evde kullanılan süs eşyalarını kapsamaktadır. Bu nedenle bu iki endüstri birleştirilmiştir. İç mimarlık ise, mimari tasarımı ve mühendislik danışmanlığı ile birleştirilmiştir. Sonuçta, iç mimarlık da bir mimari tasarımdır.

Burada belirtilmesi gereken diğer bir konu da, yukarıda belirtilen endüstriler oluşturulurken

değer zinciri yaklaşımının esas alınmış olmasıdır. Değer zinciri, bir ürün veya hizmete olan talebi karşılamak için işbirliği içinde faaliyet gösteren bir dizi katılımcıdan oluşur. Değer zincirinin bir diğer tanımı da; değer zinciri bir ürün veya hizmeti ortaya çıkarıp tüketiciler tarafından yararlanılmasını (tüketilmesini) sağlayan faaliyetlerin tümüdür şeklindedir. Birinci tanımda bahsedilen katılımcılar değer zincirinin her aşamasında ikinci tanımda bahsedilen faaliyetleri icra ederek ürün veya hizmete çeşitli yönlerden değer katarlar.

Temel endüstriler içindeki radyo ve televizyon endüstrisinin televizyon ayağını örnek olarak değer zincirini açıklayalım. Örneğimiz bir televizyon dizisine yönelik olsun. Öncelikle bu diziyi ortaya çıkaracak bir yapım şirketinin bulunması gerekmektedir. Bu yapım şirketine oyuncu bulma konusunda yardımcı olacak cast ajanslarına ihtiyaç vardır. Bu yapım şirketinin çektiği yapımla ilgili ses-görüntü redaksiyonu, renk düzeltme, sayısal iyileştirme, görsel efekt, animasyon vb. faaliyetleri icra edecek bir post-produksiyon (çekim sonrası faaliyetleri) şirketine ihtiyaç vardır. Daha sonra bu diziyi yayımlayacak bir televizyon kanalının (televizyon yayıncısı) bulunması gerekmektedir. Bu yayını seyircilere ulaştıracak kablo TV, uydu veya internet (IPTV) sistemlerine ve bu sistemleri işleten firmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, bu dizinin tanıtımını yapacak bir reklam ajansına da ihtiyaç bulunmaktadır. Tüm bu katılımcıların faaliyetleri sonucunda telif hakları ile korunan bir ürün olan televizyon dizisi ortaya çıkmakta, seyirciler bu dizinin yayımlanacağını öğrenmekte (diziyle ilgili bilinirlik oluşmakta) ve dizi seyircilere ulaşmaktadır. İş burada da bitmemektedir. Temel endüstri tarafından oluşturulan ve evine ulaşan bu diziyi seyretmek için tüketicinin bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlere (televizyon veya bilgisayar) ihtiyacı vardır. Burada da bağımlı endüstriler değer zincirinin içine girmektedir. Örneğin, televizyon cihazlarının imalatı, toptan ve perakende satışı ile bakım ve onarımı da bağımlı endüstriler değer zincirinin içine girmektedir.

3.2. VERİ TOPLAMA METODOLOJİSİ

Telif haklarına dayalı endüstriler bir önceki kısımda açıklandığı gibi belirlendikten sonra, bu endüstrilerle ilgili verilerin nasıl derleneceği planlanmıştır. Telif haklarına dayalı endüstrilerle ilgili ciro, katma değer, istihdam ve dış ticaret rakamları derlenecek veriler olarak belirlenmiştir.

Veri toplamada, WIPO rehberinde sıralanan aşağıdaki temel ilkeler esas alınmıştır.

- Veri ilgili sektörlerle ilgili olmalı, doğrulanabilir olmalı ve çok güçlükle karşılaşmadan temin edilebilmelidir,
 - Veriler düzenli olarak üretilen istatistiklerden gelmelidir (mümkün oldukça bir defalık tahminler olmamalıdır),
 - Tahmin yapılması gerekirse, tahminler güvenilir istatistik kaynaklara veya uzman görüşüne dayanmalıdır,
 - Veri zaman içinde kıyas yapılmasına imkân verecek nitelikte olmalıdır,
 - Veri tutarlı olmalı ve veri kaynağı mümkün oldukça uluslararası kabul edilmiş bir çerçevede olmalıdır,
 - Çalışmalarda uygun bir faaliyet sınıflandırma sistemi (ISIC, NACE) kullanılması tavsiye edilmektedir,
 - İlgili faaliyet sınıflandırmasında, telif haklarına dayalı endüstriler ile ilgili veriler mümkün oldukça resmi istatistiklerden derlenmelidir,
 - Toplanan veriler, gerekli ise, alt seviyelere ayrıştırılmalıdır (örneğin altı basamaklı kodlara). Bu amaçla da mümkün oldukça ilave resmi istatistikler toplanmalıdır,
 - İstatistik verilerin bulunmadığı alanlarda alternatif kaynaklardan bilgi derlenmelidir,
 - Aynı faaliyet kodu birden fazla telif hakkına dayalı endüstriyi kapsayabilir (paylaşılan kod) ya da telif haklarına dayalı endüstriler ile dayalı olmayan endüstrileri (karma kod) kapsayabilir. Bu durumda alt seviyeye ayrıştırma (altılı kod), bu mümkün değilse oran belirleme yoluna gidilmelidir.
- Aynı rehberde veri kaynakları resmi kaynaklar ve tamamlayıcı kaynaklar olarak iki temel gruba ayrılmıştır. Rehberde sıralanan veri kaynakları aşağıdadır:
- Ulusal istatistik kurumu istatistikleri,
 - Kamu kurumları veya meslek örgütleri tarafından hazırlanan sektör raporları ve istatistikleri,
 - Ödemeler bilançosu (Merkez Bankası),
 - Dış ticaret istatistikleri,
 - Vergi idaresi verileri,
 - Meslek birlikleri, çatı kuruluşlar ve şirketlerden toplanan veriler.

Resmi veriler aşağıdaki nedenlerden dolayı öncelikle tercih edilmelidir:

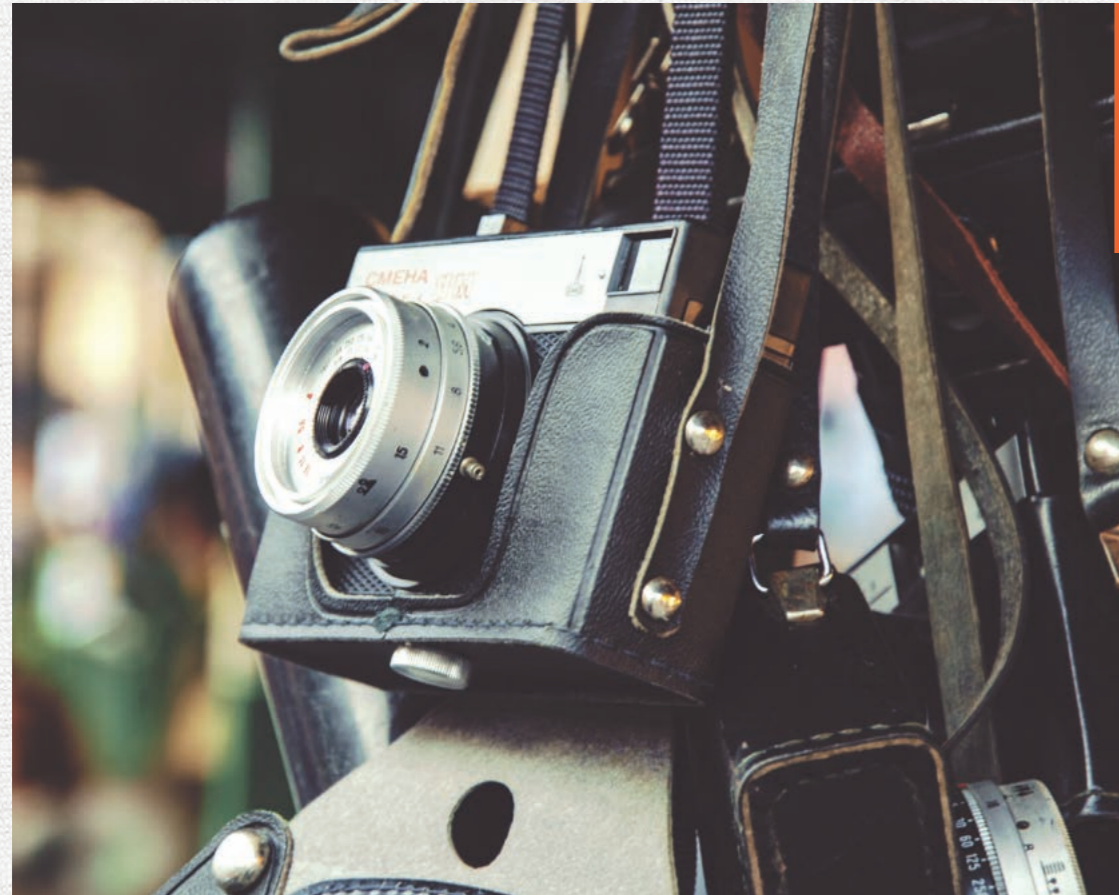
- Uluslararası standartlara uyum ve metodolojik tutarlılık,
- Belirli aralıklarla yayımlanması,
- Verinin güvenilirliği ve ulusal istatistik kurumunun itibarı,
- Veri toplamada yetki (kişi ve kurumlar ulusal istatistik kurumunun istediği bilgileri kanunen doğru olarak vermek zorundadır).

Tamamlayıcı kaynaklar, genel olarak, karma ve paylaşılan kodların ayrıştırılmasında ve resmi verinin bulunmadığı durumlarda kullanılmalıdır. Tamamlayıcı kaynaklar, ilgili bilgi veya tahminleri verecek yetkinlikte olmalıdır.

Yukarıda sıralanan veri toplamaya yönelik temel ilkeler de dikkate alınarak öncelikle Türkiye'deki resmi istatistik kurumu olan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanlarından nasıl yararlanılabileceği araştırılmıştır. TÜİK ekonomik faaliyetleri Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE Rev 2.)'ye göre sınıflandırmakta ve istatistikleri de

bu sınıflandırmaya uygun olarak toplamaktadır. TÜİK 2009 yılından itibaren istatistikleri NACE Rev 2. sisteminde dört basamaklı faaliyet kodlarına kadar derlemekte ve yayımlamaktadır. TÜİK veri tabanlarında en alt kırılım olarak dörtlü faaliyet kodlarına kadar ciro, katma değer ve istihdam verileri mevcuttur. TÜİK topladığı verilere dayanarak katma değerleri uluslararası geçerliliği olan yöntemlere göre hesaplamaktadır.

NACE Rev 2. incelendiğinde, buradaki faaliyet sınıflamasında belirtilen ekonomik faaliyetlerin çalışmamızın amacına uygun olduğu tespit edilmiştir. NACE Rev 2'de yapılan faaliyet sınıflandırması, yukarıda sıralanan telif haklarına dayalı endüstrilerin yürüttüğü faaliyetlerin hemen hemen tamamını kapsamaktadır. Bu tespit yapıldıktan sonra, hangi faaliyet kodlarının hangi endüstrilerle ilgili olduğu tespit edilmiş ve belirlenen faaliyet kodları ilişkili oldukları endüstrilerin altında toplanmıştır. Her telif haklarına dayalı endüstrinin kaç faaliyet sınıflandırması koduyla ilişkili olduğu Tablo 3.1, Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Endüstri	NACE Rev 2. Üçlü Kod Sayısı	NACE Rev 2. Dörtlü Kod Sayısı	NACE Rev 2. Altılı Kod Sayısı
Kitap ve yazılı basın	1	8	8 (Biri paylaşılan)
Müzik ve gösteri sanatları	-	4 (Üçü paylaşılan)	9 (Dördü paylaşılan)
Sinema ve video	-	6 (Dördü paylaşılan)	5 (Dördü paylaşılan)
Radyo ve televizyon	-	5 (Üçü paylaşılan)	3 (İkisi paylaşılan)
Fotoğrafçılık	-	1	-
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	3	2 (İkisi de paylaşılan)	2
Görsel sanatlar ve grafik	-	1 (paylaşılan)	7 (Biri paylaşılan)
Reklamcılık	1	1	

Tablo 3.1: Temel Endüstrilerin NACE Rev 2. Kod Sayıları

Endüstri	NACE Rev 2. Üçlü Kod Sayısı	NACE Rev 2. Dörtlü Kod Sayısı	NACE Rev 2. Altılı Kod Sayısı
Televizyon, radyo, akıllı telefonlar, CD-DVD-blue-ray çalar, oyun konsolları ve benzeri ürünlerin imalatı, toptan ve perakende ticareti	1	4 (Biri paylaşılan biri karma)	5
Bilgisayar ve çevre birimlerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti	-	4 (İkisi paylaşılan)	1
Müzik aletlerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti	-	1	4
Fotoğrafçılık ve sinema araçlarının imalatı, toptan ve perakende ticareti	-	-	7
Fotokopi makinelerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti	-	1	2
Boş kaset, CD, DVD imalatı, toptan ve perakende ticareti	-	1	1
Kâğıt imalatı, toptan ve perakende ticareti	1	1	2
Reklamcılık	1	1	

Tablo 3.2: Bağımlı Endüstrilerin NACE Rev 2. Kod Sayıları

Endüstri	NACE Rev 2. Üçlü Kod Sayısı	NACE Rev 2. Dörtlü Kod Sayısı	NACE Rev 2. Altılı Kod Sayısı
Kumaş, giyim ve ayakkabı	2	15	-
Mücevher	1	2	2
Mobilya	1	1	7
Ev eşyası, seramik ve cam (el sanatları dâhil)	1	1	18
Halı ve duvar kâğıdı	-	3	1
Oyuncak ve oyunlar	-	2	2
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı (iç mimarlık dâhil)	-	2 (biri paylaşılan)	1
Müzeler	-	2	-

Tablo 3.3: Kısmi Bağımlı Endüstrilerin NACE Rev 2. Kod Sayıları

Dış ticaret verilerinin derlenmesinde ise farklı bir yöntem izlenmiştir. Bunun nedeni, telif haklarına dayalı endüstrilerle ilgili dış ticaretin iki temel bileşenden oluşmasıdır. Bunlardan birisi malların dış ticaretidir (kitap ve basılı materyaller, kayıt yapılmış CD/DVD, televizyon cihazı, radyo cihazı, sinema ekipmanı vb.), diğeri ise telif haklarına dayalı ürünlerle ilgili yurtdışına yapılan çeşitli ödemeler ile yurtdışından yapılan çeşitli tahsilâtlardır (telif, TV programı yayın hakkı, TV program formatı, sinema filmi gösterim hakkı yazılım ihracatı ve ithalatı vb.). Mal dış ticaretiyle ilgili veriler kolaylıkla temin edilebilmiştir.

Bunun için, söz konusu mallara ilişkin Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları (GTİP) belirlenmiştir. Belirlenen GTİP kodlarına göre, telif haklarına dayalı malların ihracat ve ithalat verileri TÜİK'den derlenmiştir. TÜİK, Birleşmiş Milletler İstatistik Ofisi tarafından hazırlanan ve tüm dünyada kullanılması önerilen ekonomik faaliyetlerin sınıflaması olan ISIC kodlarına göre de dış ticaret verilerini yayımlamaktadır. Bazı faaliyetlerde (müzik ve gösteri sanatları, sinema ve video, fotoğrafçılık) ISIC kodları da kullanılmış ve dış ticaret verileri TÜİK veri tabanından bu faaliyetler için ISIC kodları esas alınarak derlenmiştir.

Endüstri	GTİP Kod Sayısı	ISIC Kod Sayısı
Kitap ve yazılı basın	8	-
Müzik ve gösteri sanatları	1	3
Sinema ve video	-	1
Radyo ve televizyon	-	-
Fotoğrafçılık	-	1
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	-	-
Görsel sanatlar ve grafik	-	-
Reklamcılık	-	-

Tablo 3.4: Temel Endüstrilerin GTİP ve ISIC. Kod Sayıları

Endüstri	GTİP Kod Sayısı	ISIC Kod Sayısı
Televizyon, radyo, VCR/CD bluray çalar, akıllı telefonlar, oyun konsolları ve benzeri ürünlerin imalatı, toptan ve perakende ticareti	16	-
Bilgisayar ve çevre birimlerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti	15	-
Müzik aletlerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti	1	-
Fotoğrafçılık ve sinema araçlarının imalatı, toptan ve perakende ticareti	3	-
Fotokopi makinelerinin imalatı, toptan ve perakende ticareti	1	-
Boş kaset, CD, DVD imalatı, toptan ve perakende ticareti	1	-
Kâğıt imalatı, toptan ve perakende ticareti	21	-
Reklamcılık	-	-

Tablo 3.5: Bağımlı Endüstrilerin GTİP ve ISIC. Kod Sayıları

Endüstri	GTİP Kod Sayısı	ISIC Kod Sayısı
Kumaş, giyim ve ayakkabı	2	5
Mücevher	1	-
Mobilya	2	-
Ev eşyası, seramik ve cam	20	-
Halı ve duvar kâğıdı	1	1
Oyuncak ve oyunlar	-	1
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	-	1

Tablo 3.6: Kısmi Bağımlı Endüstrilerin GTİP ve ISIC. Kod Sayıları

3.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE GETİRİLEN ÇÖZÜMLER

Tablo 3.1, Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'ten görüleceği gibi birden fazla telif haklarına dayalı endüstriyi kapsayan paylaşılan kodlar ile telif haklarına dayalı ve dayalı olmayan endüstrileri kapsayan karma kodlar vardır. Paylaşılan kodların ilgili telif haklarına dayalı endüstrilere dağıtılması, karma kodların ise ayrıştırılması gerekmektedir. Birkaç örnekle bu durumu açıklayalım.

İlk örneğimiz 46.51 ve 47.41 dört basamaklı faaliyet kodları ile ilgilidir. 46.51 kodlu faaliyet "Bilgisayar, bilgisayar çevre birimleri ve yazılım toptan ticaretidir". 47.41 kodlu faaliyet ise "Bilgisayar, bilgisayar çevre birimleri ve yazılım perakende ticaretidir". Buradan görüleceği gibi, her iki faaliyet de bilgisayar, bilgisayar çevre birimleri ve yazılımı birlikte kapsamaktadır. Bunlardan yazılım toptan ve perakende ticareti telif hakları temel endüstrileri; bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri toptan ve perakende ticareti telif haklarına bağımlı endüstriler içinde sınıflandırılmaktadır. Yazılım toptan ve perakende ticareti ile bilgisayar ve bilgisayar çevre birimleri toptan ve perakende ticaretini ayrıştırmak için, 46.51 ve 47.41 kodlu ekonomik faaliyetlerin altı basamaklı kodlarla daha alt seviyede ayrıştırılıp ayrıştırılmadığı incelenmiş

ve bu seviyede ayrıştırılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, donanım ve yazılım toptan ve perakende ticaretini ayrıştırmak için meslek örgütlerinden (YASAD) oranlar alınmış ve 46.51 ve 47.41 kodlu ekonomik faaliyetler bu oranlar kullanılarak ayrıştırılmıştır.

Diğer bir husus ise 59.11 ve 59.12 kodlu ekonomik faaliyetlerle ilgilidir. 59.11 kodlu ekonomik faaliyet sinema filmi, video ve televizyon programları yapım faaliyetleridir (belgesel yapım faaliyeti dâhil). 59.12 kodlu ekonomik faaliyet sinema filmi, video ve televizyon programları çekim sonrası faaliyetleridir. Dikkat edilirse burada sinema filmi, video ve televizyon programları birlikte kapsanmış ve altı basamaklı kodlarla bir ayrıştırmaya gidilmemiştir. Bu durum Türkiye'deki uygulama ile de uyumludur. Çünkü aynı firma film ve televizyon programını (örneğin televizyon dizisini) çekmektedir. Bu faaliyetlerin sinema ve video ile radyo ve televizyon endüstrilerine ayrıştırılabilmesi için film yapımcıları meslek birliklerinden bilgi alınmıştır. Diğer bir örnek ise, belirli bir mala tahsis edilmiş mağazalarda müzik ve video kayıtlarının perakende ticareti faaliyetidir (47.63). Bu faaliyet müzik ve gösteri sanatları ile sinema ve video sektörlerini içermektedir. Burada altılı bir kırılım mevcut değildir. Bu faaliyetle ilgili değerlerin ilgili sektörlerle dağıtılması için Kültür ve Turizm Bakanlığında temin edilen bandrol verileri kullanılmıştır. Bir

diğer örnek ise, spor, müzik, tiyatro ve diğer eğlence etkinlikleri için yer ayırma (rezervasyon) ve bilet satılması faaliyetidir (79.90.02). Bu faaliyette bir ayrıştırma yapabilmek için Biletix web sayfasında etkinliklerle ilgili inceleme yapılmıştır. Diğer paylaşılan ve karma kodlar da benzer yöntemlerle ayrıştırılmıştır. Bir diğer sorun da kablolu televizyon ve diğer internet tabanlı televizyon hizmetleri (kablo TV, IPTV, OTT) ile ilgili verilerde ortaya çıkmıştır. Türk Telekom, Turkcell, Türksat gibi kuruluşlar kablolu televizyon ve diğer internet tabanlı televizyon hizmeti sunmaktadırlar. Ancak bu kuruluşların geniş bant, mobil, sabit ses gibi diğer hizmetleri de vardır. Bunların televizyon hizmetlerine yönelik verilerinin ayrıştırılmasında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu pazar verileri ile bu alanda faaliyet gösteren halka açık anonim şirketler olan Türk Telekom ve Turkcell'in faaliyet raporlarından yararlanılmıştır.

NACE Rev 2. faaliyet sınıflandırmasında altı basamağa kadar bir kırılım bulunmaktadır. Bu durum telif haklarına dayalı endüstriler ile ilgili uygun faaliyetlerin bulunmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak TÜİK verileri en aşağı dört basamaklı kodları esas alarak yayımlamaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı altılı kod bazında bir ayırım yapmakta ve vergi beyannamelerinde altılı kodları dikkate almaktadır. Dolayısıyla, altılı kodların ilgili dörtlü faaliyet kodları içindeki oranları vergi idaresinden temin edilen veriler kullanılarak hesaplanmış ve dörtlü faaliyet kodları ile ilgili ciro, katma değer ve istihdam değerleri bu oranlar kullanılarak altılı kodlarla ilgili faaliyetlere dağıtılmıştır.

Bir diğer husus da telif haklarına dayalı endüstrilerde faaliyet gösteren devlet kurumları ile ilgilidir. Özellikle müzik ve gösteri sanatları ile müzecilik alanlarında devlet kurumlarının önemli oranda faaliyeti bulunmaktadır. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Koro ve Senfoni Orkestraları, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü ile Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü müzik ve gösteri sanatları endüstrisinde faaliyette bulunan devlet kurumlarıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi ise Türkiye genelindeki müze ve ören yerlerini işletmektedir. TÜİK devlet kurumları ile ilgili, ekonomik faaliyetler bazında istatistik toplamamaktadır. Sadece, GSYH'yi hesaplayabilmek için devlet kesimi ile

ilgili genel verileri derlemektedir. Bu nedenle Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü ve Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğünden gerekli veriler temin edilerek çalışmada kullanılmıştır.

Özel dikkat gerektiren diğer husus da internet üzerinden televizyon yayıncılığı ve internet servis sağlayıcılığı ile ilgilidir. Bunlarla ilgili verilerin derlenmesinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu pazar verileri ve bu alanda faaliyet gösteren halka açık anonim şirketlerin faaliyet raporlarından yararlanılmıştır. İnternet dışında diğer destek endüstrileri içinde genel toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma bulunmaktadır. Toptan ve perakende ticaret için 46 ve 47 numaralı ikili kodlar, ulaştırma için ise NACE Rev 2'nin H kısmı kullanılmıştır.

Bir önceki kısım olan veri toplama metodolojisinde de belirtildiği gibi telif hakları temel endüstrilerinin dış ticareti ile ilgili bazı ödeme ve tahsilâtlara (telif, TV programı yayın hakkı, TV program formatı, sinema filmi gösterim hakkı, yazılım ihracatı ve ithalatı vb.) yönelik veriler resmi istatistiklerde mevcut değildir. Bu verilere, Merkez Bankası ve bankalar aracılığıyla da ulaşılamamıştır. Bu nedenle, söz konusu dış ticaret verilerinin elde edilmesi için meslek kuruluşları ve sektörlerin önde gelen firmaları ile görüşmeler yapılmış ve bu konuda hazırlanmış diğer raporlar incelenmiştir. Söz konusu görüşme ve incelemelerden elde edilen verilerden, özellikle telif hakları temel endüstrilerine yönelik dış ticaret rakamları oluşturulmuştur. Telif haklarına bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin dış ticareti mal ihracatı ve ithalatına dayandığından, bu endüstrilerin dış ticaret verilerinin derlenmesinde bir sorunla karşılaşmamıştır. Ancak, telif hakları temel endüstrilerinin önemli bir kısmında mal ticareti söz konusu olmadığından, bu endüstrilerle ilgili dış ticaret verileri çoğunlukla resmi istatistiklere dayanmamaktadır.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin dış ticaret verilerinin derlenmesi ile ilgili zorluklar WIPO rehberinde de belirtilmiştir. Özellikle, yukarıda belirtilen diğer tahsilat ve ödemelerle ilgili (mal ticareti dışında kalan unsurlar) istatistiki veri sıkıntısı rehberde de belirtilmiş ve bu verilerin toplanması için sektörle ilgili meslek kuruluşları ile özel araştırmalara başvurulması gerektiği ifade edilmiştir.

3.4. TELİF HAKLARI FAKTÖRÜ

Telif hakları faktörleri bir endüstrinin telif hakları ile olan ilişkisini göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, telif haklarına dayalı endüstriler dört ana grupta toplanmıştır. Ayrıca, bu gruplamanın dayandığı temel noktanın, ilgili grubun telif hakları ile ilişkisi olduğu belirtilmiştir. WIPO rehberinde “telif hakları faktörü % 100 alınacak telif hakları temel endüstrileri dışındaki telif haklarına dayalı endüstrilerde, bu faktörün belirlemesi gerektiği” ifade edilmektedir. Tanımından da anlaşılacağı gibi, telif hakları temel endüstrilerinin tüm faaliyetleri, telif haklarına dayalı ürünlerin oluşturulması (yazmak, bestelemek, programlamak vb.), üretimi (basamak, filme almak, vb.), gösterimi, icrası, yayımlanması, dağıtımı, toptan ve perakende satışına yöneliktir. Bu endüstrilerin tüm faaliyetleri doğrudan telif hakları ile ilişkili olduğundan, doğal olarak söz konusu endüstrilerin telif hakları faktörü de % 100 olarak alınmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri, Güney Kore, Çin, Macaristan, Bulgaristan ve diğer bazı ülkeler tarafından yapılan çalışmalarda telif haklarına bağımlı endüstrilerin telif hakları faktörü de % 100 olarak alınmıştır. Buradan da görüleceği gibi, telif haklarına bağımlı endüstrilerin telif hakları faktörünün % 100 olarak alınması uluslararası önemli çalışmalarda kabul görmüş bir uygulamadır. Bunun nedeni, telif haklarına bağımlı endüstrilerin ürettiği ürünlerin, çoğunlukla telif hakları temel endüstrileri ürünlerini oluştururken ve tüketiciler bu ürünlerden yararlanırken kullanılmasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, telif haklarına bağımlı endüstrilerin varlık sebepleri telif hakları ile korunan ürünlerdir. Bizim araştırmamız da, bu uygulamanın makul olduğunu teyit etmektedir. Bu nedenle çalışmamızda, bir önceki çalışmada olduğu gibi, telif haklarına bağımlı endüstrilerin telif hakları faktörleri % 100 olarak alınmıştır. Ancak burada önemli bir noktanın belirtilmesinde yarar vardır. Telif haklarına bağımlı endüstriler ile ilgili ekonomik faaliyet kodları belirlenirken, telif hakları ile ilişkisi olmayan ekonomik faaliyetlerin kapsam dışı bırakılmasına özellikle dikkat edilmiştir. Buna bir örnek vermek gerekirse, kâğıt endüstrisi ile ilgili ekonomik faaliyet kodları belirlenirken, telif hakları ile ilişkisi olmayan 17.21 (oluklu kâğıt ve mukavva imalatı ile kâğıt ve mukavvadan yapılan ev eşyası, sıhhi malzemeler ve tuvalet malzemeleri imalatı) ve 17.29 (kâğıt ve mukavvadan diğer ürünlerin imalatı) ekonomik faaliyetleri kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca, dördü kodlar altılı kodlara

ayrıştırılarak, bağımlı endüstriler içinde, telif hakları ile ilgisi olmayan faaliyetlerin kapsam dışı bırakılmasına dikkat edilmiştir. Ancak telif haklarına bağımlı endüstriler içinde bir istisna vardır. Bu da akıllı telefondur. Akıllı telefonlar, telif haklarına dayalı ürünlerin tüketimi dışında, başta haberleşme olmak üzere farklı amaçlarla da kullanılmaktadır. Bu nedenle akıllı telefonlar için telif hakları faktörü belirlenmiştir. Bunun için Deloitte Mobil Kullanıcı Anketinden yararlanılmış ve akıllı telefonların telif hakları faktörü % 55 olarak belirlenmiştir.

Ancak, telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler ile diğer destek endüstrileri için telif hakları faktörlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bir önceki çalışmadan sonra bu faktörlerde bir değişiklik olmadığı saptandığından, bu çalışmada bir önceki çalışmada belirlenen telif hakları faktörleri kullanılmıştır. Bir önceki çalışmada söz konusu faktörlerin nasıl belirlendiğinin burada kısaca bir daha açıklanmasında fayda vardır.

Kısmi bağımlı endüstrilerin telif hakları ile ilişkisini ortaya koyan telif hakları faktörleri ile ilgili en uygun bilgiyi verebileceği değerlendirilen Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sektör Meclisleri ile temasa geçilmiştir. Sektör meclisi temsilcilerine çalışmanın amacı ile telif hakları faktörlerinin ne olduğu açıklanmış ve telif hakları faktörleri ile ilgili kısa birer rapor hazırlamaları talep edilmiştir. **Temasa geçilen ve rapor hazırlayan sektör meclisleri aşağıda sıralanmıştır:**

- Cam ve Cam Ürünleri Sanayi Meclisi
- Seramik ve Refrakter Sanayi Meclisi
- Konfeksiyon ve Hazır Giyim Sanayi Meclisi
- Kuyumculuk Sanayi Meclisi
- Mobilya Ürünleri Meclisi

Halı sektörü ile ilgili olarak, Ticaret Bakanlığınca (eski Ekonomi Bakanlığı) hazırlanan Halı Sektörü Raporu incelenmiştir. Oyuncak, mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı endüstrileri için sektör uzmanları ile görüşülmüştür. Müzecilikle ilgili telif hakları faktörü ise Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre belirlenmiştir. Buradan anlaşılacağı gibi, telif hakları faktörlerinin

belirlenmesinde genel olarak mülakat yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesindeki temel neden, firmalara anket gönderilmesi durumunda geri dönüşlerin çok az olabileceği beklentisidir. Sektör meclislerinin ve sektör uzmanlarının, sektörleri ile ilgili en iyi bilgiye sahip oldukları değerlendirilmiştir. Bu nedenle, sektör meclisleri ve sektör uzmanları ile mülakat yapılması yoluna gidilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, soruların yöneltilmesinin ardından, muhataplardan yazılı bir rapor hazırlamaları istenmiştir. Mülakatlardaki sorular hazırlanırken Kore Cumhuriyeti'nin (Güney Kore) çalışmasından faydalanılmıştır.

Temel olarak sorulan sorular şunlardır:

- Sektörün faaliyetlerinde telif haklarının önemi ne kadardır?
- Sektörde faaliyet gösteren firmalar, fikri mülkiyet haklarının kullanımı ile ilgili herhangi bir ödeme veya tahsilât (lisans ya da telif ücreti vb.) yapmakta mıdır?
- Sektörün faaliyetlerinin yaklaşık olarak yüzde kaç telif haklarına ve fikri mülkiyete dayanmaktadır?

Burada şu noktanın da belirtilmesinde fayda vardır. Yukarıdakiler mülakatlarda sorulan temel sorulardır. Bu soruların dışında, sektör meclisleri ve sektör uzmanları ile tartışarak telif hakları faktörlerini olabildiğince gerçeğe uygun belirleyebilmek için çaba harcanmıştır.

Tüm bu çalışmalar sonucunda telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler ile ilgili telif hakları faktörleri Tablo 3.7'de gösterildiği şekilde belirlenmiştir.

Endüstriler	Telif Hakları Faktörleri
Kumaş, giyim ve ayakkabı	0,25
Mücevher	0,07
Mobilya	0,45
Ev eşyası, seramik ve cam	0,01
Halı ve duvar kâğıdı	0,10
Oyuncak	0,03
Mimari tasarım ve danışmanlık	0,25
Müze	0,20

Tablo 3.7: Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Telif Hakları Faktörleri

Diğer destek endüstrileri ile ilgili telif hakları faktörlerinin belirlenmesinde, bir önceki çalışmada olduğu gibi, farklı bir yöntem izlenmiştir. Buradaki en önemli endüstri internettir. Çünkü günümüzde telif haklarına dayalı birçok ürüne (gazete, dergi, kitap, müzik eseri, film, yazılım vb.) internet vasıtasıyla elektronik ortamda ulaşılmaktadır. Dolayısıyla, telif haklarına dayalı birçok ürünün tüketilmesinde internet önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle günümüzde, diğer destek endüstrileri içinde internet önemli bir yere sahiptir. İnternetin telif hakları faktörünü belirlemek için, TÜİK tarafından düzenli olarak gerçekleştirilen “Hanehalkı Bilişim Teknolojilerini Kullanım Araştırması” sonuçlarından yararlanılmıştır. Bir önceki çalışmaya göre internetin telif hakları faktörü yaklaşık üç kat artmıştır. Bunun temel nedeni, telif haklarına dayalı ürünlerden internet yoluyla elektronik ortamda yararlanmada yaşanan önemli seviyedeki artıştır.

Genel toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma

sektörlerine ait telif hakları faktörleri WIPO rehberindeki yöntem kullanılarak tespit edilmiştir. Bu yöntem aşağıda açıklanmıştır:

Bu amaçla önce, telif haklarına dayalı temel, bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin katma değerlerinin toplamı alınmıştır (1). Daha sonra GSYH'dan genel toptan ve perakende ticaret ile ulaştırmanın katma değerleri toplamı çıkarılmıştır (2). Son olarak (1) ile açıklanan değer (2) ile açıklanan değere bölünerek söz konusu faktör tespit edilmiştir. Bu işlemi anlatan matematiksel ifade aşağıdaki gibidir:

Telif haklarına dayalı temel, bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin katma değerlerinin toplamı / (GSYH – genel toptan ve perakende ticaret ile ulaştırmanın katma değeri)

Dolayısıyla, WIPO rehberinde de belirtildiği gibi, diğer destek endüstrilerinin (internet hariç) telif hakları faktörü her yıl değişebilmektedir. Diğer destek endüstrilerinin telif hakları faktörleri Tablo 3.8'de gösterilmiştir:

Endüstriler	Telif Hakları Faktörleri			
	2015	2016	2017	2018
Genel toptan ve perakende ticaret	0,026	0,026	0,027	0,029
Ulaştırma	0,026	0,026	0,027	0,029
İnternet	0,36			

Tablo 3.8: Diğer Destek Endüstrilerinin Telif Hakları Faktörleri

Genel toptan ve perakende ticaret ile ulaştırmanın telif hakları faktörleri yıllar itibariyle önemli bir değişiklik göstermemiştir. Telif haklarına kısmi bağımlı ve diğer destek endüstrileri ile ilgili ciro, katma değer, istihdam ve dış ticaret verileri gösterilirken ilgili endüstrilere ilişkin değerler (ciro, katma değer, istihdam, ihracat ve ithalat) telif hakları faktörleri ile çarpılmıştır. Bu endüstrilerle ilgili tüm rakamlar değerlendirilirken bu husus göz önünde bulundurulmalıdır.

3.5 TELİF HAKLARINA DAYALI ENDÜSTRİLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISI

3.5.1 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Büyüklükleri (2015-2018)

Telif haklarına dayalı endüstrilerin 2015-2018 yıllarındaki ekonomik büyüklükleri Tablo 3.9'da sunulmuştur. Söz konusu ekonomik büyüklükler ciro, katma değer ve katma değerinin GSYH içindeki payı, istihdam ve istihdamın toplam istihdam içindeki payıdır. Kısmi bağımlı endüstriler ve diğer destek endüstrileri ile ilgili ciro, katma değer ve istihdam rakamları

gösterilirken bu endüstriler içindeki sektörlerin ciro, katma değer ve istihdam rakamları ilgili telif hakları faktörleri ile çarpılmıştır.

Burada katma değer kavramının da açıklanmasında fayda vardır. Çünkü bir sektörün ekonomik katkısı yarattığı katma değer ile ölçülür. Katma değer, bir işletmenin ürettiği veya sunduğu mal ve hizmetlerin değerinden (çıktı fiyatından) ilgili ürün ve hizmetleri üretmek veya sunmak için diğer işletme veya kişilerden tedarik ettiği girdilerin değeri (girdi maliyeti) çıkarılarak bulunur. Böylece tamamen işletmenin sağladığı katkı elde edilir. Katma değer en önemli unsurları kâr, işletmenin çalışanlarına ödediği ücretler ve işletmenin sabit sermaye kullanımının maliyeti olan amortismanlardır.

	2015	2016	2017	2018
CİRO				
Temel	93.903.779.463	103.177.554.915	122.369.489.857	151.020.554.964
Bağımlı	78.106.613.214	83.725.996.542	99.895.831.631	119.008.219.499
Kısmi Bağımlı	109.470.025.637	120.284.995.982	147.995.436.510	181.886.509.229
Diğer Destek	56.905.434.033	62.035.371.322	80.488.179.401	104.697.278.291
Tüm Telif Haklarına Dayalı Endüstriler	338.385.852.347	369.223.918.761	450.748.937.399	556.612.561.983
KATMA DEĞER				
Temel	25.450.232.402	28.449.497.608	34.658.633.586	41.639.242.033
Bağımlı	8.849.547.898	9.176.260.495	12.287.022.387	19.059.359.661
Kısmi Bağımlı	21.679.410.781	24.757.442.923	29.801.136.262	37.092.380.597
Diğer Destek	5.148.203.041	6.028.092.931	7.299.070.017	9.332.176.900
Tüm Telif Haklarına Dayalı Endüstriler	61.127.394.121	68.411.293.957	84.045.862.252	107.123.159.191
GSYH	2.338.647.493.683	2.608.525.749.333	3.110.650.154.919	3.724.387.935.570
GSYH içindeki Payları (%)				
Temel	1,09	1,09	1,11	1,12
Bağımlı	0,38	0,35	0,39	0,51
Kısmi Bağımlı	0,93	0,95	0,96	1,00
Diğer Destek	0,22	0,23	0,23	0,25
Tüm Telif Haklarına Dayalı Endüstriler	2,61	2,62	2,70	2,88
İSTİHDAM				

Temel	370.466	369.596	376.116	385.063
Bağımlı	155.377	153.807	156.934	159.598
Kısmi Bağımlı	537.357	535.270	548.645	561.656
Diğer Destek	119.115	120.130	127.968	139.691
Tüm Telif Haklarına Dayalı Endüstriler	1.182.316	1.178.803	1.209.663	1.246.007
Türkiye İstihdamı	26.621.000	27.205.000	28.189.000	28.738.000
Türkiye İstihdamı İçindeki Payları (%)				
Temel	1,39	1,36	1,33	1,34
Bağımlı	0,58	0,57	0,56	0,56
Kısmi Bağımlı	2,02	1,97	1,95	1,95
Diğer Destek	0,45	0,44	0,45	0,49
Tüm Telif Haklarına Dayalı Endüstriler	4,44	4,33	4,29	4,34

Tablo 3.9: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Büyüklükleri | (2015-2018, Cari Fiyatlarla)

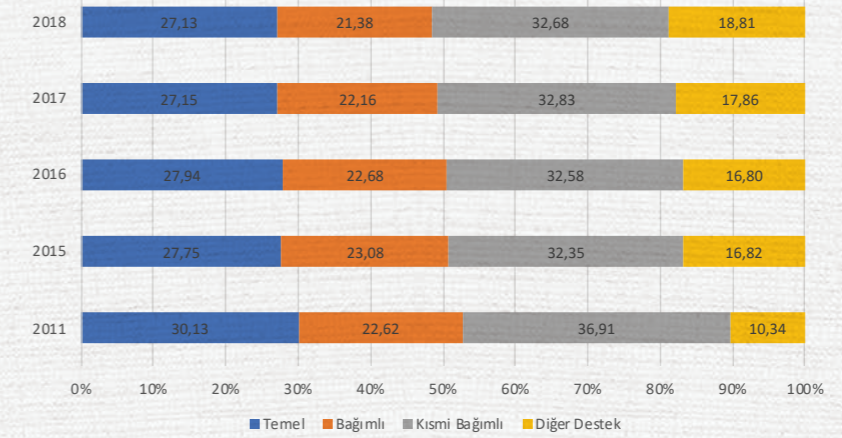
Yukarıdaki Tablo 3.9'dan da görüleceği gibi, telif haklarına dayalı tüm endüstrilerin, 2018 yılında GSYH'ye katkısı % 2,88, istihdama katkısı ise % 4,34'tür. Telif haklarına dayalı endüstriler içinde, GSYH'ye en önemli katkıyı temel endüstriler yapmıştır (% 1,12). Telif haklarına dayalı endüstriler içinde istihdama en büyük katkıyı ise, kısmi bağımlı endüstriler yapmıştır (% 1,95). Bunun en önemli nedeni kısmi bağımlı endüstriler içinde yer alan kumaş ve giyim ile mobilya sektörlerinin diğer sektörlerle kıyasla daha emek yoğun sektörler olmasıdır. Özellikle kumaş ve giyim sektörünün Türkiye ekonomisinde oldukça önemli bir yeri vardır. Mobilya endüstrisinin de telif hakları faktörü nispeten yüksektir. Bu durum Türkiye'nin özgün mobilya tasarımı yaptığını göstermektedir. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH'ye katkısı % 2,73, istihdama katkısı ise % 5,40 seviyesinde gerçekleşmişti. Telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH'ye katkısında bir artış meydana gelmiştir. Ancak telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdama katkısında çok önemli olmamakla beraber bir azalma gözlenmektedir. Bu duruma büyük miktarda telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin istihdama katkısının 2011 yılındaki % 2,53 seviyesinden 2018 yılında % 1,95 seviyesine inmesi neden olmuştur. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin istihdamı 2011 yılındaki 611.174 kişiden 2018

yılında 561.656 kişi seviyesine inmiştir. Ancak aşağıda da inceleneceği gibi istihdamdaki bu azalma işgücü verimliliğindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Bu durum olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

3.5.2 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018)

Telif haklarına dayalı endüstrilerin 2015-2018 yıllarındaki ciroları yukarıda Tablo 3.9'da gösterilmiştir. Tüm telif haklarına dayalı endüstrilerin cirosu, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 197.235.775.754 TL değerinden 2018 yılında 556.612.561.983 TL değerine gelmiştir. Bu % 182 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde enflasyon (tüketici fiyatları endeksi) % 96 oranında artmıştır. Bu durum telif haklarına dayalı endüstrilerin cirosunda önemli derecede bir reel artış olduğunu göstermektedir.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları Şekil 3.1'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin cirosunun, telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları da Şekil 3.1'de gösterilmiştir.

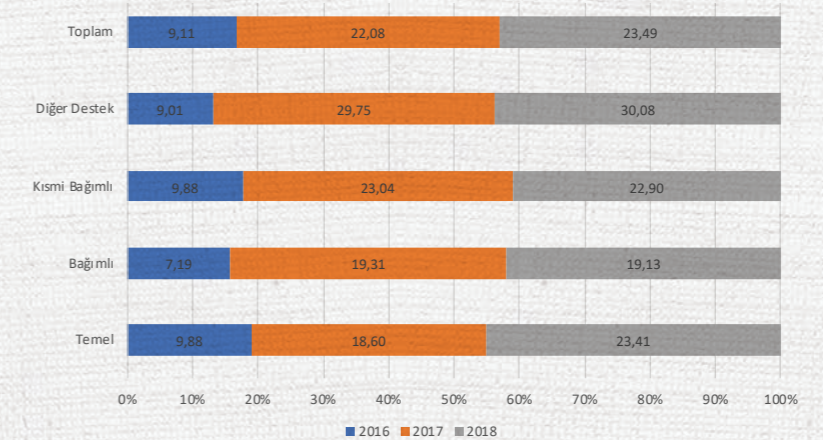

Şekil 3.1: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.1'den görüleceği gibi, tüm telif haklarına dayalı endüstriler içinde en yüksek ciro telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunun en önemli nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi, kısmi bağımlı endüstriler içinde yer alan kumaş, giyim ve ayakkabı ile mobilya endüstrilerinin Türkiye ekonomisi içindeki önemidir. Her iki sektör de özgün tasarımlara sahip olup telif hakları faktörleri nispeten yüksektir. Ayrıca, bu iki endüstri tarafından üretilen ürünler Türkiye'de tüketiciler tarafından nispeten daha fazla tüketilen ürünlerdir. Telif hakları temel endüstrilerinin cirodaki payı % 27-28 seviyesindedir ve bu haliyle kısmi bağımlı endüstrilerden sonra en fazla ciroya sahiptir. Türkiye'de telif hakları temel endüstrilerinin cirosunun telif haklarına dayalı tüm endüstrilerin toplam cirosu içindeki payı üçte bir oranında bile değildir. Bu durum, telif hakları temel endüstrilerinin yeterince ciro yaratamadığını göstermektedir. Dolayısıyla,

telif hakları temel endüstrilerinin ürünleri yönünden önemli bir potansiyel mevcuttur. Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin cirosunun telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam cirosu içindeki paylarında 2015-2018 yıllarında istikrar olduğu gözükmemektedir. Bir önceki çalışma ile bu çalışma arasındaki en önemli fark diğer destek endüstrilerinin ciro payında yaşanan artıştır. Diğer destek endüstrileri içindeki internet, esasen, kitap ve yazılı basın, müzik, televizyon gibi telif hakları temel endüstrileri ürünlerinin tüketicilere ulaştırılması ve tüketicilerin bu ürünlerden yararlanmasında temel rolü oynamaktadır. Ayrıca toptan ve perakende sektöründe yaşanan gelişmelerin de (organize perakendenin gelişmesi ve on-line satışlar) burada önemli bir katkısı bulunmaktadır.

Şekil 3.2'de telif haklarına dayalı endüstrilerin cirolarının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.2: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Cirolarının Büyüme Oranları | (2016-2018)

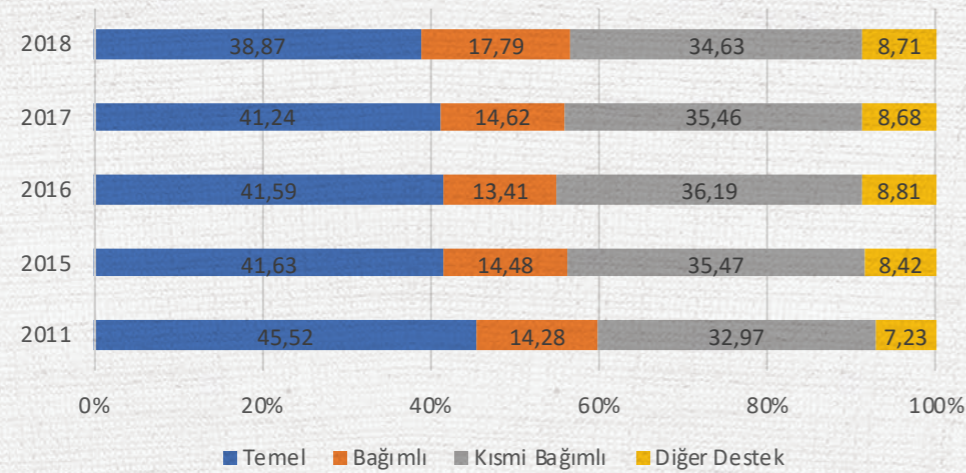
Şekil 3.2'den görüleceği gibi, telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam cirosundaki büyüme oranında her üç yılda da artış gerçekleşmiştir. Toplam cirodaki artış oranı 2017 yılında önemli bir sıçrama yapmıştır. İlgili yıllardaki enflasyon oranlarıyla (sırasıyla % 8,53; % 11,92; % 20,3) kıyaslandığında her üç yılda da enflasyon oranının üzerinde reel büyüme sağlanmıştır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin tek tek ciro büyüme oranları incelendiğinde temel endüstrilerin ciro büyüme oranının her yıl arttığı görülmektedir. Temel endüstrilerin ciro büyüme oranında 2017 yılında bir sıçrama yaşanmıştır. Bu sektörün ciro büyüme oranında 2018 yılında da önemli bir artış yaşanmıştır. Ciroosu en hızlı büyüyen endüstri, diğer destek endüstrileridir. Bundan sonra telif hakları temel endüstrileri gelmektedir. Diğer telif haklarına dayalı endüstrilerin ciro büyüme oranlarında da 2017 yılında bir sıçrama olmuş, ancak bu endüstrilerin ciro büyüme oranları (çok küçük artış ve azalışlara rağmen) 2018 yılında hemen hemen aynı düzeyde kalmıştır. Türkiye ekonomisinde 2017 yılında önemli bir gelişme olmuş ve bundan telif haklarına dayalı endüstriler de yararlanmıştır. Bağımlı endüstriler hariç diğer telif haklarına dayalı endüstrilerinin her üç yıldaki ciro büyüme oranının ilgili yıllardaki enflasyon oranının üzerinde olmuş, dolayısıyla ciroda reel büyüme sağlanmıştır. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin ciroosu sadece 2017 yılında enflasyon oranının üzerinde artmıştır (reel

olarak büyümüştür), diğer yıllarda ise büyüme oranı enflasyon oranının altında kalmıştır (reel olarak küçülmüştür).

3.5.3 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018)

Telif haklarına dayalı endüstrilerin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer yukarıda Tablo 3.9'da gösterilmiştir. Tüm telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 35.463.814.234 TL değerinden 2018 yılında 107.123.159.191 TL değerine gelmiştir. Bu % 202 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde GSYH (cari fiyatlarla) % 167 oranında artmıştır. Bu durum telif haklarına dayalı endüstrilerin katma değerinin GSYH içindeki payını 2,73 seviyesinden 2,88 seviyesine getirmiştir.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Şekil 3.3'te gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Şekil 3.3'te gösterilmiştir.

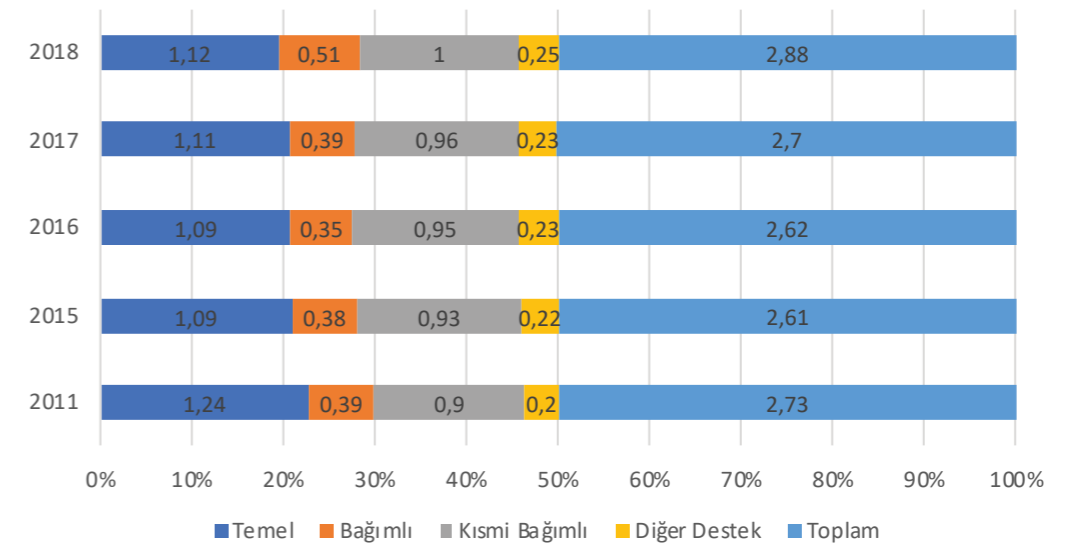

Şekil 3.3: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Katma Değerlerinin Payları | (2011, 2015-2018)

Konuya katma değer açısından bakıldığında, GSYH'ye en yüksek katkının telif hakları temel endüstrileri tarafından yapıldığı görülmektedir. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler ciro bakımından tüm telif haklarına dayalı endüstriler içinde en yüksek orana sahiptir. Öte yandan tüm telif haklarına dayalı endüstriler içinde katma değer açısından en yüksek oran ise temel endüstrilere aittir. Temel endüstrilerin cirodaki payı % 27,13 iken katma değerdeki payı % 38,87'dir. Bu durum temel endüstrilerin ürettikleri ürünlerin yüksek katma değere sahip olduğunu göstermektedir. Bu da, bir ekonomi için telif hakları temel endüstrilerinin önemini bir daha vurgulamaktadır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birisinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer içindeki payları 2015-2018 yıllarında önemli bir değişim göstermemiştir. Sadece 2018 yılında temel endüstrilerin katma değer payında bir düşüş, bağımlı endüstrilerin katma değer payında ise bir yükseliş olmuştur. Bağımlı endüstrilerle ilgili bu hususa ileride değinilecektir. Burada dikkati çeken diğer bir nokta, birçok uluslararası çalışmanın aksine, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) telif haklarına bağımlı

endüstriler tarafından yaratılan katma değerden önemli derecede yüksek olduğudur. Bu durum yine Türkiye'nin ekonomik yapısı ve üretim yapısı ile ilgilidir. Türkiye'de telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlerin (özellikle kumaş, giyim, mobilya ve diğer ev eşyaları) üretim ve tüketimi telif haklarına bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlere göre fazladır. Ayrıca kısmi bağımlı endüstriler, bağımlı endüstrilere nazaran katma değeri nispeten daha yüksek olan ürünler üretmektedirler. Konuya bir diğer açıdan yaklaşırsak, bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlerde yerli katkı, dolayısıyla yaratılan katma değer yüksek değildir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi, telif haklarına bağımlı endüstriler de son yıllarda katma değeri yüksek üretime yönelmektedirler.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki payları Şekil 3.4'de gösterilmiştir. Kıyaslama yapabilmek amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki payları da Şekil 3.4'de gösterilmiştir.

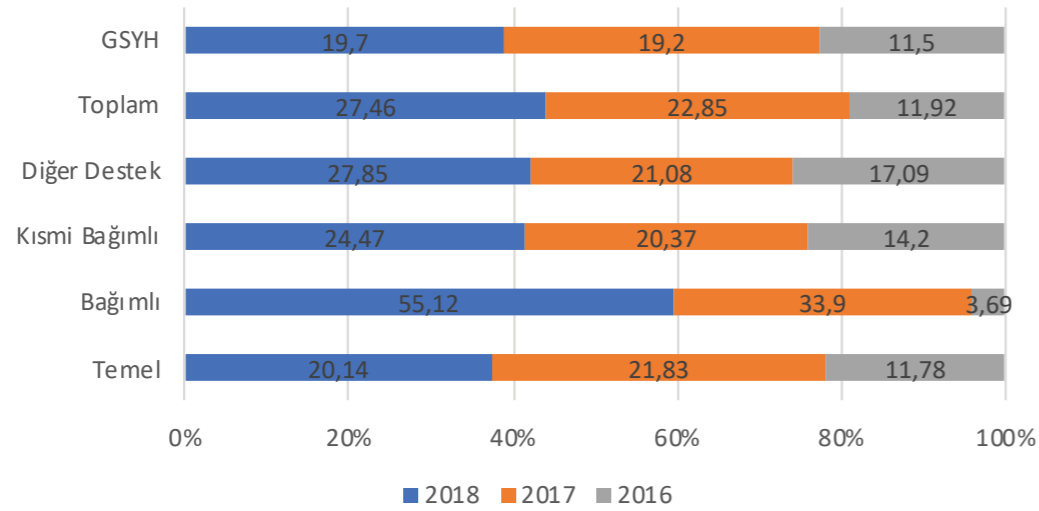

Şekil 3.4: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Katma Değerlerinin GSYH İçindeki Payları | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.4'den görüleceği gibi telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki paylarında 2015-2018 yıllarında dikkat çeken bir değişiklik olmamıştır. Bağımlı endüstrinin payında 2018 yılında belirli bir artış vardır. Bu duruma, yukarıda da belirtildiği gibi, ileride değinilecektir. Aynı durum telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki pay için de geçerlidir. Bu payda, 2015-2018 yıllarında düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılıyla kıyaslandığında da telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki

payında bir artış olduğu görülmektedir. 2011 yılındaki % 2,73 değerinden 2018 yılında % 2,88 değerine gelinmiştir. Telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki payında 2011 yılına göre bir düşüş olmakla beraber bu düşüş çok önemsizdir. Benzer şekilde, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYH (cari fiyatlarla) içindeki payında 2011 yılına göre bir artış olmakla beraber bu artış da çok dikkat çekecek düzeyde değildir.

Şekil 3.5'de telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

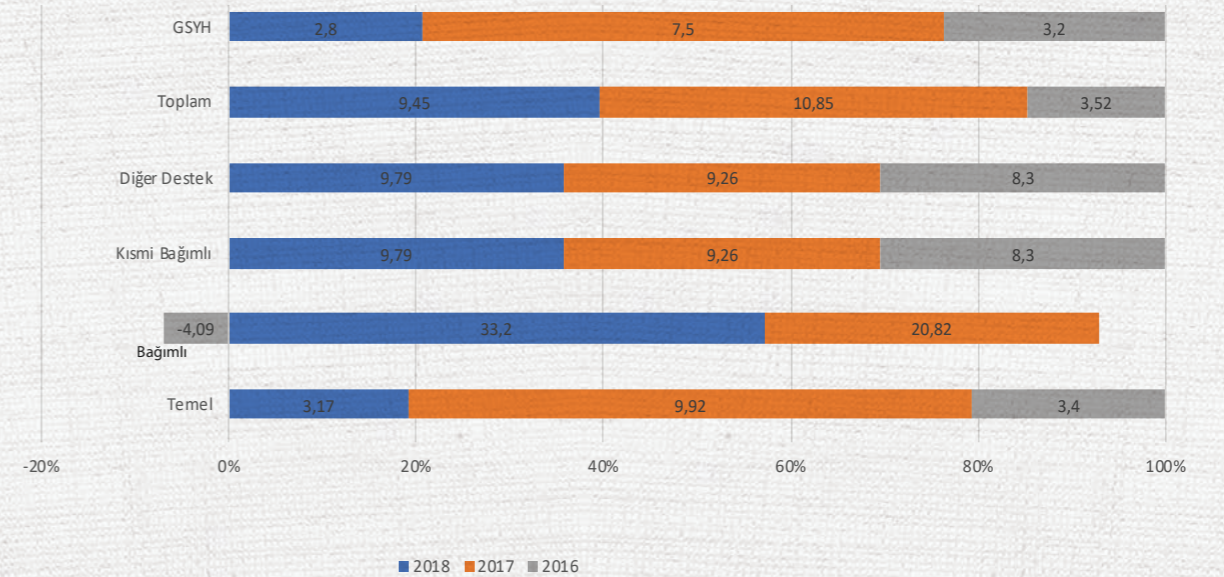

Şekil 3.5: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.5 incelendiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) her yıl GSYH'de (cari fiyatlarla) oluşan büyüme oranının üzerinde bir oranda arttığı görülmektedir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer de (cari fiyatlarla) her yıl (2016 yılında telif haklarına bağımlı endüstriler hariç) GSYH'de (cari fiyatlarla) oluşan artış oranının üzerinde bir oranda artmıştır. 2017 yılında büyüme oranlarında bir sıçrama olmuş, 2018 yılında kısmi bağımlı ve diğer destek endüstrilerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranlarında yine bir artış olmakla beraber

bu artış 2017 yılına kıyasla hız kesmiştir. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranında 2017 ve 2018 yıllarında oluşan hız dikkat çekicidir. Temel endüstrilerin katma değerinin büyüme oranında 2017 yılında yaşanan artışın ardından 2018 yılında hafif bir düşüş gerçekleşmiştir.

Şekil 3.6'da telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir. Burada katma değer ve GSYH 2009 fiyatlarıyla (sabit fiyatlarla) gösterilerek enflasyonun etkisi arındırılmıştır.

Şekil 3.6: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.6 incelendiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) her yıl GSYH'de (sabit fiyatlarla) oluşan büyüme oranının üzerinde bir oranda arttığı görülmektedir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) her yıl (2016 yılında telif haklarına bağımlı endüstrilerdeki düşüş hariç) GSYH'de (sabit fiyatlarla) oluşan artış oranının üzerinde bir oranda artmıştır. Temel endüstrilerin katma değeri (sabit fiyatlarla) ile GSYH'nin (sabit fiyatlarla) büyüme oranı arasındaki fark diğer endüstrilere göre daha düşüktür. 2017 yılında büyüme oranlarında bir artış yaşanmıştır. Bu artışa, yukarıda da belirtildiği gibi, 2017 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan yüksek orandaki büyüme etki etmiştir. 2017 yılındaki artış telif haklarına bağımlı endüstrilerde dikkat çekecek düzeydedir. Bağımlı endüstrilerin yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında 2016 yılında yaşanan negatif büyümenin (sabit fiyatlarla katma değer azalması) ardından 2017 yılında oldukça yüksek seviyede bir büyüme gerçekleşmiştir. Diğer destek endüstrilerinin yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında her yıl düşüş seviyede de olsa bir artış söz konusudur. Telif hakları temel endüstrileri ile telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında 2017 yılında yaşanan artışın ardından 2018 yılında bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüş temel endüstrilerde kısmi bağımlı endüstrilere kıyasla daha yüksek

seviyede olmuştur. Telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında 2017 yılında yaşanan yüksek artışın ardından 2018 yılında düşük seviyede de olsa bir düşüş yaşanmıştır.

3.5.4 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamı (2015-2018)

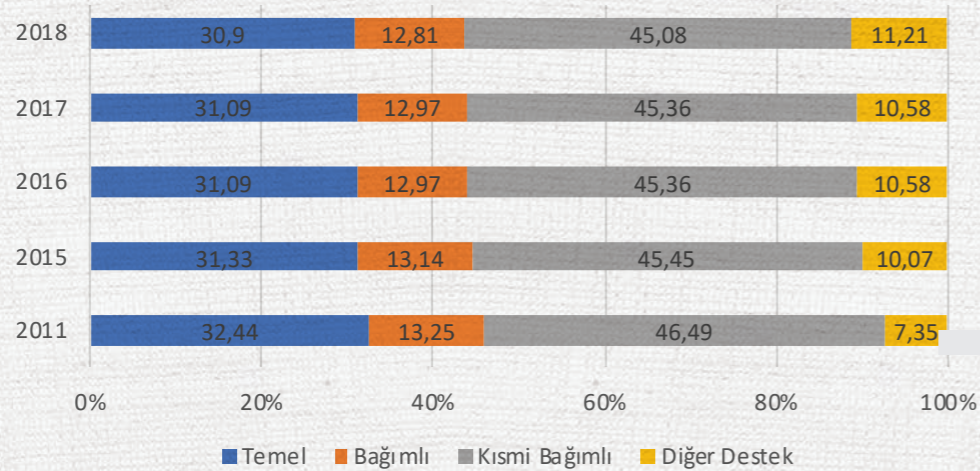
Telif haklarına dayalı endüstrilerin 2015-2018 yıllarındaki istihdamı yukarıda Tablo 3.9'da gösterilmiştir. Tüm telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamı, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 1.301.527 kişiden 2018 yılında 1.246.007 kişiye gelmiştir. Bu % 4,46'lık bir farka karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı % 19,20 oranında artmıştır. Bu durum telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payını 2011 yılındaki % 5,40 değerinden 2018 yılında % 4,34 değerine getirmiştir.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları Şekil 3.7'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân sağlamak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin istihdamının, telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları da Şekil 3.7'de gösterilmiştir.

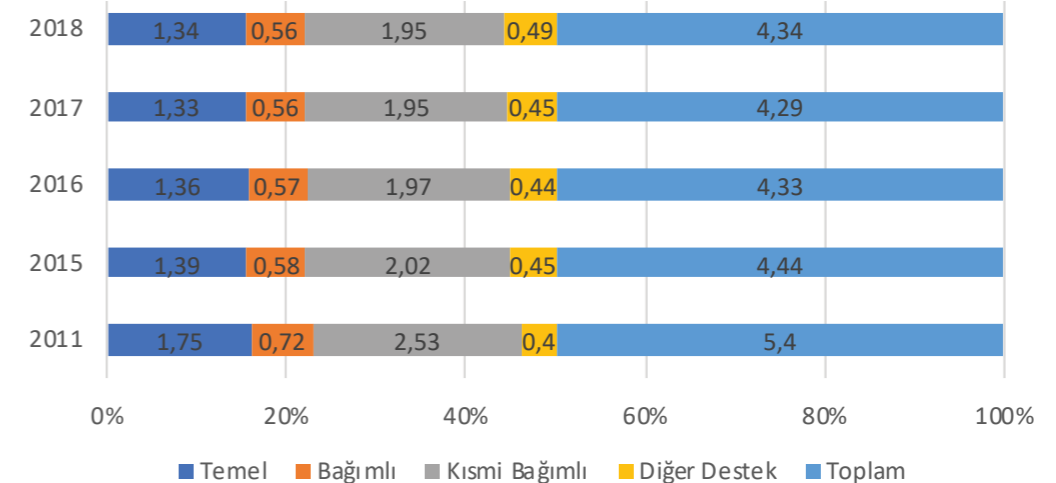

Şekil 3.7'den görüleceği gibi telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin istihdamının telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları 2015-2018 yıllarında hemen hemen aynı düzeyde kalmıştır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki istihdam payları ile bir kıyaslama yapıldığında da dikkat çeken bir farklılık görülmemektedir. Telif haklarına dayalı endüstriler içinde en yüksek istihdamı kısmi bağımlı endüstriler sağlamaktadır. Bunun en önemli nedeni yukarıda da belirtildiği gibi, bu endüstrilerin Türkiye ekonomisi içindeki konumu ve bu endüstriler içindeki kumaş, giyim, ayakkabı ile mobilya sektörlerinin nispeten daha emek yoğun sektörler olmasıdır. Bunları telif hakları temel endüstrileri takip etmektedir. 2011 yılına göre temel, bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin istihdam paylarında oldukça az miktarda bir düşüş vardır. Diğer destek endüstrilerinin istihdam payında ise gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Bu durumda, toptan ve perakende sektöründe yaşanan gelişmelerin önemli derecede etkisi vardır.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payları Şekil 3.8'de yer almaktadır. Kıyaslama amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payları da Şekil 3.8'de gösterilmiştir.

Şekil 3.7: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamlarının Payları | (2011, 2015-2018)

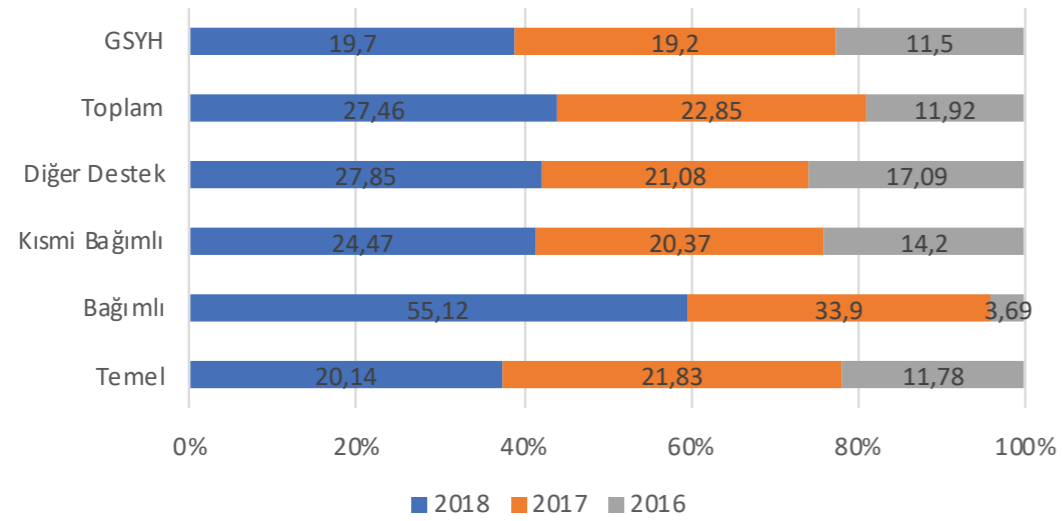

Şekil 3.8 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamının Türkiye'nin Toplam İstihdamı İçindeki Payları | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.8'den görüleceği gibi telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payları 2015-2018 yıllarında hemen hemen aynı düzeyde kalmıştır. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılıyla kıyaslandığında diğer destek endüstrileri hariç diğer endüstrilerin istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki paylarında bir düşüş olduğu görülmektedir. Bunun sonucunda

telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payı 2011 yılındaki % 5,40 seviyesinden 2018 yılında % 4,34 seviyesine gelmiştir. Diğer destek endüstrilerinin payında ise az da olsa bir artış yaşanmıştır.

Şekil 3.9'da telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

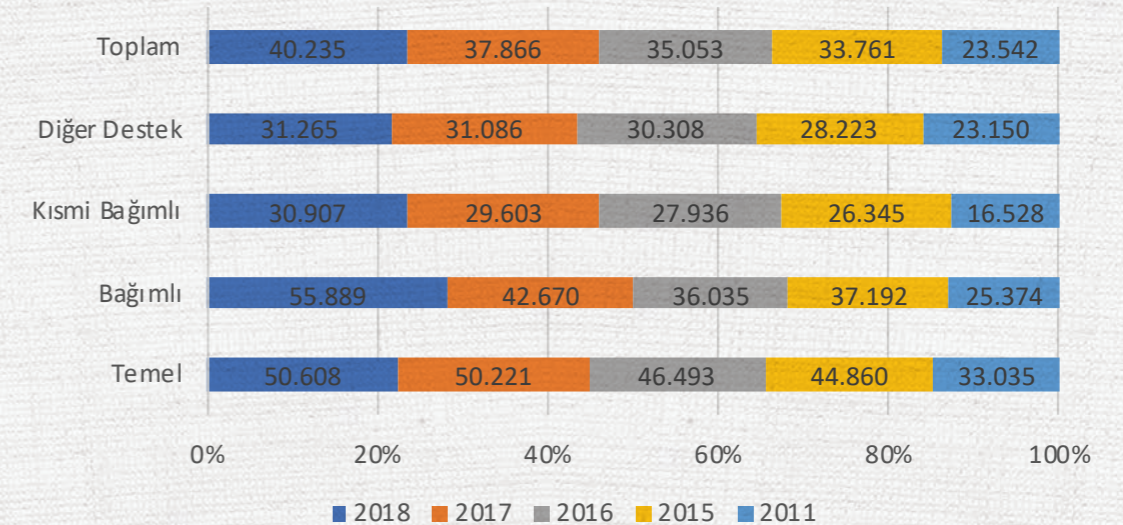
Şekil 3.9: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamının Büyüme Oranları (2016- 2018)

Şekil 3.9 incelendiğinde, telif haklarına dayalı endüstrilerin yarattığı toplam istihdamda 2016 yılında bir küçülme olduğu görülmektedir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamında 2017 yılında bir artış olmakla beraber bu artış Türkiye'nin toplam istihdamındaki artışın altında kalmıştır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamının büyüme oranında 2018 yılında düşük seviyede bir artış olmuş, ancak aynı yıl Türkiye'nin toplam istihdamının büyüme oranında önemli bir düşüş yaşandığından telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamının büyüme oranı Türkiye'nin toplam istihdamının büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Telif haklarına dayalı endüstrilere tek tek bakıldığında diğer destek endüstrilerinin istihdamındaki büyüme oranı dikkat çekmektedir. Telif hakları temel endüstrilerinin büyüme oranı, 2016 yılındaki küçülmenin (negatif büyüme) ardından 2017 ve 2018 yıllarında hızlanarak artmıştır. Bu durum da dikkat çekicidir ve oldukça olumludur. Telif haklarına bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin istihdamında 2016 yılındaki küçülmenin ardından 2017 yılında önemli bir büyüme yaşanmış, ancak 2018 yılında büyüme oranı az da olsa hız kesmiştir. Telif haklarına dayalı endüstrilerden 2016 yılında sadece diğer destek endüstrinin istihdamında bir artış olmuştur. Bu artış oranı da Türkiye'nin aynı

yıldaki toplam istihdam büyüme oranının oldukça altında kalmıştır. 2017 yılında sadece diğer destek endüstrilerinin istihdamındaki büyüme oranı Türkiye'nin toplam istihdamının büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu yılda, diğer telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamında yaşanan büyüme oranları Türkiye'nin toplam istihdamında yaşanan büyüme oranının altında kalmıştır. 2018 yılına gelince, telif haklarına bağımlı endüstriler hariç diğerlerinin istihdamındaki büyüme oranı Türkiye'nin toplam istihdamındaki büyüme oranının üzerinde olmuştur. Bu yıllarda diğer destek endüstrileri hariç telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamında kayda değer bir artış yaşanmamıştır. Bunun sonucunda da telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payı 2011 yılındaki % 5,40 seviyesinden 2018 yılında % 4,34 seviyesine gelmiştir.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin işgücü verimlilikleri Şekil 3.10'da gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına dayalı endüstrilerin işgücü verimlilikleri de Şekil 3.10'da gösterilmiştir. İşgücü verimliliği, katma değer/istihdam şeklinde hesaplanmıştır. İşgücü verimliliği hesaplanırken fiyat değişimlerinin (enflasyonun) etkisini arındırmak için sabit fiyatlarla katma değer kullanılmıştır.

Şekil 3.10: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İşgücü Verimlilikleri (2011, 2015-2018)

Şekil 3.10'da çalışan başına yaratılan katma değer gösterilmiştir. Örneğin, telif hakkı temel endüstrileri 2018 yılında çalışan başına 50.608 TL katma değer (sabit fiyatlarla) yaratmıştır. Şekil 3.10 incelendiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin işgücü verimliliğinde 2011 yılına kıyasla önemli seviyede bir artış olduğu görülmektedir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin işgücü verimliliği 2015-2018 yıllarında, her yıl (bağımlı endüstrilerde 2016 hariç) artış göstermiştir. Bu durum, telif haklarına dayalı endüstrilerin daha az işgücü ile daha yüksek reel katma değer yarattığını, bir başka deyişle işgücünü daha verimli kullandığını göstermektedir. Telif haklarına dayalı endüstriler içinde 2015-2017 yıllarında en yüksek işgücü verimliliğine sahip endüstri telif hakları temel

endüstrileridir. 2018 yılında ise telif haklarına bağımlı endüstrilerin işgücü verimliliği, az farkla, telif hakları temel endüstrilerinin işgücü verimliliğini aşmıştır. Bu duruma, telif haklarına bağımlı endüstrilerin katma değerinde 2018 yılında yaşanan sıçramanın sebep olduğu değerlendirilmektedir. İşgücü verimliliği sıralamasında diğer destek endüstrileri üçüncü, telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler dördüncü sıradadır. Ancak diğer destek endüstrileri ile kısmi bağımlı endüstrilerin işgücü verimlilikleri arasındaki fark oldukça düşük seviyeye inmiştir. 2018 yılında telif haklarına bağımlı endüstriler hariç diğer endüstrilerin işgücü verimliliğinde önemli bir değişim olmamıştır. Bu durum işgücü verimliliğinde artık son noktaya gelindiğini göstermektedir.

3.6 TELİF HAKLARI TEMEL ENDÜSTRİLERİNİN EKONOMİK KATKISI (2015-2018)

3.6.1 Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 59.419.312.540 TL değerinden 2018 yılında

151.020.554.964 TL değerine gelmiştir. Bu % 154 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde enflasyon (tüketici fiyatları endeksi) % 96 oranında artmıştır. Bu durum telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosunda önemli derecede bir reel artış olduğunu göstermektedir.

Telif hakları temel endüstrilerinin, 2015-2018 yıllarındaki ciroları Tablo 3.10'da gösterilmiştir:

Telif Hakları Temel Endüstrisi	Ciro (TL)			
	2015	2016	2017	2018
Kitap ve yazılı basın	19.783.129.929	20.993.979.527	22.893.781.698	26.891.790.143
Müzik ve gösteri sanatları	2.083.907.178	2.260.623.444	2.842.607.901	3.444.845.536
Sinema ve video	2.409.563.878	2.466.278.250	3.011.268.356	2.763.668.814
Radyo ve televizyon	10.013.786.609	10.659.283.921	12.212.502.641	12.999.533.079
Fotoğrafçılık	680.816.975	690.463.227	815.361.507	1.059.863.155
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	37.173.206.950	42.194.839.833	53.139.126.363	74.423.991.249
Görsel sanatlar ve grafik	543.882.448	580.830.340	766.041.045	961.806.772
Reklamcılık	21.215.485.497	23.331.256.372	26.688.800.345	28.475.056.216
Toplam	93.903.779.463	103.177.554.915	122.369.489.857	151.020.554.964

Tablo 3.10: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ciroları | (2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payları Tablo 3.11'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın

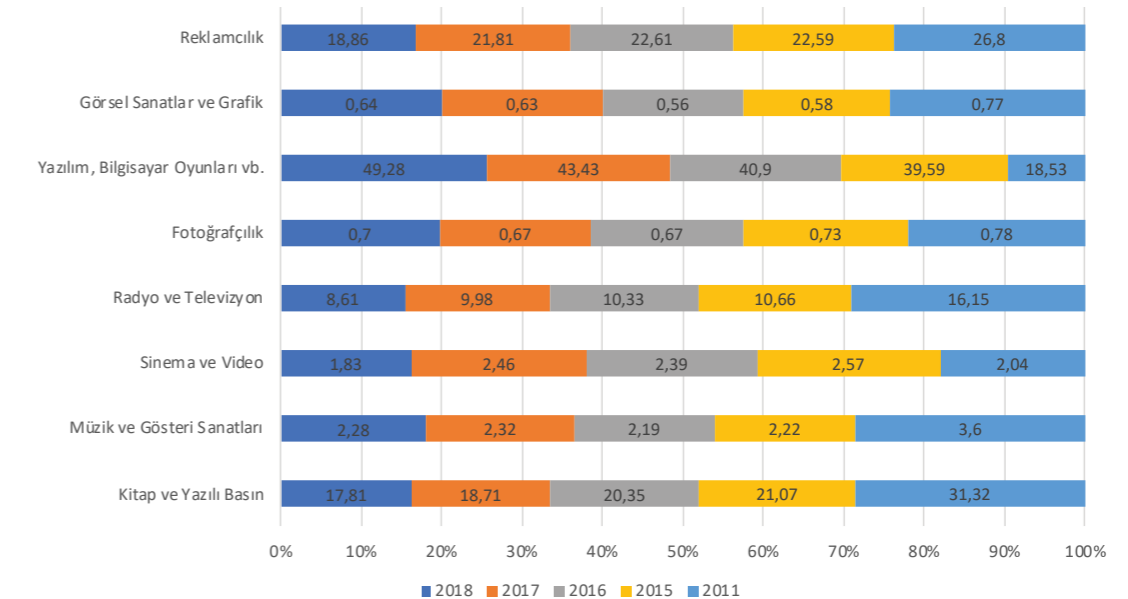
son yılı olan 2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin her birinin cirosunun, telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payları da Tablo 3.11'de gösterilmiştir.

Telif Hakları Temel Endüstrisi	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Kitap ve yazılı basın	31,32	21,07	20,35	18,71	17,81
Müzik ve gösteri sanatları	3,60	2,22	2,19	2,32	2,28
Sinema ve video	2,04	2,57	2,39	2,46	1,83
Radyo ve televizyon	16,15	10,66	10,33	9,98	8,61
Fotoğrafçılık	0,78	0,73	0,67	0,67	0,70
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı		-	1		
18,53	39,59	40,90	43,43	49,28	
Görsel sanatlar ve grafik	0,77	0,58	0,56	0,63	0,64
Reklamcılık	26,80	22,59	22,61	21,81	18,86

Tablo 3.11: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payları Şekil 3.11'de grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak

amaçla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin her birinin cirosunun, telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payları da Şekil 3.11'de gösterilmiştir.

Şekil 3.11: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

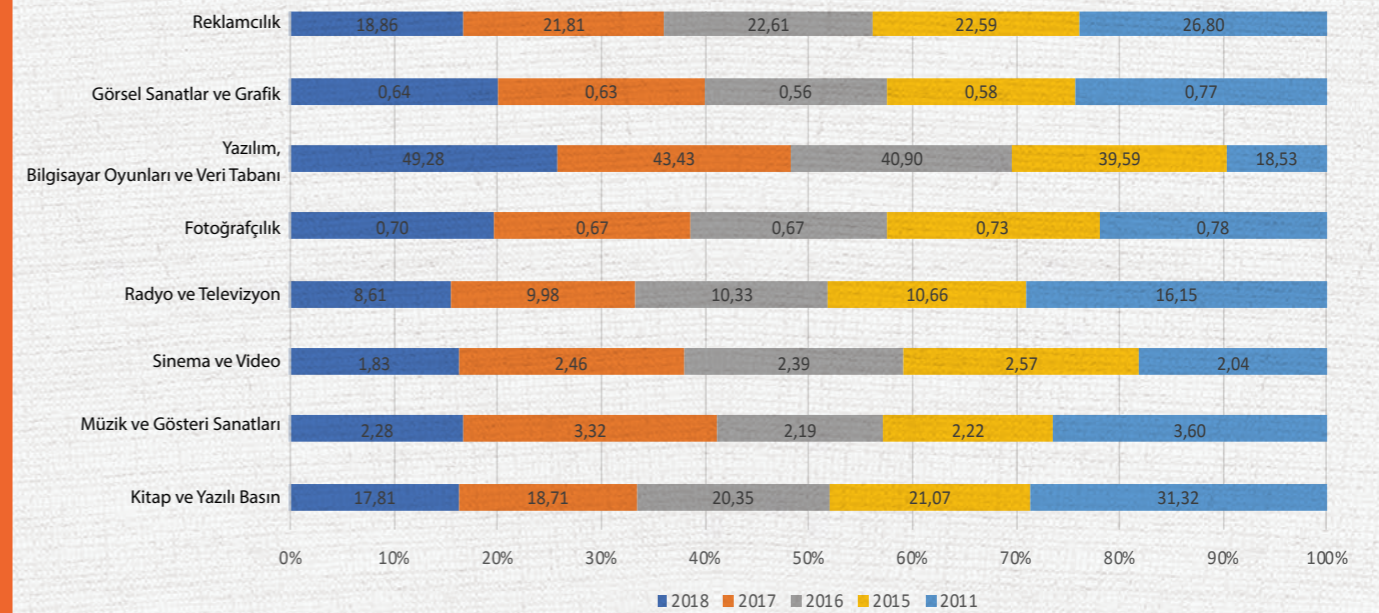

Tablo 3.11 ve Şekil 3.11 birlikte incelendiğinde telif hakları temel endüstrilerinin ciro paylarında 2011 yılına kıyasla önemli bir değişiklik olduğu görülmektedir. Kitap ve yazılı basın 2011 yılında telif hakları temel endüstrilerinin cirosu içinde en yüksek paya sahipken, 2018 yılında telif hakları temel endüstrilerinin cirosu içinde en yüksek paya yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sahip olmuştur. Bu sektörü 2011 yılında da ikinci sırada bulunan reklamcılık sektörü takip etmektedir. 2011 yılında ciro payı bakımından birinci sırada bulunan kitap ve yazılı basın sektörü 2018 yılında üçüncülüğe gerilemiştir. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün cirosunun telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payı her yıl düzenli olarak artarak 2018 yılında hemen hemen telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosunun yarısına ulaşmıştır. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü telif hakları temel endüstrilerinin içinde oldukça önemli bir konuma gelmiştir. Bu sektör dışındaki hiçbir sektör 2011 yılındaki ciro payını koruyamamıştır. Yazılım,

bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün cirosunun telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payında görülen bu çok önemli artış, diğer sektörlerin ciro paylarının önemli derecede düşmesine sebep olmuştur. Kitap ve yazılı basın ile radyo ve televizyon sektörlerinin ciro paylarında 2015-2018 yıllarında düzenli bir düşüş yaşanmıştır. Radyo ve televizyon sektörünün ciro payındaki düşüşte, özellikle televizyon reklam gelirlerinin yeterince artmamasının önemli derecede etkisi vardır.

Sinema ve video sektörünün ciro payında ise 2018 yılında hissedilir bir düşüş olmuştur. Müzik ve gösteri sanatları, görsel sanatlar ve grafik ile fotoğrafçılık sektörlerinin ciro paylarında kayda değer bir değişim olmamıştır. Reklamcılık sektörünün ciro payı ise 2017 yılından itibaren düşüş trendine girmiştir.

Şekil 3.12'de telif hakları temel endüstrilerinin cirolarının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.12: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Cirolarının Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.12'den görüleceği gibi, telif hakları temel endüstrilerinin toplam cirosundaki büyüme oranında her üç yılda da artış gerçekleşmiştir. Toplam cirodaki artış oranı 2017 yılında önemli bir sıçrama yapmıştır. İlgili yıllardaki enflasyon oranlarıyla (sırasıyla % 8,53; % 11,92; % 20,3) kıyaslandığında her üç yılda da enflasyon oranının üzerinde reel büyüme sağlanmıştır. Telif hakları temel endüstrileri içinde cirosu en hızlı büyüyen sektör yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörüdür. Fotoğrafçılık sektörünün cirosunun büyüme hızı da dikkat çekicidir. Kitap ve yazılı basın sektörünün cirosunun büyüme oranı da her yıl artmıştır. Müzik ve gösteri sanatları, radyo ve televizyon, görsel sanatlar ve grafik ile reklamcılık sektörlerinin cirolarının büyüme oranlarında 2017 yılında yaşanan yüksek artışın ardından 2018 yılında düşüş yaşanmıştır. Sinema ve video sektörünün cirosunda 2017 yılında gerçekleşen yüksek orandaki büyümenin ardından 2018 yılında önemli derecede negatif büyüme (küçülme) yaşanmıştır. 2016 yılında reklamcılık; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörlerinin cirolarındaki büyüme oranı 2016 yılındaki enflasyon oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Müzik ve gösteri sanatları sektörünün cirosunun 2016 yılındaki büyüme oranı hemen hemen enflasyon oranı seviyesindedir. 2016 yılında diğer temel endüstrilerin ciroları enflasyon

oranının altında kalmıştır. 2017 yılında, reklamcılık, radyo ve televizyon ile kitap ve yazılı basın sektörlerinin ciro büyüme oranları enflasyonun altında kalmıştır. Fotoğrafçılık sektörünün 2017 yılındaki ciro büyüme oranı enflasyon oranına çok yakındır. Diğer sektörlerin ciroları, 2017 yılında, enflasyon oranının üzerinde artmıştır. 2018 yılında ise yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik ile fotoğrafçılık sektörlerinin cirosu enflasyon oranının üzerinde artmıştır.

3.6.2 Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla), bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 16.144.108.400 TL değerinden 2018 yılında 41.639.242.033 TL değerine gelmiştir. Bu % 158 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde GSYH (cari fiyatlarla) % 167 oranında artmıştır. Buna göre telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) hemen hemen GSYH (cari fiyatlarla) düzeyinde artmıştır.

Telif hakları temel endüstrilerinin, 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer cari fiyatlarla Tablo 3.12'de gösterilmiştir:

Telif Hakları Temel Endüstrisi	Katma Değer (Cari Fiyatlarla TL)			
	2015	2016	2017	2018
Kitap ve yazılı basın	5.153.403.430	5.327.722.989	5.632.713.799	6.380.253.203
Müzik ve gösteri sanatları	1.352.023.910	1.465.256.297	1.693.141.792	2.032.850.868
Sinema ve video	770.223.389	763.470.369	922.752.072	742.070.193
Radyo ve televizyon	2.797.182.664	3.292.813.754	3.697.537.753	3.910.484.030
Fotoğrafçılık	135.844.499	148.131.774	176.101.017	168.467.535
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	11.485.236.786	13.129.161.829	17.779.154.071	23.176.077.626
Görsel sanatlar ve grafik	111.005.399	236.025.028	143.078.328	187.760.605
Reklamcılık	3.625.648.356	4.064.670.593	4.588.751.362	5.014.544.255
Meslek birlikleri	19.663.970	22.244.976	25.403.393	26.733.718
Toplam	25.450.232.402	28.449.497.608	34.658.633.586	41.639.242.033

Tablo 3.12: Telif Hakları Temel Endüstrinin Katma Değerleri | (2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif hakları temel endüstrilerinin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Tablo 3.13'te gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki

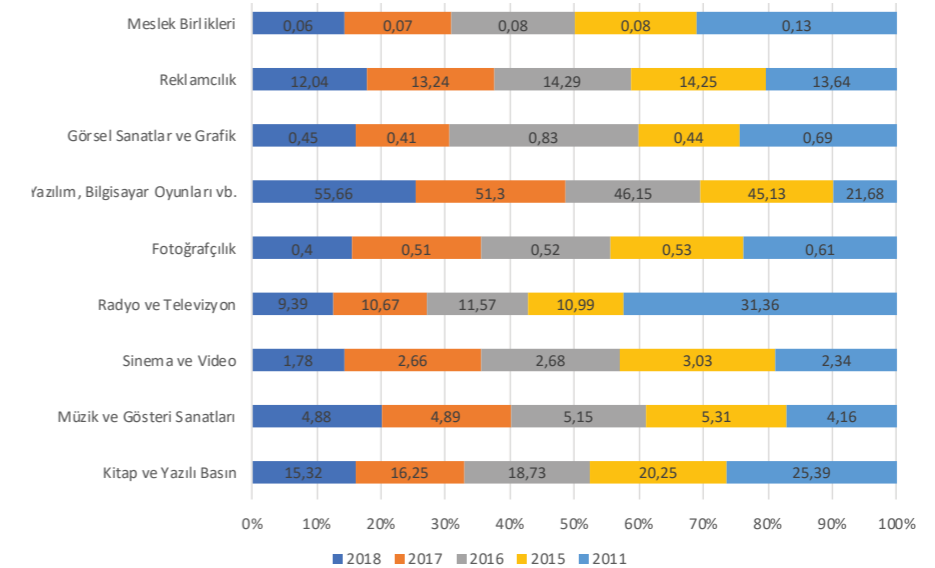
çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif hakları temel endüstrilerinin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Tablo 3.13'te gösterilmiştir.

Telif Hakları emel Endüstrisi	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Kitap ve yazılı basın	25,39	20,25	18,73	16,25	15,32
Müzik ve gösteri sanatları	4,16	5,31	5,15	4,89	4,88
Sinema ve video	2,34	3,03	2,68	2,66	1,78
Radyo ve televizyon	31,36	10,99	11,57	10,67	9,39
Fotoğrafçılık	0,61	0,53	0,52	0,51	0,40
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	21,68	45,13	46,15	51,30	55,66
Görsel sanatlar ve grafik	0,69	0,44	0,83	0,41	0,45
Reklamcılık	13,64	14,25	14,29	13,24	12,04
Meslek birlikleri	0,13	0,08	0,08	0,07	0,06

Tablo 3.13: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Katma Değer Payları | (2011, 2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif hakları temel endüstrilerinin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Şekil 3.13'te grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslama yapabilmek amacıyla

bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin her birinin yarattığı katma değer, telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer içindeki payları da Şekil 3.13'te yer almıştır.

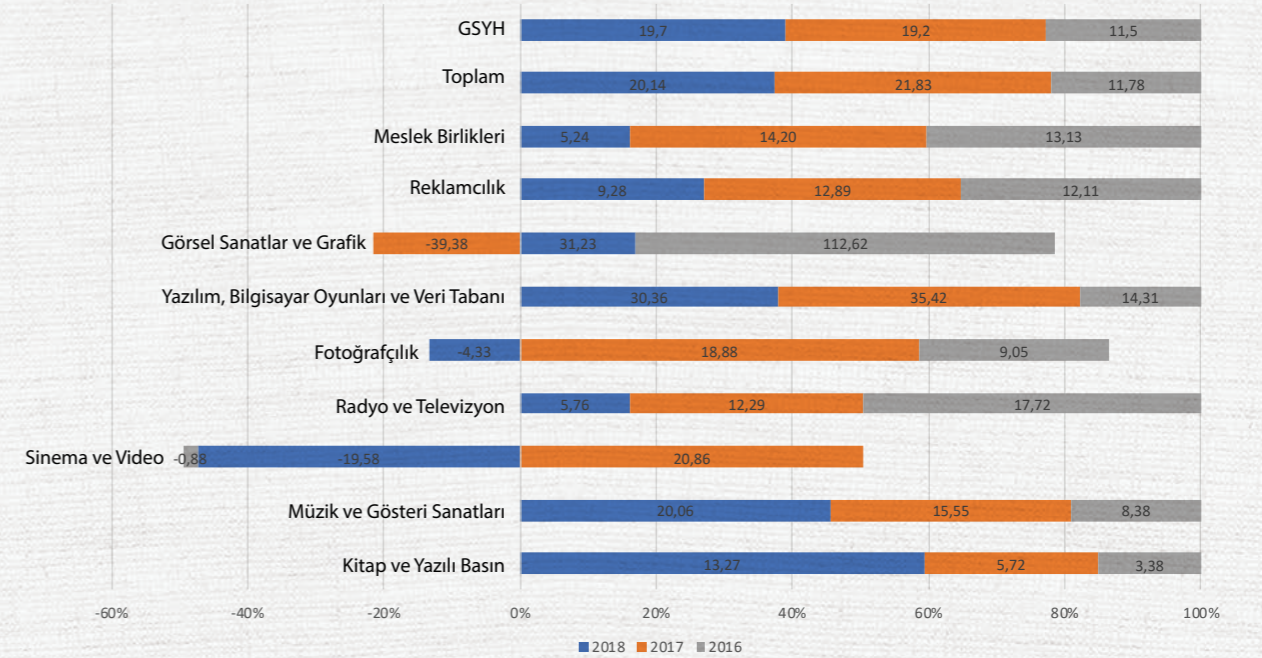

Şekil 3.13: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Katma Değerlerinin Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.13 ve Şekil 3.13 birlikte incelendiğinde telif hakları temel endüstrilerinin her birinin katma değerinin telif hakları temel endüstrilerinin toplam katma değeri içindeki paylarında da önemli bir değişiklik olduğu görülmektedir. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer içinde en yüksek paya radyo ve televizyon sahipken 2018 yılında en yüksek paya, ciroda olduğu gibi, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sahip olmuştur. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü, telif hakları temel endüstrilerinin toplam katma değerindeki payı itibarıyla 2011 yılında üçüncü sırada idi. 2018 yılında katma değer içindeki paya göre, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünü kitap ve yazılı basın izlemiştir. Bu sektörleri reklamcılık sektörü takip etmiştir. Reklamcılık sektörü 2011 yılında dördüncü sırada idi. 2011 yılında telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer içinde en yüksek paya sahip olan radyo ve televizyon sektörü 2011 yılında dördüncü sırada yer almıştır. 2015-2018 yıllarında sıralamada bir değişiklik olmamıştır. 2011 yılında olduğu gibi, sinema ve video ile müzik ve gösteri sanatları sektörlerinin, gerek yüksek bir ciro gerekse yüksek bir katma değer yaratamadığı görülmektedir. Radyo ve televizyon sektöründe bu duruma reklam gelirlerindeki sıkıntının yol açtığı değerlendirilmektedir. Bu konu ileride, sektörler incelenirken ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Yazılım, bilgisayar oyunları

ve veri tabanı sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) telif hakları temel endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payında çok büyük bir artış yaşanmıştır. 2018 yılı itibarıyla telif hakları temel endüstrilerinin katma değerinin (cari fiyatlarla) yarısından fazlasını (yaklaşık % 57'sini) yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü yaratmaktadır. Kitap ve yazılı basın ile radyo ve televizyon sektörlerinin katma değer paylarında 2011 yılına göre önemli derecede bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüş radyo ve televizyon sektöründe çok daha yüksek miktarda gerçekleşmiş ve bu sektörün katma değer payı 2018 yılında % 10'un altına gelmiştir. Kitap ve yazılı basın sektörünün katma değer payı 2015-2018 yıllarında düzenli olarak azalmış, radyo ve televizyon sektörünün katma değer payında ise 2018 yılında bir azalma olmakla beraber önemli bir değişiklik yaşanmamıştır. Müzik ve gösteri sanatları sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payında 2018 yılında 2011 yılına göre az da olsa bir artış yaşanmıştır. Bu sektör, 2011 yılına kıyasla katma değer payını artırabilmiştir. Bununla beraber, müzik ve gösteri sanatları sektörünün katma değer payında 2015-2018 yıllarında dikkate değer bir değişiklik olmamıştır. Reklamcılık sektörünün katma değer payında 2011 yılıyla kıyaslandığında önemli bir değişiklik yaşanmamıştır. Sinema ve video sektörünün katma değer payında da 2011 yılına kıyasla 2015-

Şekil 3.14: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

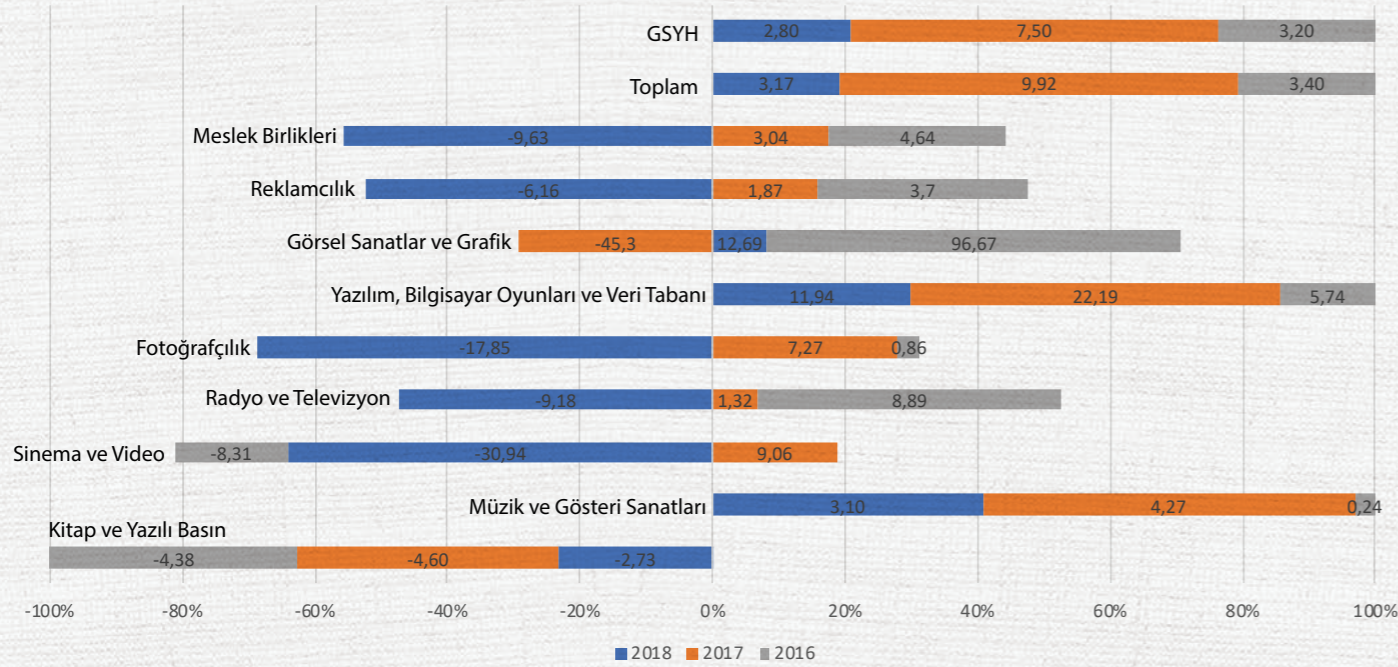
2017 yıllarında çok küçük bir artış olmuş ancak 2018 yılında hissedilir bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün ekonomik konjonktürle ilgili olduğunu değerlendiriyoruz. Diğer sektörlerin katma değer payları çok düşük olup bunlarda önemli bir değişiklik gözlenmemektedir.

Şekil 3.14'de telif hakları temel endüstrilerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.14 incelendiğinde telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) her üç yılda da GSYH'nin (cari fiyatlarla) büyüme oranının üzerinde fakat yakın oranda büyüdüğü görülmektedir. Büyüme oranı 2018 yılında biraz hız kesmiştir. Tek tek telif hakları temel endüstrileri incelendiğinde 2016 yılında radyo ve televizyon; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik; reklamcılık ve meslek birliklerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'den (cari fiyatlarla) daha yüksek oranda büyüdüğü gözükmemektedir. Görsel sanatlar ve grafik sektörünün büyüme oranı (% 100'ü) aşmıştır. Ancak bu sektörün katma değerinin telif hakları temel endüstrilerinin toplam katma değeri içindeki payı çok düşük olduğundan bu büyümenin bir etkisi olmamıştır. 2017 yılında sadece sinema ve video; fotoğrafçılık; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörlerinin katma değeri (cari fiyatlarla) GSYH'den (cari fiyatlarla) daha yüksek oranda büyümüştür.

2018 yılında ise müzik ve gösteri sanatları; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik sektörlerinin katma değeri (cari fiyatlarla) GSYH'den (cari fiyatlarla) daha yüksek bir oranda büyümüştür. Kitap ve yazılı basın sektörünün katma değerinin (cari fiyatlarla) büyüme oranında hızlanan bir artış söz konusudur. Aynı durum müzik ve gösteri sanatları için de geçerlidir. Radyo ve televizyon sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranında ise hızlanan bir düşüş vardır. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün katma değerinin (cari fiyatlarla) büyüme oranında 2017 yılında çok yüksek seviyede bir artış olmuş, büyüme oranı 2018 yılında biraz hız kesmiştir. Reklamcılık sektörünün katma değerinin (cari fiyatlarla) büyüme hızında 2018 yılında hissedilir derecede bir düşüş yaşanmıştır. Buna ekonomik konjonktürün neden olduğu kanaatindeyiz. Meslek birliklerinin yarattığı katma değer büyüme oranında da 2018 yılında bir düşüş yaşanmıştır. Sinema ve video ile görsel sanatlar ve grafik sektörlerinin katma değerlerinin (cari fiyatlarla) büyüme oranında ise bir düzensizlik vardır. Sinema ve video sektörünün ekonomik konjonktürden önemli derecede etkilendiği değerlendirilmektedir.

Şekil 3.15'de telif hakları temel endüstrilerinin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.15: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.15 incelendiğinde telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) her üç yılda da GSYH'nin (sabit fiyatlarla) büyüme oranının üzerinde büyüdüğü görülmektedir. Büyüme oranı 2018 yılında önemli derecede hız kesmiştir. Tek tek telif hakları temel endüstrileri incelendiğinde 2016 yılında radyo ve televizyon; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik; reklamcılık ve meslek birliklerinin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) GSYH'den (sabit fiyatlarla) daha yüksek oranda büyüdüğü görülmektedir. Görsel sanatlar ve grafik sektörünün katma değerinin (sabit fiyatlarla) büyüme oranında, 2016 yılında, çok yüksek seviyede bir artış vardır. Ancak bu sektörün katma değerinin telif hakları temel

endüstrilerinin toplam katma değeri içindeki payı çok düşük olduğundan bu büyümenin bir etkisi olmamıştır. 2017 yılında ise sadece sinema ve video ile yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörlerinin katma değeri (sabit fiyatlarla) GSYH'deki (sabit fiyatlarla) büyüme oranından daha hızlı büyümüştür. Fotoğrafçılık sektörünün katma değerindeki büyüme oranı GSYH'deki büyüme oranına çok yakın bir seviyede gerçekleşmiştir. 2018 yılına gelince, sadece müzik ve gösteri sanatları; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı ile görsel sanatlar ve grafik sektörlerinin katma değeri (sabit fiyatlarla) GSYH'deki (sabit fiyatlarla) büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Kitap ve yazılı basın sektörünün yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) her üç yılda

da küçülmüştür. Bu sektörde reel büyüme yaşanmamıştır. Ancak düşüş (negatif büyüme) 2018 yılında hız kesmiştir. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı ile müzik ve gösteri sanatları sektörlerinin yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında 2017 yılında yaşanan yüksek artışın ardından 2018 yılında bir düşüş gerçekleşmiştir. Bu düşüş müzik ve gösteri sanatlarında hafif, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektöründe ise nispeten daha yüksek oranda olmuştur. Bununla beraber, bu iki sektörün yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) her üç yılda da artmıştır. Bu sektörler reel büyüme göstermiştir. Radyo ve televizyon sektörünün katma değerinin (sabit fiyatlarla) büyüme oranında artan derecede bir düşüş yaşanmış ve sektörde 2018 yılında önemli oranda bir reel gerileme kaydedilmiştir. Fotoğrafçılık sektörünün katma değerinde (sabit fiyatlarla) 2017 yılında yaşanan büyümenin ardından 2018 yılında önemli derecede bir küçülme yaşanmıştır. Reklamcılık ve meslek birlikleri sektörlerinin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranı düzenli olarak azalmış ve 2018 yılında negatife (küçülme) dönmüştür. Sinema ve video ile görsel sanatlar ve grafik sektörlerinin yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında bir düzensizlik vardır. Sinema ve video sektörü ekonomik şartlara oldukça duyarlıdır. Ekonominin görece yüksek oranda büyüdüğü yıllarda önemli derecede büyümekte, görece düşük büyüdüğü yıllarda ise önemli derecede küçülmektedir. 2018 yılında hemen hemen tüm sektörlerde yaşanan düşük oranlı reel büyüme veya reel küçülmede bu yıldaki ekonomik konjonktürün büyük oranda etkisi olduğu değerlendirilmektedir.

3.6.3 Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları İstihdam (2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam istihdam, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında 422.229 kişi iken 2018 yılında 385.063 kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu % 8,8'lik bir farka karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı % 19,20 oranında artmıştır.

Telif hakları temel endüstrilerinin, 2015-2018 yıllarındaki istihdamı Tablo 3.14'de gösterilmiştir.

Telif Hakları Temel Endüstrisi	İstihdam			
	2015	2016	2017	2018
Kitap ve yazılı basın	98.634	97.255	93.780	91.856
Müzik ve gösteri sanatları	18.762	18.240	18.065	19.985
Sinema ve video	10.046	9.640	10.120	8.620
Radyo ve televizyon	32.603	29.930	30.734	26.696
Fotoğrafçılık	15.680	15.788	16.757	17.188
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	108.302	115.122	123.651	139.868
Görsel sanatlar ve grafik	3.136	2.976	3.316	3.806
Reklamcılık	83.094	80.436	79.485	76.823
Meslek birlikleri	208	208	208	221
Toplam	370.466	369.596	376.116	385.063

Tablo 3.14: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdamı | (2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payları Tablo 3.15'de gösterilmiştir. Kıyaslama amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan

2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin her birinin istihdamının, telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payları da Tablo 3.15'de yer almaktadır.

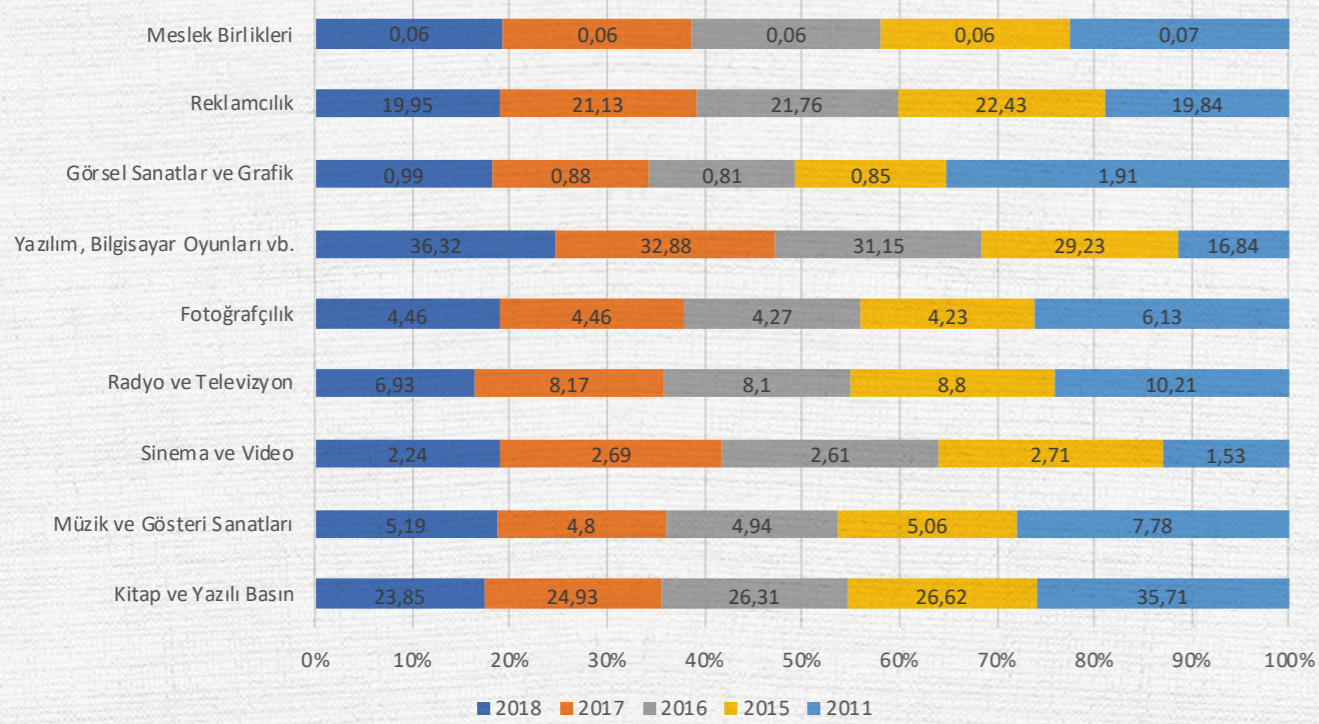
Telif Hakları Temel Endüstrisi	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Kitap ve yazılı basın	35,71	26,62	26,31	24,93	23,85
Müzik ve gösteri sanatları	7,78	5,06	4,94	4,80	5,19
Sinema ve video	1,53	2,71	2,61	2,69	2,24
Radyo ve televizyon	10,21	8,80	8,10	8,17	6,93
Fotoğrafçılık	6,13	4,23	4,27	4,46	4,46
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	16,84	29,23	31,15	32,88	36,32
Görsel sanatlar ve grafik	1,91	0,85	0,81	0,88	0,99
Reklamcılık	19,84	22,43	21,76	21,13	19,95
Meslek birlikleri	0,07	0,06	0,06	0,06	0,06

Tablo 3.15: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Telif hakları temel endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payları Şekil 3.16'da grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslama yapabilmek amacıyla

bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin her birinin istihdamının, telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payları da Şekil 3.16'da gösterilmiştir.

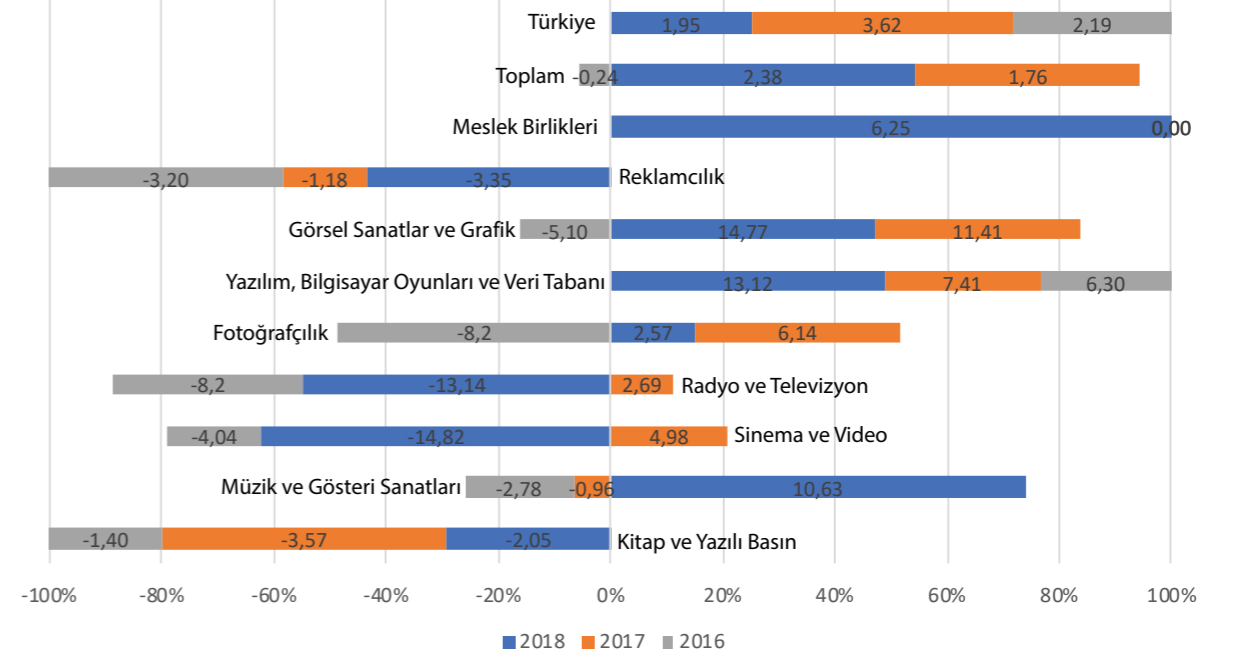

Şekil 3.16: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.15 ve Şekil 3.16 birlikte incelendiğinde telif hakları temel endüstrilerinin her birinin istihdamının telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki paylarında da önemli bir değişiklik olduğu görülmektedir. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında telif hakları temel endüstrilerinin istihdamı içinde en yüksek paya kitap ve yazılı basın sahipken 2018 yılında en yüksek paya, ciro ve katma değerde olduğu gibi, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sahiptir. Bu sektörü kitap ve yazılı basın takip etmektedir. 2011 yılında istihdamdaki payda ikinci sırada olan reklamcılık 2018 yılında üçüncü sıraya gelmiştir. 2018 yılında, istihdamdaki payda bu sektörleri radyo ve televizyon takip etmiştir. Radyo ve televizyon sektörü 2011 yılında da istihdamdaki payda dördüncü sıradaydı. 2018 yılında sinema ve video sektörü istihdamdaki payda, 2011 yılının aksine,

görsel sanatlar ve grafik sektörünün oldukça önüne geçmiştir. 2015-2018 yıllarında yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün istihdamının telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payında önemli bir artış trendi oluşmuştur. Diğer sektörlerin istihdam paylarında ise dikkat çekecek miktarda bir değişim yaşanmamıştır. Kitap ve yazılı basın ile reklamcılık sektörlerinin istihdamının telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki paylarında küçük oranlarda da olsa düzenli bir düşüş söz konusudur. Sinema ve video ile radyo ve televizyon sektörlerinin istihdamının telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki paylarında 2018 yılında az bir düşüş yaşanmıştır.

Şekil 3.17'de telif hakları temel endüstrilerinin istihdamının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.17: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdamının Büyüme Oranları | (2016-2018)

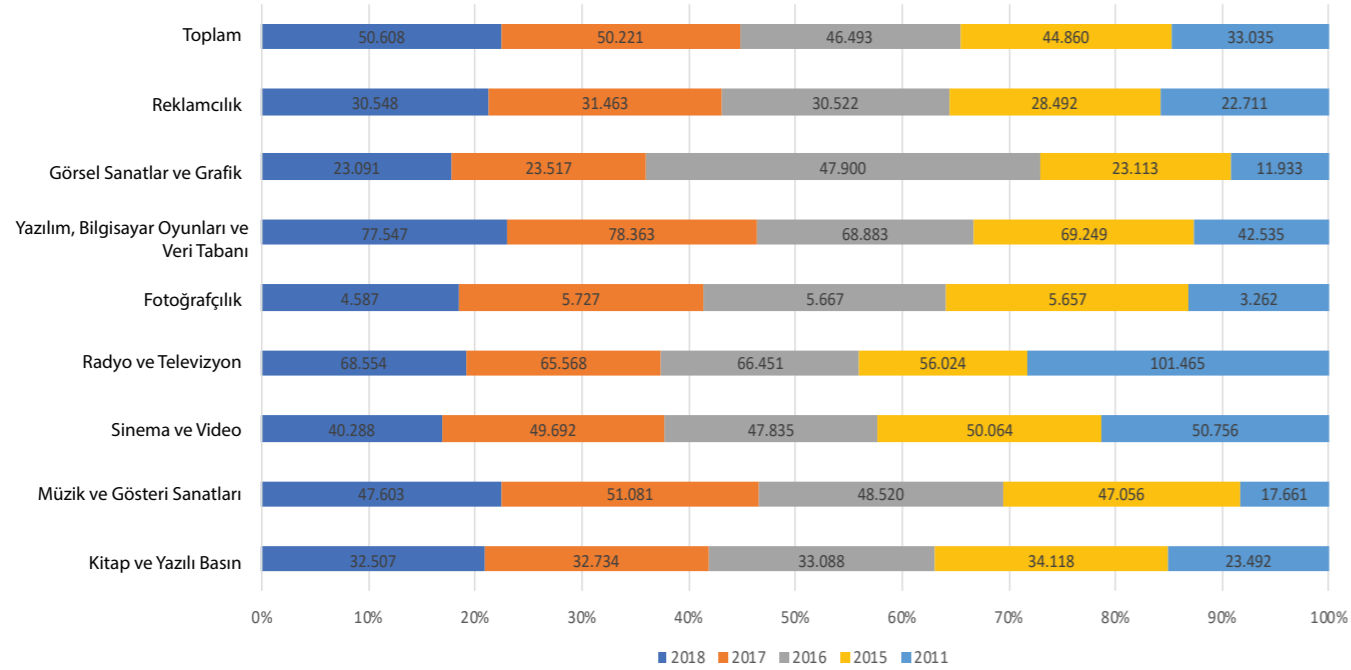
Şekil 3.17'den görüleceği gibi, telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamı sadece 2018 yılında Türkiye'nin toplam istihdamından daha yüksek bir oranda büyümüştür. Telif hakları temel endüstrilerinin toplam istihdamında 2016 yılında çok az da olsa bir küçülme yaşanmıştır. 2016 yılında yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün istihdamında önemli bir büyüme yaşanmış ve bu büyüme Türkiye'nin toplam istihdamındaki büyüme oranının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. 2016 yılında fotoğrafçılık sektörünün istihdamında çok küçük oranda bir büyüme olmuştur. Meslek birliklerinin istihdamı değişmemiş, diğer sektörlerin istihdamında ise bir azalma olmuştur. Azalma en fazla radyo ve televizyon sektörünün istihdamında yaşanmıştır. 2017 yılında sinema ve video; radyo ve televizyon; fotoğrafçılık; yazılım bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik sektörlerinin istihdamında bir artış olmuştur. Bu sektörlerden sinema ve video; fotoğrafçılık; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı ile görsel sanatlar ve grafik sektörlerindeki istihdam büyüme oranı Türkiye'nin toplam istihdamının büyüme oranını aşmıştır. Meslek birliklerinin istihdamında bu

yılda da bir değişiklik olmamıştır. 2018 yılında ise müzik ve gösteri sanatları; fotoğrafçılık; yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı; görsel sanatlar ve grafik ile meslek birliklerinin istihdamında büyüme yaşanmıştır. Bu sektörlerin büyüme oranları Türkiye'nin toplam istihdamının büyüme oranını aşmıştır. Kitap ve yazılı basın sektörünün istihdamında her üç yılda da düşüş yaşanmıştır. Ancak düşüş oranı 2018 yılında hız kesmiştir. Reklamcılık sektörünün istihdamında da her üç yılda da düşüş yaşanmıştır. Düşüş oranı 2017 yılında hız kesmekle beraber 2018 yılında yeniden hızlanmıştır. Radyo ve televizyon sektörünün istihdamında 2016 yılında yaşanan düşüşün ardından 2017 yılında büyüme olmuş ancak 2018 yılında yeniden, büyük oranda bir düşüş yaşanmıştır. Aynı durum sinema ve video sektörü için de geçerlidir. Müzik ve gösteri sanatları sektörünün istihdamında ise 2018 yılında önemli bir toparlanma gerçekleşmiştir. Burada şu noktayı da belirtmekte yarar vardır. Bu üç sektör istihdam açısından istikrarlı olmayan sektörlerdir. Çünkü bu sektörlerin istihdamı üretimlerin sayısı ve hacmine göre önemli değişiklikler gösterir. Görsel sanatlar ve grafik sektörünün istihdamı 2016 yılındaki düşüşün

ardından 2017 ve 2018 yıllarında hızlanarak artmıştır. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün istihdamı her üç yılda da artmıştır. Bu sektörün istihdamındaki büyüme oranı 2018 yılında önemli miktarda artmıştır.

Telif hakları temel endüstrilerinin işgücü verimlilikleri Şekil 3.18'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif hakları temel endüstrilerinin işgücü verimlilikleri de Şekil 3.18'de gösterilmiştir. Meslek birliklerinin istihdamının telif hakları temel endüstrileri içindeki payı çok düşük olduğundan, meslek birliklerinin işgücü verimliliği burada gösterilmemiştir.

Şekil 3.18: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İşgücü Verimlilikleri | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.18 incelendiğinde, telif hakları temel endüstrilerinin işgücü verimliliğinde 2011 yılına kıyasla hissedilir derecede bir artış olduğu görülmektedir. 2011 yılıyla kıyaslamada dikkat çeken sektörlerden birisi radyo ve televizyon sektörüdür. Bu sektörün işgücü verimliliğinde 2011 yılına kıyasla önemli bir düşüş yaşanmıştır. Ancak 2018 yılında bu sektörün işgücü verimliliğinde artış başlamıştır. Sinema ve video sektörünün işgücü verimliliğinde de bir düşüş vardır. Dikkati çeken diğer sektör ise yazılım, veri tabanı ve bilgisayar oyunları sektörüdür. Bu sektörün işgücü verimliliği bazı yıllardaki önemsiz seviyedeki düşümlere rağmen dikkat çeken bir büyüme göstermiştir. Görsel sanatlar ve grafik sektörünün işgücü verimliliğinde 2016 yılında önemli derecede bir yükseliş olmuştur. Buna, bu sektörün katma değerinin 2016 yılında önemli derecede artması, istihdamında ise düşüş yaşanması neden olmuştur. Bu sektörün işgücü verimliliği 2017 yılından itibaren normal düzeyine gelmiştir. Bunların dışında, diğer sektörlerin işgücü verimliliklerinde 2015-2018 yıllarında dikkat çekecek düzeyde bir değişiklik olmamıştır. 2011 yılına göre dikkat çeken diğer bir husus sektörlerin işgücü verimliliğindeki sıralamasıdır. 2011 yılında işgücü verimliliği en yüksek olan sektör açık ara farkla radyo ve televizyon sektörüdür. Bu sektörü sinema ve video ile yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü takip etmekteydi. Dördüncü

sırada ise kitap ve yazılı basın yer almaktaydı. 2018 yılında ise birinciliğe yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü yerleşmiştir. Radyo ve televizyon sektörü ise ikinci sırada yer almıştır. Müzik ve gösteri sanatları sektörü işgücü verimliliği bakımından, 2011 yılında altıncı sırada iken 2018 yılında üçüncü sıraya gelmiştir. 2018 yılında bu sektörleri sinema ve video sektörü takip etmiştir.

3.7 TELİF HAKLARINA BAĞIMLI ENDÜSTRİLERİN EKONOMİK KATKISI (2015-2018)

3.7.1 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 44.621.151.032 TL değerinden 2018 yılında 119.008.219.499 TL değerine gelmiştir. Bu % 167 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde enflasyon (tüketici fiyatları endeksi) % 96 oranında artmıştır. Bu durum telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosunda önemli derecede bir reel artış olduğunu göstermektedir.

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin, 2015-2018 yıllarındaki ciroları Tablo 3.16'da gösterilmiştir.

Telif Haklarına Bağımlı Endüstri	Ciro (TL)			
	2015	2016	2017	2018
Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.	28.025.730.501	30.798.738.588	37.439.490.453	49.646.668.213
Bilgisayar ve çevre birimleri	31.006.791.378	32.206.822.243	36.419.979.664	37.864.769.825
Müzik aletleri	457.084.698	489.482.235	592.536.232	669.481.408
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	425.534.172	458.155.818	589.680.318	563.170.487
Fotokopi Makineleri	1.851.145.602	2.115.499.689	2.335.434.341	3.333.870.961
Boş kaset, boş CD-DVD	26.897.863	15.100.610	60.714.176	71.352.157
Kâğıt	16.313.428.999	17.642.197.360	22.457.996.447	26.858.906.447
Toplam	78.106.613.214	83.725.996.542	99.895.831.631	119.008.219.499

Tablo 3.16: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ciroları | (2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları Tablo 3.17'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın

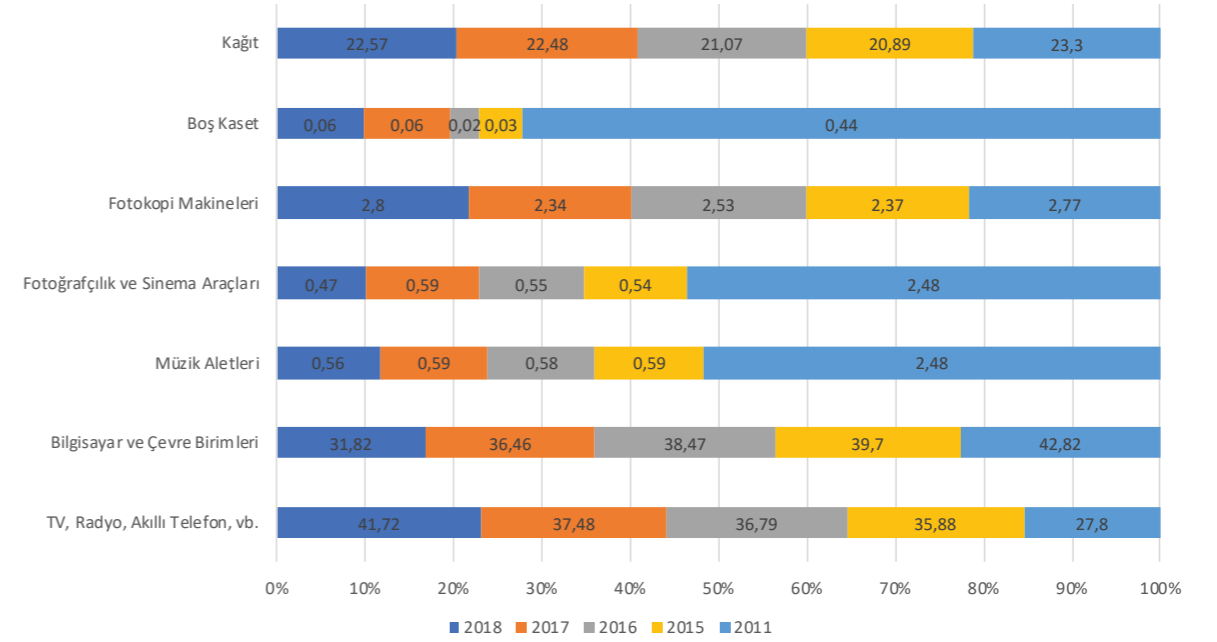
son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin cirosunun, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları da Tablo 3.17'de gösterilmiştir.

Telif Haklarına Bağımlı Endüstri	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.	27,80	35,88	36,79	37,48	41,72
Bilgisayar ve çevre birimleri	42,82	39,70	38,47	36,46	31,82
Müzik aletleri	0,40	0,59	0,58	0,59	0,56
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	2,48	0,54	0,55	0,59	0,47
Fotokopi Makineleri	2,77	2,37	2,53	2,34	2,80
Boş kaset, boş CD-DVD	0,44	0,03	0,02	0,06	0,06
Kâğıt	23,30	20,89	21,07	22,48	22,57

Tablo 3.17: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları Şekil 3.19'da grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslama amacıyla bir önceki

çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin cirosunun, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları da Şekil 3.19'da gösterilmiştir.

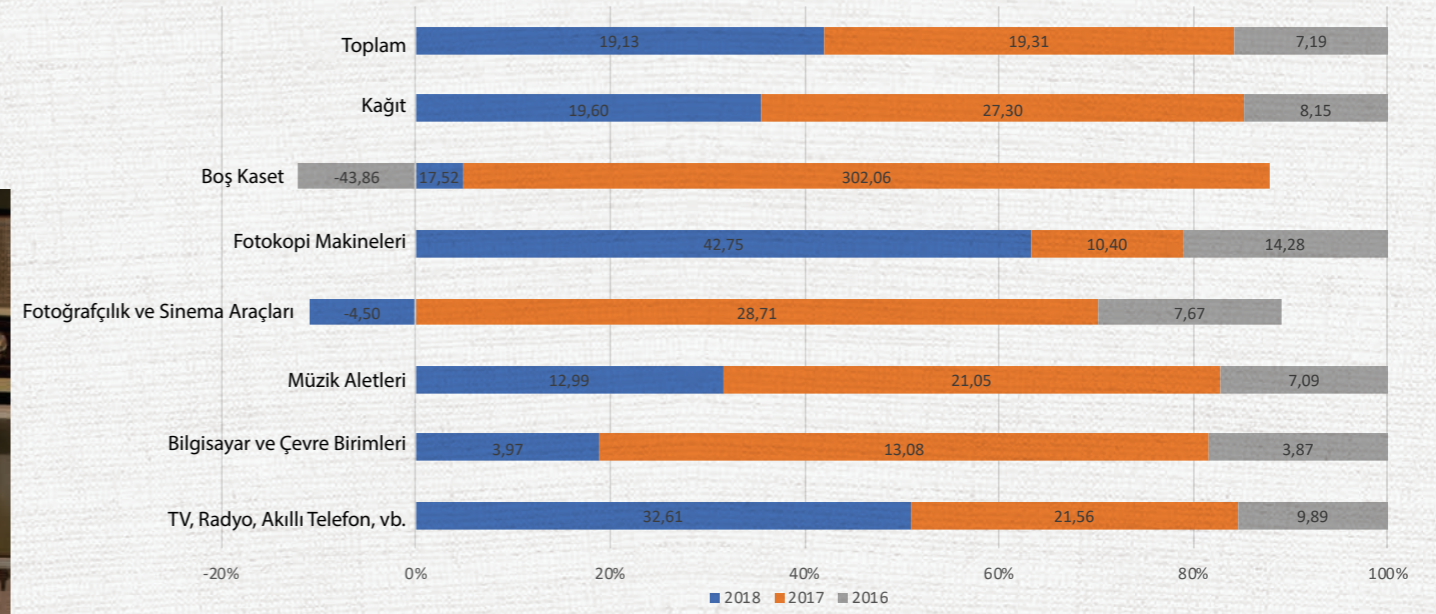
Şekil 3.19: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.17 ve Şekil 3.19'dan görüleceği gibi, televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.; bilgisayar ve çevre birimleri ile kâğıt sektörlerinin ciroları, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içinde sırasıyla en yüksek oranlara sahiptir. Söz konusu üç sektörün toplam cirosu, telif haklarına bağımlı endüstrilerin 2018 yılındaki toplam cirosunun % 96,10'unu oluşturmaktadır. Bu sektörleri sırasıyla fotokopi makineleri, müzik aletleri ile fotoğrafçılık ve sinema araçları takip etmektedir. Tablo 3.17 ve Şekil 3.19'da dikkat çeken başka bir husus ise televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün toplam ciro içindeki payı düzenli olarak artarken bilgisayar ve çevre birimleri sektörünün payı düzenli olarak azalmaktadır. Bunun önemli bir nedeninin insanların klasik masaüstü ve dizüstü bilgisayarlardan mobil cihazlara (cep telefonu) kayması olduğu değerlendirilmektedir. Telif haklarına dayalı birçok üründen de günümüzde akıllı cihazlar kullanılarak yararlanılmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de cep telefonları da Avrupa ülkelerine göre daha sık değiştirilmektedir. Türkiye, son 1 yıl içerisinde cep telefonu almış olduğunu belirtenlerde 7 puan, son 2 yıl içerisinde cep telefonu almış olduğunu belirtenlerde 6 puan farkla

Avrupa'nın önünde yer almaktadır¹. Yine aynı araştırmaya göre internet televizyonculuğunun yaygınlaşması ile Türkiye'de akıllı televizyona olan talep de önemli derecede artmıştır. İnsanların, bu sektörün içinde yer alan CD-DVD çalarlara olan talebi ise çok önemli derecede azalmıştır. Çünkü müzik sektörü fizikiden (CD, DVD gibi) dijital platformlara kaymaktadır. Ancak akıllı televizyon ve akıllı telefonlara olan talepteki artış; televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün cirosunda CD-DVD çalarlara olan talebin önemli ölçüde azalmasından kaynaklanan etkiyi fazlasıyla telafi etmiştir. 2011 yılında telif haklarına bağımlı endüstrilerin cirosundaki en yüksek pay bilgisayar ve çevre birimlerine ait iken 2017 yılında birinciliğe televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü yerleşmiştir. 2018 yılında da bu sektör birinciliğini korumuş ve bilgisayar ve çevre birimleri sektörü ile arasındaki farkı önemli derecede artırmıştır. 2011 yılına göre dikkat çeken bir diğer husus da fotoğrafçılık ve sinema araçları ile boş kaset, boş CD-DVD sektörlerinin ciro paylarında yaşanan önemli düşüştür.

Şekil 3.20'de telif haklarına bağımlı endüstrilerin cirolarının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

¹ Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketi 2019

Şekil 3.20: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Cirolarının Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.20'de görüleceği gibi, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam cirosundaki büyüme oranında 2017 yılında yüksek bir artış meydana gelmiş, 2018 yılında ise büyüme oranı hemen hemen 2017 yılındaki oranla aynı seviyede oluşmuştur. Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün cirosunun büyüme oranında yıllar itibarıyla düzenli bir artış söz konusudur. Bunun olası sebebi daha önce açıklanmıştı. Bilgisayar ve çevre birimleri sektörünün büyüme oranında ise 2017 yılında önemli bir artış olmuş ancak bu oranda bir büyüme 2018 yılında gerçekleşmemiştir. Aynı durum müzik aletleri ve kâğıt sektörleri için de geçerlidir. Türkiye ekonomisi 2016 yılında % 3,2 oranında büyümüştür. Büyüme oranı 2017 yılında % 7,5'a çıkmış, 2018 yılında ise % 2,8'e inmiştir. Yukarıda belirtilen duruma Türkiye ekonomisinde yaşanan bu büyüme oranlarının neden olduğu değerlendirilmektedir. Fotoğrafçılık ve sinema araçları sektöründe de benzer bir durum söz konusu olmakla beraber bu sektörde 2018 yılında negatif büyüme (küçülme) yaşanmıştır. Fotokopi makineleri sektöründe ise tersine bir durum söz konusudur. Bu sektörde 2017 yılında büyüme hızı yavaşlamış, ancak 2018 yılında büyüme

hızında önemli bir sıçrama olmuştur. Boş kaset, boş CD-DVD sektöründe ise büyüme oranı düzensiz seyretmektedir. Bu durum bir önceki çalışmada da ortaya çıkmıştır. Boş kaset, boş CD-DVD sektöründeki bu düzensizlik, bu sektörün ciro rakamının diğerlerine göre çok düşük olması nedeniyle küçük miktardaki artış veya azalışların oransal olarak büyük gözükmesinden kaynaklanmaktadır.

3.7.2 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değer (2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla), bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 5.065.810.051 TL değerinden 2018 yılında 19.059.359.661 TL değerine gelmiştir. Bu % 276 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde GSYH (cari fiyatlarla) % 167 oranında artmıştır. Buna göre telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'deki (cari fiyatlarla) artışın üzerinde büyümüştür.

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin, 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer cari fiyatlarla Tablo 3.18'de gösterilmiştir:

Telif Haklarına Bağımlı Endüstri	Katma Değer (Cari Fiyatlarla TL)			
	2015	2016	2017	2018
Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.	3.411.030.306	3.532.310.067	4.227.061.211	7.680.248.416
Bilgisayar ve çevre birimleri	2.478.732.392	2.415.306.142	3.076.971.471	3.787.929.779
Müzik aletleri	57.295.485	66.819.462	83.426.620	98.849.883
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	61.274.854	68.631.574	87.249.823	95.783.431
Fotokopi Makineleri	285.083.492	361.437.134	430.358.884	515.687.364
Boş kaset, boş CD-DVD	5.142.852	2.191.907	6.717.995	6.757.453
Kâğıt	2.550.988.516	2.729.564.208	4.375.236.382	6.874.103.336
Toplam	8.849.547.898	9.176.260.495	12.287.022.387	19.059.359.661

Tablo 3.18: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerleri | (2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Tablo 3.19'da gösterilmiştir. Kıyaslama amacıyla bir önceki çalışmanın son

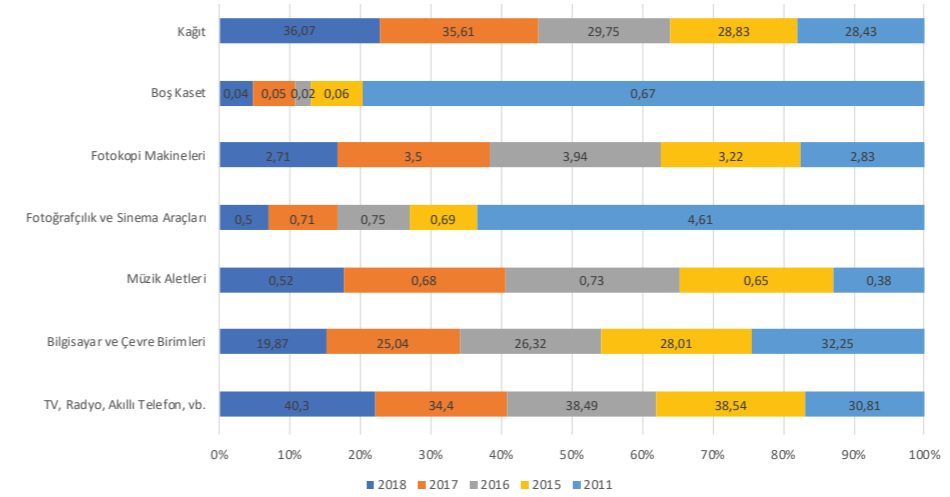
yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Tablo 3.19'da birlikte yer almaktadır.

Telif Haklarına Bağımlı Endüstri	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.	30,81	38,54	38,49	34,40	40,30
Bilgisayar ve çevre birimleri	32,25	28,01	26,32	25,04	19,87
Müzik aletleri	0,38	0,65	0,73	0,68	0,52
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	4,61	0,69	0,75	0,71	0,50
Fotokopi Makineleri	2,83	3,22	3,94	3,50	2,71
Boş kaset, boş CD-DVD	0,67	0,06	0,02	0,05	0,04
Kâğıt	28,43	28,83	29,75	35,61	36,07

Tablo 3.19: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değer Payları | (2011, 2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Şekil 3.21'de grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân sağlamak amacıyla bir önceki çalışmanın

son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Şekil 3.21'de gösterilmiştir.

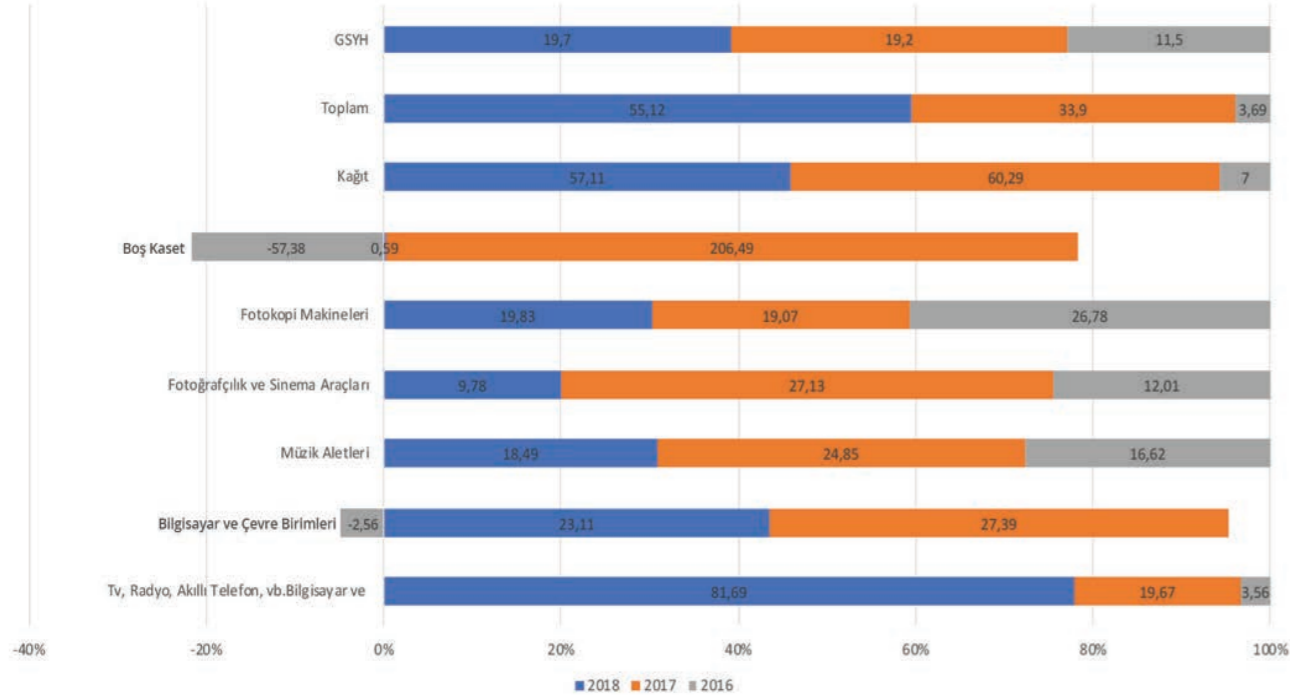
Şekil 3.21: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerlerinin Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.19 ve Şekil 3.21'den görüleceği gibi, televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.; bilgisayar ve çevre birimleri ile kâğıt sektörlerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer içinde sırasıyla en yüksek oranlara sahiptir. Söz konusu bu üç sektörün yarattığı toplam katma değer, telif haklarına bağımlı endüstrilerin 2018 yılında yarattığı toplam katma değer in % 96,24'ünü oluşturmaktadır. Bu sıralama, cirodaki paylara göre yapılan sıralama ile aynıdır. Bu sektörleri fotokopi makineleri takip etmektedir. Müzik aletleri ile fotoğrafçılık ve sinema araçları sektörlerinin payları ise birbirine çok yakındır. Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün katma değer payında 2017 yılında küçük bir düşüş yaşanmış ancak 2018 yılında 2015 ve 2016 yıllarının hafif üzerinde bir katma değer payı oluşmuştur. Böylece 2017 yılındaki düşüş fazlası ile telafi edilmiştir. Bilgisayar ve çevre birimleri sektörünün telif haklarına bağımlı endüstriler içindeki katma değer payında ise bir düşüş görülmektedir. Bu düşüş 2018 yılında hızlanmıştır. Bunun sonucunda iki sektörün katma değer payı

arasındaki fark 2018 yılında açılmıştır. Bu durum televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün katma değeri yüksek üretimi yöneldiğini göstermektedir. Kâğıt sektörünün katma değer payında ise her yıl bir artış söz konusudur. Bu artış 2017 yılında hızlanmıştır. Bu dönemde kâğıt sektöründe % 40 seviyesinde önemli bir kapasite artışı yaşanmıştır. Bu kapasite artışı katma değer in önemli unsurlarından olan ve sabit sermaye kullanımını gösteren amortismanların artmasına sebep olmuştur. Sonuç olarak bu da kâğıt sektöründe önemli bir katma değer artışı yaratmıştır². 2011 yılıyla kıyaslandığında burada da televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü birinci sıraya çıkmış, bilgisayar ve çevre birimleri sektörü ise birinci sıradan üçüncü sıraya gerilemiştir. 2018 yılında ikinci sıraya, 2011 yılında üçüncü sırada olan kâğıt sektörü yerleşmiştir. Bu durumun sebebi yukarıda açıklanmıştır. Fotoğrafçılık ve sinema araçları ile boş kaset, boş CD-DVD sektörlerinin katma değer paylarında da, ciroda olduğu gibi, 2018 yılında 2011 yılına göre önemli bir düşüş yaşanmıştır.

²Istanbul Sanayi Odası, Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalat Sanayi Raporu, 2018.

Şekil 3.22'de telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

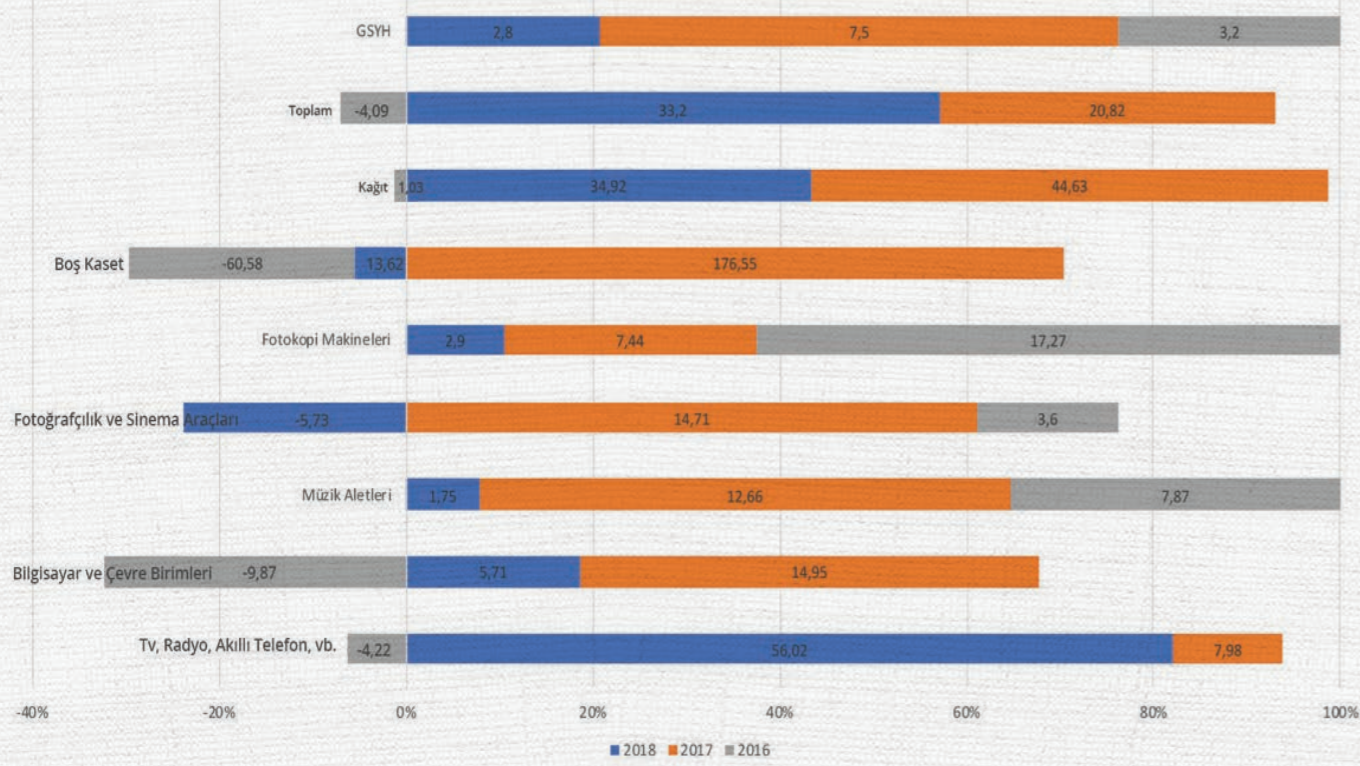
Şekil 3.22: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değer (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Burada da cirodaki büyüme oranlarına benzer bir durum söz konusudur. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değerdeki (cari fiyatlarla) büyüme oranında 2017 yılında önemli bir artış meydana gelmiştir. Ancak cirodan farklı olarak 2018 yılında da katma değer büyüme oranında hatırı sayılır oranda bir artış vardır. Buna televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün bu yıldaki katma değer artışı neden olmuştur. Burada dikkati çeken sektör televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörüdür. Bu sektörün yarattığı katma değer büyüme oranında 2017 yılında önemli bir artış olmuş, bu artış 2018 yılında çok yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir. Bunun nedeninin, yukarıda da ifade edildiği gibi, bu sektörün katma değeri yüksek üretime yönelmesi ve kâr marjını artırması olduğunu değerlendiriyoruz. Bilgisayar ve çevre birimleri; müzik aletleri, fotoğrafçılık ve sinema araçları ve kâğıt sektörlerinde katma değer büyüme oranı 2017 yılında artmış, ancak 2018 yılında artış hızında bir düşüş yaşanmıştır. Katma değer büyüme oranındaki bu düşüş fotoğrafçılık ve sinema araçları sektöründe önemli derecede yüksek seviyede olmuştur. Kâğıt sektörünün

yarattığı katma değerde 2017 yılında oldukça yüksek oranda bir artış meydana gelmiştir. Kâğıt sektörünün katma değerinin büyüme hızında 2018 yılında yaşanan düşüş oldukça önemsiz seviyededir. Fotokopi makineleri sektöründe ise katma değer büyüme hızı 2017 yılında düşmüş 2018 yılında ise hemen hemen aynı seviyede kalmıştır. Boş kaset, boş CD-DVD sektöründe katma değerdeki büyüme oranı, ciroda olduğu gibi, düzensiz seyretmektedir. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranı 2017 ve 2018 yıllarında, GSYH'deki (cari fiyatlarla) büyüme oranının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. 2017 yılında hemen hemen tüm bağımlı endüstrilerin katma değerindeki büyüme oranı GSYH'deki büyüme oranının üzerinde olmuştur. 2018 yılında televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.; bilgisayar ve çevre birimleri; fotokopi makineleri ve kâğıt sektörlerinin katma değerlerindeki büyüme oranı GSYH'deki büyüme oranının üzerinde olmuştur.

Şekil 3.23'te telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.23: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016-2018)

Şekil 3.23'ten görüleceği gibi telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranında 2017 ve 2018 yıllarında önemli bir artış yaşanmıştır. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranı 2017 ve 2018 yıllarında GSYH'nin sabit fiyatlarla büyüme oranının önemli miktarda üzerinde gerçekleşmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında kâğıt sektörünün katma değerinin (sabit fiyatlarla) büyüme oranı oldukça yüksektir. Ancak bu sektörün katma değerinin (sabit fiyatlarla) büyüme oranında 2018 yılında bir düşüş yaşanmıştır. 2018 yılında televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün katma değerinde (sabit fiyatlarla) çok büyük oranda bir artış yaşanmıştır. Diğer sektörlerin katma değerlerinin (sabit fiyatlarla) büyüme oranlarında, 2017 yılındaki artıştan sonra 2018 yılında bir düşüş yaşanmıştır. Fotoğrafçılık ve sinema araçları sektöründe 2018 yılında negatif büyüme (küçülme) yaşanmıştır. Televizyon,

radyo, akıllı telefon, vb. sektörü hariç diğer sektörlerde 2018 yılında görülen bu yavaşlamaya (bir sektörde küçülmeye) Türkiye'de ekonomik büyümenin önemli oranda hız kesmesinin sebep olduğu değerlendirilmektedir. Boş kaset, boş CD-DVD sektörünün katma değerinin (sabit fiyatlarla) büyüme oranında, daha önce görülen düzensizlik burada da mevcuttur.

3.7.3 Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları İstihdam (2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam istihdam, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 172.491 kişiden 2018 yılında 159.598 kişiye gelmiştir. Bu % 7,47'lik bir farka karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı % 19,20 oranında artmıştır.

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin, 2015-2018 yıllarındaki istihdamı Tablo 3.20'de gösterilmiştir.

Telif Haklarına Bağımlı Endüstri	İstihdam			
	2015	2016	2017	2018
Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.	57.699	58.106	60.915	65.118
Bilgisayar ve çevre birimleri	38.712	36.887	36.724	35.877
Müzik aletleri	2.261	2.390	2.485	2.607
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	1.424	1.433	1.552	1.489
Fotokopi Makineleri	5.047	5.066	5.160	5.532
Boş kaset, boş CD-DVD	178	90	93	74
Kâğıt	50.055	49.835	50.006	48.900
Toplam	155.377	153.807	156.934	159.598

Tablo 3.20: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdamı | (2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları Tablo 3.21'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak

amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin istihdamının, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları da Tablo 3.21'de gösterilmiştir.

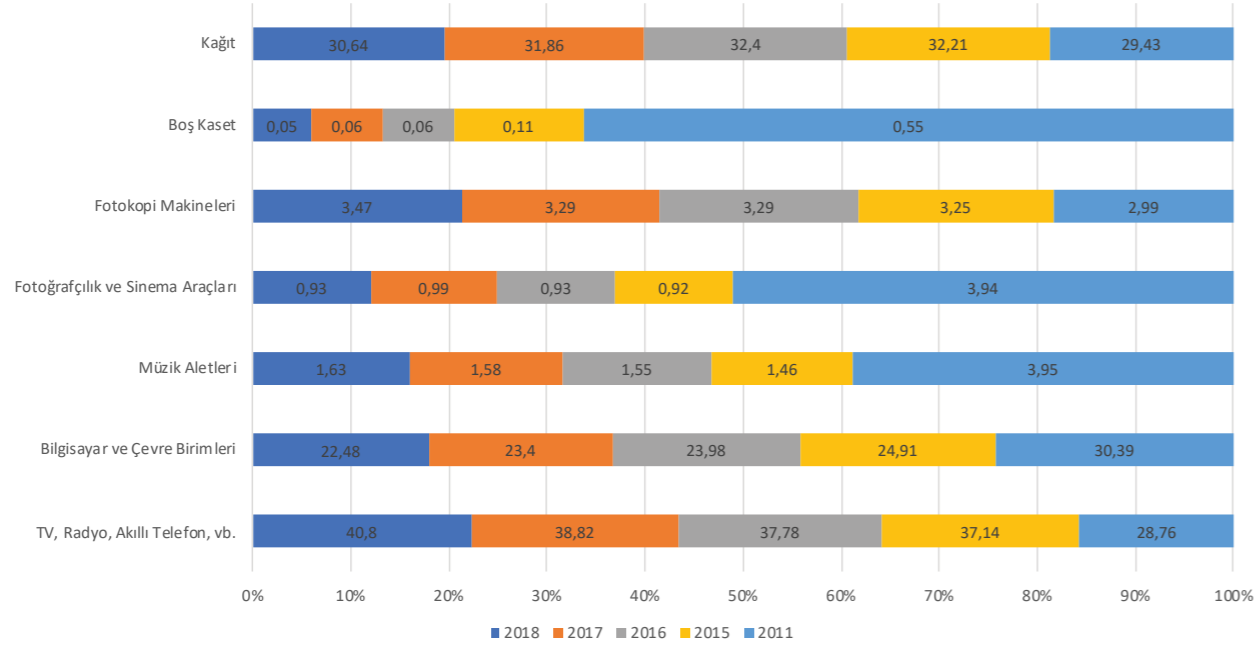
Telif Haklarına Bağımlı Endüstri	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb.	28,76	37,14	37,78	38,82	40,80
Bilgisayar ve çevre birimleri	30,39	24,91	23,98	23,40	22,48
Müzik aletleri	3,95	1,46	1,55	1,58	1,63
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	3,94	0,92	0,93	0,99	0,93
Fotokopi Makineleri	2,99	3,25	3,29	3,29	3,47
Boş kaset, boş CD-DVD	0,55	0,11	0,06	0,06	0,05
Kâğıt	29,43	32,21	32,40	31,86	30,64

Tablo 3.21: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları Şekil 3.24'de grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslama yapabilmek

amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin istihdamının, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları da Şekil 3.24'de yer almaktadır.

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISININ ÖLÇÜLMESİ

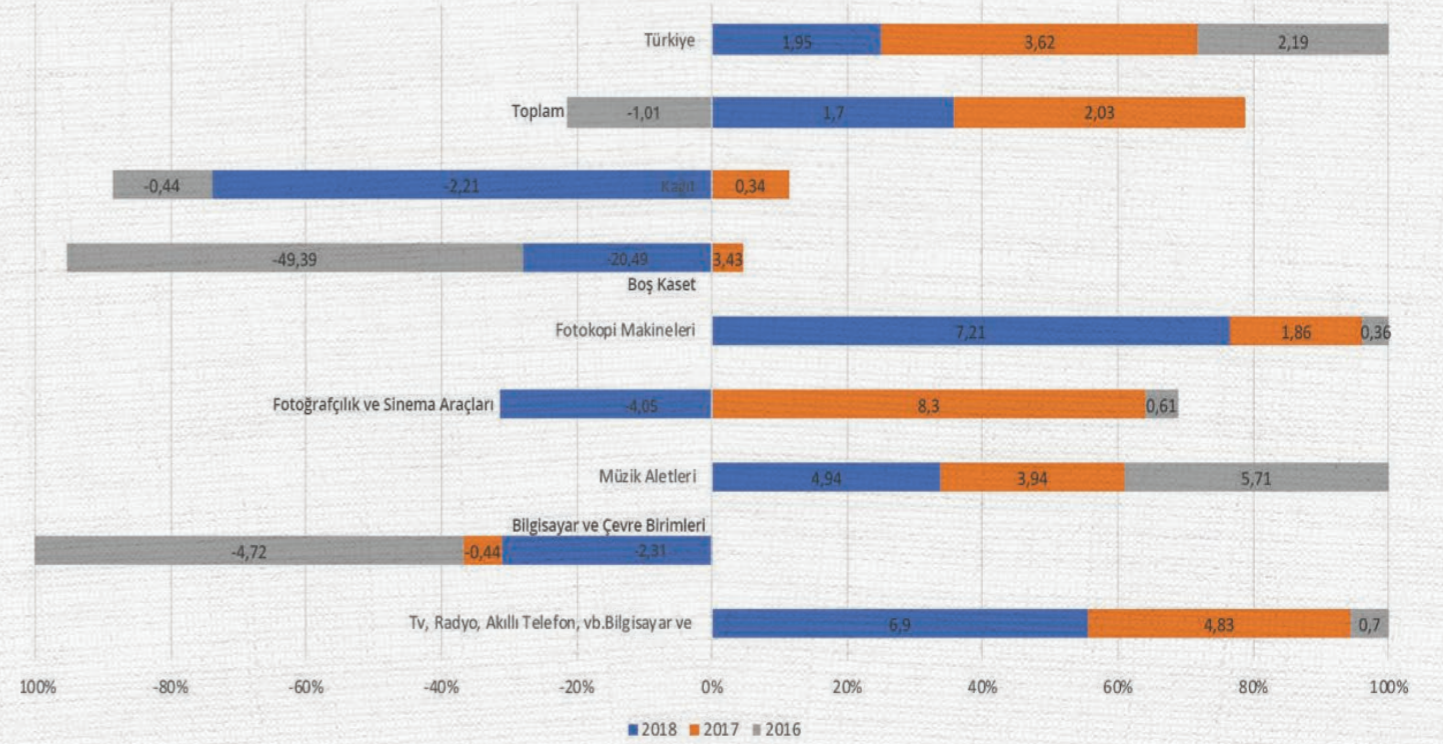

Şekil 3.24: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.21 ve Şekil 3.24'den görüleceği gibi, telif haklarına bağımlı endüstriler içinde en fazla kişiyi televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü istihdam etmiştir. İstihdam açısından bu sektörü, kâğıt ile bilgisayar ve çevre birimleri sektörleri izlemiştir. Bu üç sektör toplam olarak, 2018 yılında telif haklarına bağımlı endüstrilerin istihdamının % 93,92'sini oluşturmaktadır. Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün istihdam payında düzenli bir artış olmuş, bilgisayar ve çevre birimleri sektörünün istihdam payında ise düzenli bir düşüş yaşanmıştır. 2011 yılıyla kıyaslandığında, televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü istihdam payında üçüncü sıradan birinci sıraya çıkmış, bilgisayar ve çevre birimleri sektörü birinci sıradan üçüncü sıraya gerilemiş, kâğıt sektörü ise ikinci sıradaki yerini

korumuştur. Ciro ve katma değerde olduğu gibi istihdam payında da televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü birinci sıraya çıkmıştır. 2018 yılında bu sektörleri, 2011 yılında altıncı sırada bulunan fotokopi makineleri sektörü takip etmiştir. 2011 yılına göre bilgisayar ve çevre birimleri, müzik aletleri, fotoğrafçılık ve sinema araçları ile boş kaset, boş CD-DVD sektörlerinin istihdamının telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki paylarında önemli bir gerileme yaşanmış; televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün istihdamının telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payında ise önemli bir artış olmuştur.

Şekil 3.25'de telif haklarına bağımlı endüstrilerin istihdamının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

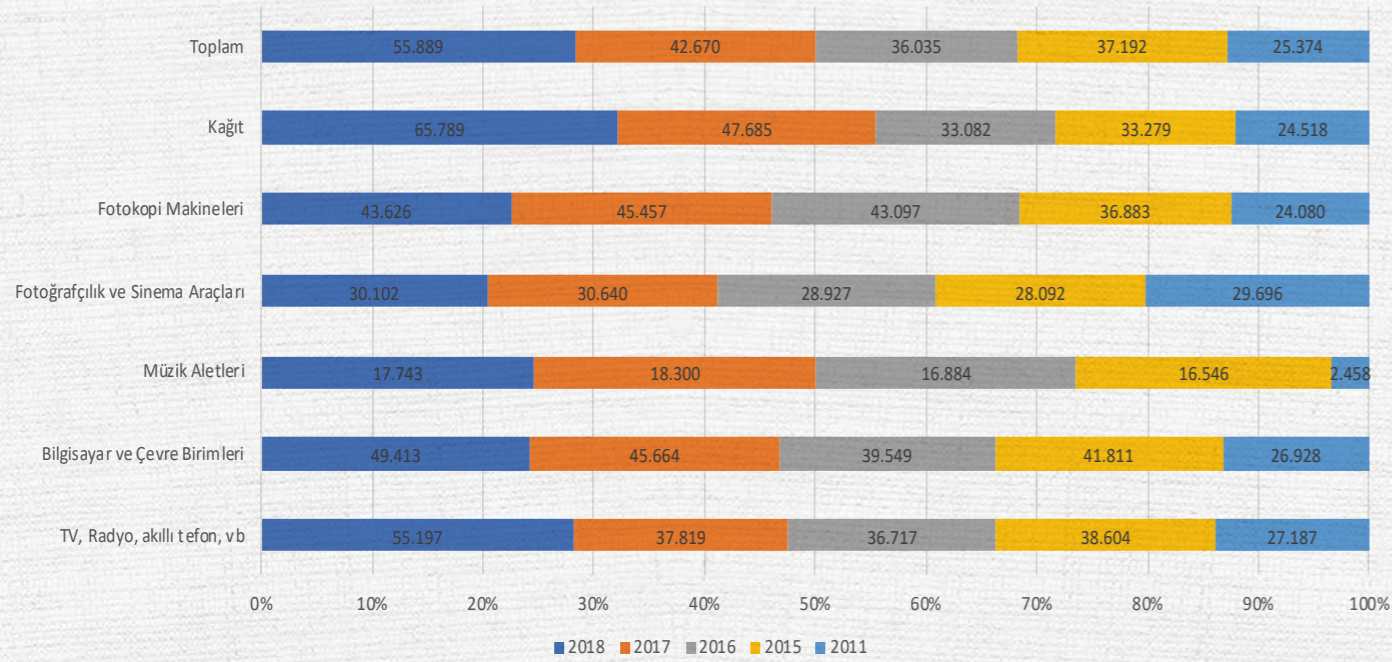
Şekil 3.25: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdamının Büyüme Oranları | (2016-2018)

Şekil 3.25 incelendiğinde, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam istihdam artışının her üç yılda da Türkiye'deki toplam istihdam artışının altında kaldığı görülmektedir. Sadece müzik aletleri sektöründeki istihdam artışı her üç yılda da Türkiye'deki toplam istihdam artışının üzerinde olmuştur. Bu sektör el işçiliği gerektirdiğinden emek yoğun bir sektördür. Televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektöründeki istihdam artışı 2017 ve 2018 yıllarında Türkiye'deki toplam istihdam artışının üzerinde gerçekleşmiştir. Bilgisayar ve çevre birimleri sektöründe ise istihdam da daralma söz konusudur. Bu sektörde söz konusu durumun nedeninin büyük ölçüde otomasyona geçilmesi ve mobil cihazlara kayış sebebiyle üretimde yaşanan nispi düşüş olduğu değerlendirilmektedir. Kâğıt sektöründe de 2017 yılındaki çok düşük artış dışında istihdamda azalış söz konusudur. Bu azalış oranı 2018 yılında hızlanmıştır. Burada

da otomasyonun önemli bir etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Fotoğrafçılık ve sinema araçları sektörünün istihdamında 2017 yılındaki yüksek oranda büyümeden sonra 2018 yılında kayda değer bir azalış yaşanmıştır. Fotokopi makineleri sektörünün istihdamındaki büyüme oranında ise her üç yılda da hızlanarak devam eden bir artış vardır.

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin işgücü verimlilikleri Şekil 3.26'da gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına bağımlı endüstrilerin işgücü verimlilikleri de Şekil 3.26'da gösterilmiştir. Boş kaset, boş CD-DVD sektörünün istihdamının telif haklarına bağımlı endüstriler içindeki payı çok düşük olduğundan, boş kaset, boş CD-DVD sektörünün işgücü verimliliği burada gösterilmemiştir.

Şekil 3.26: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İşgücü Verimlilikleri | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.26 incelendiğinde telif haklarına bağımlı endüstrilerin işgücü verimliliğinde 2011 yılına kıyasla önemli seviyede bir artış olduğu görülmektedir. 2011 yılıyla kıyaslamada dikkat çeken sektörler kâğıt sektörü ile müzik aletleri sektörüdür. Kâğıt sektörünün işgücü verimliliği 2016 yılındaki çok düşük seviyedeki azalma hariç düzenli olarak artarak 2018 yılında, telif haklarına bağımlı endüstriler içinde ilk sıraya gelmiştir. Müzik aletleri sektörünün işgücü verimliliğinde de önemli derecede bir artış vardır. Bu durum, bu sektörlerin büyük ölçüde insan gücü yerine otomasyonu ikame ettiğini göstermektedir. Müzik aletleri sektörü halen emek yoğun olmakla beraber otomasyona da geçen sürede önem vermiştir. Bu sektörlerin dışında, TV, radyo, akıllı telefon, vb. ile bilgisayar ve çevre birimleri sektörlerinin işgücü verimliliğinde 2016 yılında

hafif bir düşüş yaşanmış ancak 2017 yılından itibaren yükseliş başlamıştır. TV, radyo, akıllı telefon, vb. sektörünün işgücü verimliliği 2018 yılında önemli derecede artmıştır. Bu sektör de istihdamı otomasyon ile ikame etmektedir. 2011 yılında, işgücü verimliliği bakımından fotoğrafçılık ve sinema araçları sektörü birinci sıradayken, 2018 yılında birinci sıraya kâğıt sektörü geçmiştir. Fotoğrafçılık ve sinema araçları sektörü işgücü verimliliğinde beşinci sıraya gerilemiştir. Bu duruma, fotoğrafçılık ve sinema araçları sektörünün katma değerinde (sabit fiyatlarla) 2018 yılında yaşanan düşüş neden olmuştur. Diğer sektörlerin sıralamasında, kâğıt sektörünün birinci sıraya, fotoğrafçılık ve sinema araçları sektörünün beşinci sıraya gelmesinin yarattığı etki dışında bir değişiklik olmamıştır.

3.8 TELİF HAKLARINA KİSMİ BAĞIMLI ENDÜSTRİLERİN EKONOMİK KATKISI (2015-2018)

Daha önce de belirtildiği gibi, telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler ile ilgili ciro, katma değer ve istihdam rakamları gösterilirken sektörlerin ciro, katma değer ve istihdam rakamları ilgili telif hakları faktörleri ile çarpılmıştır.

3.8.1 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 72.791.767.554 TL değerinden 2018 yılında 181.886.509.229 TL değerine gelmiştir. Bu % 150 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde enflasyon (tüketici fiyatları endeksi) % 96 oranında artmıştır. Bu durum telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerinin toplam cirosunda önemli derecede bir reel artış olduğunu göstermektedir.

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin, 2015-2018 yıllarındaki ciroları Tablo 3.22'de gösterilmiştir.

Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstri	Ciro (TL)			
	2015	2016	2017	2018
Kumaş, giyim ve ayakkabı	75.992.121.472	83.399.819.540	100.483.181.018	130.539.153.950
Mücevher	3.217.454.280	3.722.376.029	5.414.783.585	5.050.115.356
Mobilya	22.279.383.377	23.854.399.798	29.868.553.604	32.915.992.800
Ev eşyası, seramik ve cam	300.722.124	324.168.295	388.204.535	478.999.202
Halı ve duvar kağıdı	1.804.121.190	1.843.288.159	2.285.880.694	2.842.393.576
Oyuncak ve oyunlar	69.350.738	86.630.948	104.940.690	120.510.841
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	5.730.956.488	6.993.971.886	9.389.700.182	9.849.162.083
Müzeler	75.915.968	60.341.327	60.192.202	90.181.421
Toplam	109.470.025.637	120.284.995.982	147.995.436.510	181.886.509.229

Tablo 3.22: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Ciroları | (2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları Tablo 3.23'te gösterilmiştir. Birbirleriyle kıyaslamak amacıyla

bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin cirosunun, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları da Tablo 3.23'te gösterilmiştir.

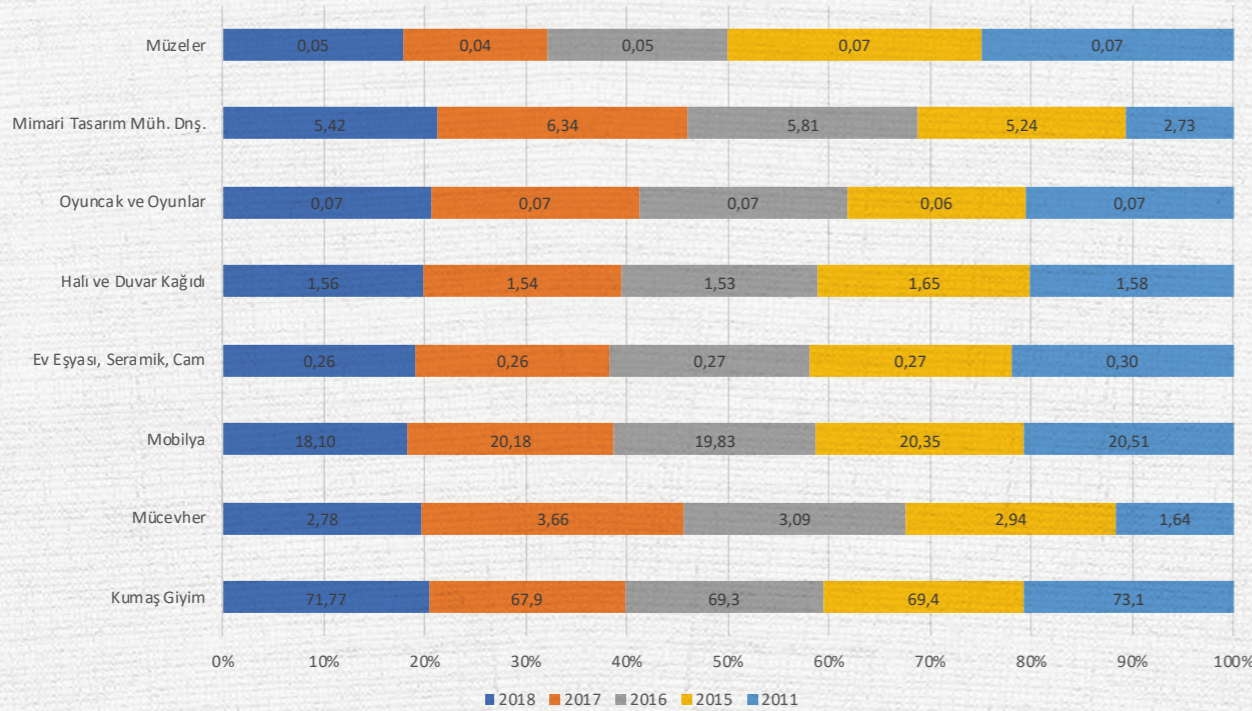
Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstri	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Kumaş, giyim ve ayakkabı	73,11	69,42	69,34	67,90	71,77
Mücevher	1,64	2,94	3,09	3,66	2,78
Mobilya	20,51	20,35	19,83	20,18	18,10
Ev eşyası, seramik ve cam	0,30	0,27	0,27	0,26	0,26
Halı ve duvar kâğıdı	1,58	1,65	1,53	1,54	1,56
Oyuncak ve oyunlar	0,05	0,06	0,07	0,07	0,07
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	2,73	5,24	5,81	6,34	5,42
Müzeler	0,07	0,07	0,05	0,04	0,05

Tablo 3.23: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları Şekil 3.27'de grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son

yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin cirosunun, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payları da Şekil 3.27'de gösterilmiştir.

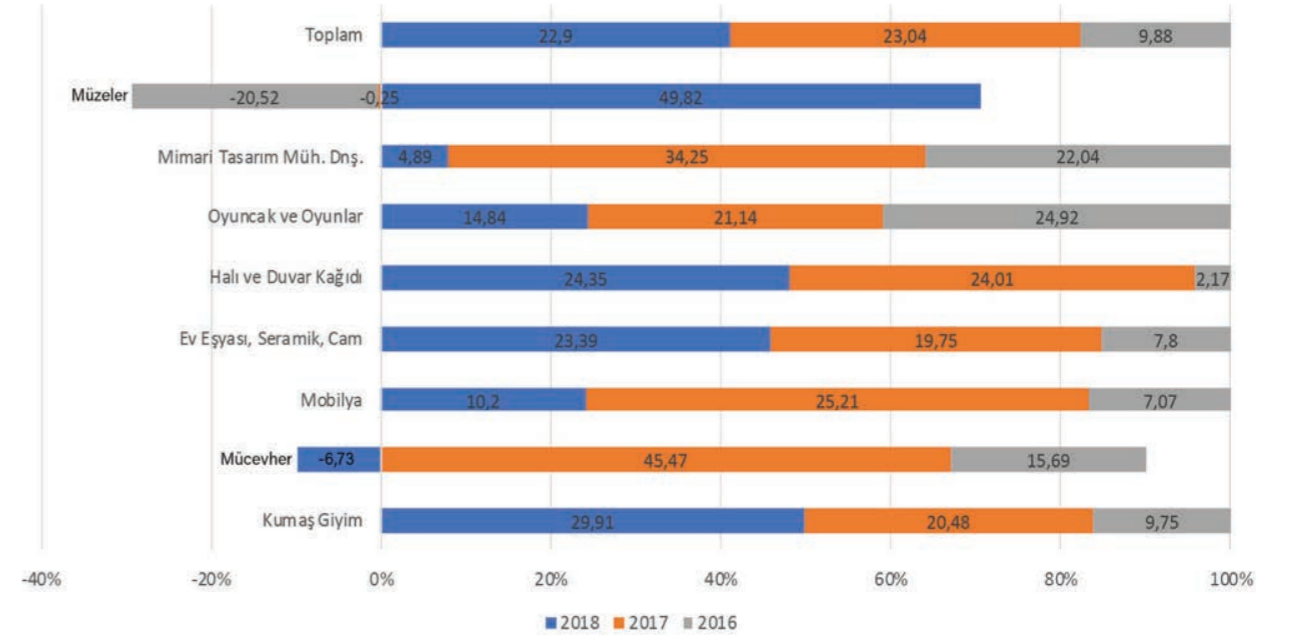

Şekil 3.27: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Cirolarının Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.23 ve Şekil 3.27'den görüleceği gibi, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin ciroları içinde kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün oldukça önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Aynı sektörün Türkiye ekonomisinde de önemli bir yeri vardır. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde, ciro payı bakımından kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünü mobilya takip etmektedir. Bu iki sektör, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosunun, 2018 yılında, % 89,87'sini oluşturmaktadır. Her iki sektörün telif hakları faktörleri de nispeten daha yüksektir. Bu sektörleri mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörü izlemektedir. 2011 yılıyla kıyaslandığında, 2018 yılında, ciro

payı bakımından sektörlerin sıralamasında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörünün ciro payında dikkat çeken, yaklaşık iki katlık bir artış söz konusudur. Söz konusu artış bu çalışmanın verilerinin ait olduğu ilk yıl olan 2015 yılından itibaren mevcuttur. Bu artışın Türkiye'de inşaat ve gayrimenkul sektörlerinde yaşanan büyümeden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Diğer sektörlerin ciro paylarında dikkate değer bir değişiklik yaşanmamıştır.

Şekil 3.28'de telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin cirolarının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.28: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Cirolarının Büyüme Oranları | (2016-2018)

Şekil 3.28'den görüleceği gibi telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosunda 2017 yılında önemli bir büyüme yaşanmış, 2018 yılında ise toplam ciroda hemen hemen 2017 yılına benzer bir artış olmuştur. Kumaş, giyim ve ayakkabı sektörü cirosunun büyüme hızında düzenli bir artış söz konusudur. Yukarıda da ifade edildiği gibi, bu sektör Türkiye ekonomisindeki önemli sektörlerden birisidir. Ev eşyası, seramik ve cam sektörü cirosunun büyüme hızı için de aynı durum söz konusudur. Oyuncak ve oyunlar sektörünün cirosundaki büyüme oranında ise yıllar itibarıyla bir azalış vardır. Mobilya sektörünün cirosu 2017 yılında yüksek oranda artmış ancak artış hızı 2018 yılında düşmüştür. Benzer bir durum mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörü cirosunun büyüme oranında da yaşanmıştır. Bu iki sektörün cirosunda yaşanan bu duruma Türkiye'de inşaat sektöründeki gelişmelerin neden olduğu değerlendirilmektedir. Müzeler sektörü cirosu 2016 yılında önemli ölçüde azalmış, 2017 yılında azalış oranı eser miktarda olmuş, 2018 yılında ise bu sektör cirosunda önemli bir artış gerçekleşmiştir. Müzeler sektörü cirosundaki bu durumun Türkiye turizm sektöründe söz konusu yıllarda yaşanan gelişmelerle ilgili

olduğu değerlendirilmektedir. Halı ve duvar kâğıdı sektörünün cirosunda 2017 yılında önemli bir artış olmuş, 2018 yılında ise artış oranı hemen hemen 2017 yılındaki seviyesinde gerçekleşmiştir. Mücevher sektörünün cirosu 2016 ve 2017 yıllarındaki artışın ardından 2018 yılında azalmıştır.

3.8.2 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yaratıkları Katma Değer (2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla), bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 11.691.522.839 TL değerinden 2018 yılında 37.092.380.597 TL değerine gelmiştir. Bu % 217 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde GSYH (cari fiyatlarla) % 167 oranında artmıştır. Buna göre telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'deki (cari fiyatlarla) artışın üzerinde büyümüştür.

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin, 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer cari fiyatlarla Tablo 3.24'de gösterilmiştir:

Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstri	Katma Değer (Cari Fiyatlarla TL)			
	2015	2016	2017	2018
Kumaş, giyim ve ayakkabı	14.751.179.267	16.778.748.590	20.090.013.926	26.371.551.762
Mücevher	174.624.278	223.685.512	257.708.726	350.481.845
Mobilya	4.673.975.861	5.250.477.289	6.345.235.362	6.860.589.275
Ev eşyası, seramik ve cam	65.044.889	73.009.831	92.998.067	116.969.674
Halı ve duvar kağıdı	362.900.180	401.507.650	484.297.042	600.903.966
Oyuncak ve oyunlar	12.238.022	16.967.903	21.371.398	23.683.434
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	1.618.743.754	1.986.467.822	2.480.391.191	2.715.718.930
Müzeler	20.704.529	26.578.325	29.120.551	52.481.712
Toplam	21.679.410.781	24.757.442.923	29.801.136.262	37.092.380.597

Tablo 3.24: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerleri | (2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Tablo 3.25'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı

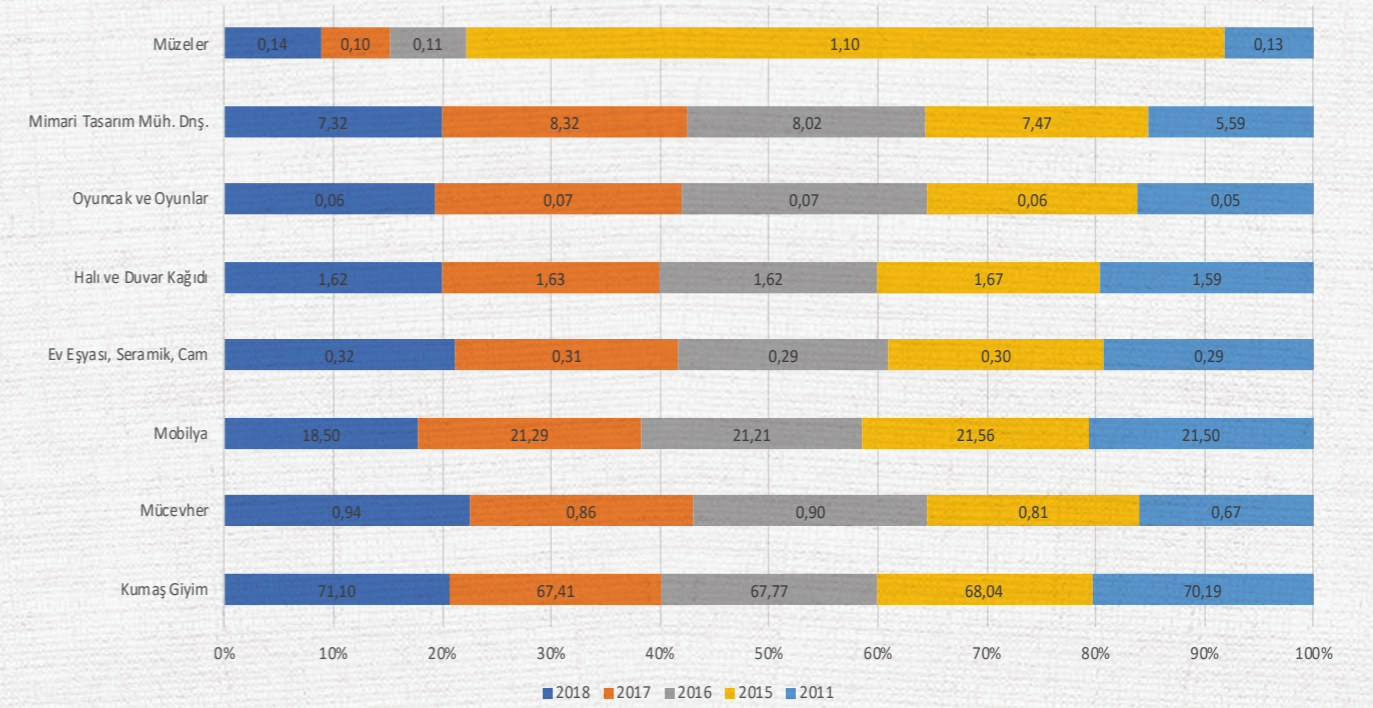
olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Tablo 3.25'de gösterilmiştir.

Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstri	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Kumaş, giyim ve ayakkabı	70,19	68,04	67,77	67,41	71,10
Mücevher	0,67	0,81	0,90	0,86	0,94
Mobilya	21,50	21,56	21,21	21,29	18,50
Ev eşyası, seramik ve cam	0,29	0,30	0,29	0,31	0,32
Halı ve duvar kağıdı	1,59	1,67	1,62	1,63	1,62
Oyuncak ve oyunlar	0,05	0,06	0,07	0,07	0,06
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	5,59	7,47	8,02	8,32	7,32
Müzeler	0,13	0,10	0,11	0,10	0,14

Tablo 3.25: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Katma Değer Payları | (2011, 2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Şekil 3.29'da grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân tanımak amacıyla bir önceki çalışmanın

son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Şekil 3.29'da gösterilmiştir.

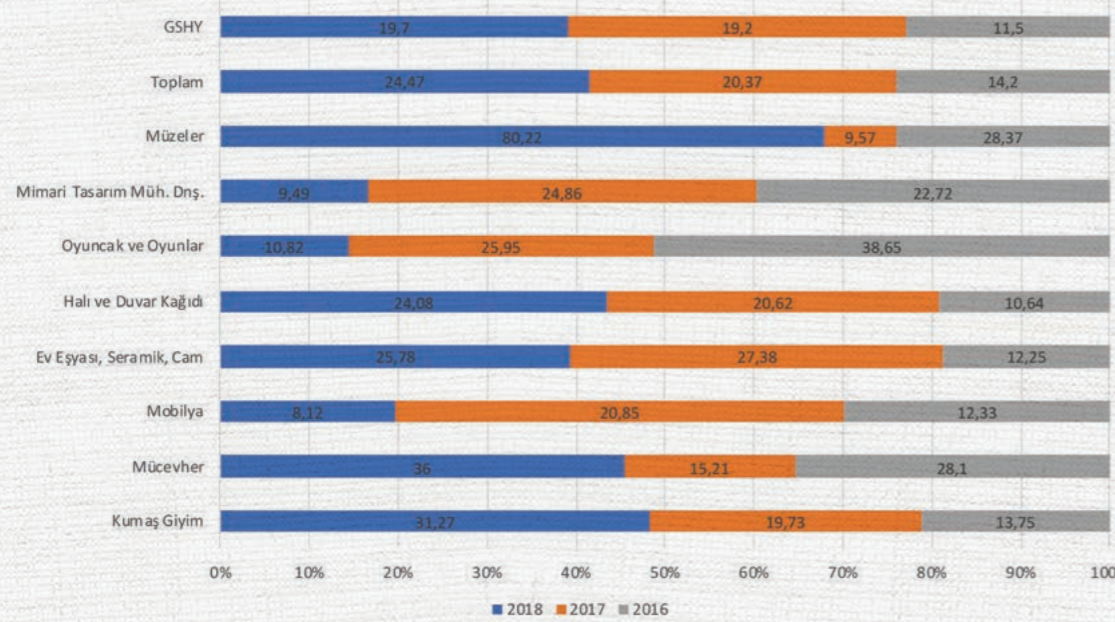

Şekil 3.29: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerlerinin Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.25 ve Şekil 3.29 incelendiğinde, ciroya benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. Kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün yarattığı katma değer, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer içindeki payı açık arayla en yüksek değere sahiptir. Bu sektörü mobilya sektörü takip etmektedir. Bu iki sektör, 2018 yılında, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam katma değerinin % 89,59'unu yaratmışlardır. Bu iki sektörü mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörü ile halı ve duvar kağıdı sektörleri takip etmektedir. Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörünün cirosunun telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payı 2018 yılında % 5,42'dir. Bu sektörün katma değerinin, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam katma değeri içindeki payı ise % 7,32'dir.

Bu durum, söz konusu sektörün yüksek katma değerli olduğunu göstermektedir. Dikkat çeken diğer bir durum mücevher sektörü ile ilgilidir. Mücevher sektörünün, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam cirosu içindeki payı 2018 yılında % 2,78'dir. Ancak bu sektörün katma değerinin, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam katma değeri içindeki payı 2018 yılında % 0,94'dür. Bu sektörle ilgili benzer bir durum diğer yıllarda da söz konusudur. Bu durum söz konusu sektörün düşük katma değerli olduğunu ve tasarımdan çok alım satıma dayandığını göstermektedir. 2011 yılıyla kıyaslandığında, 2018 yılında, katma değer payı bakımından sektörlerin sıralamasında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Sektörlerin katma değer paylarında da dikkat çekecek düzeyde bir değişiklik bulunmamaktadır.

Şekil 3.30'da telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

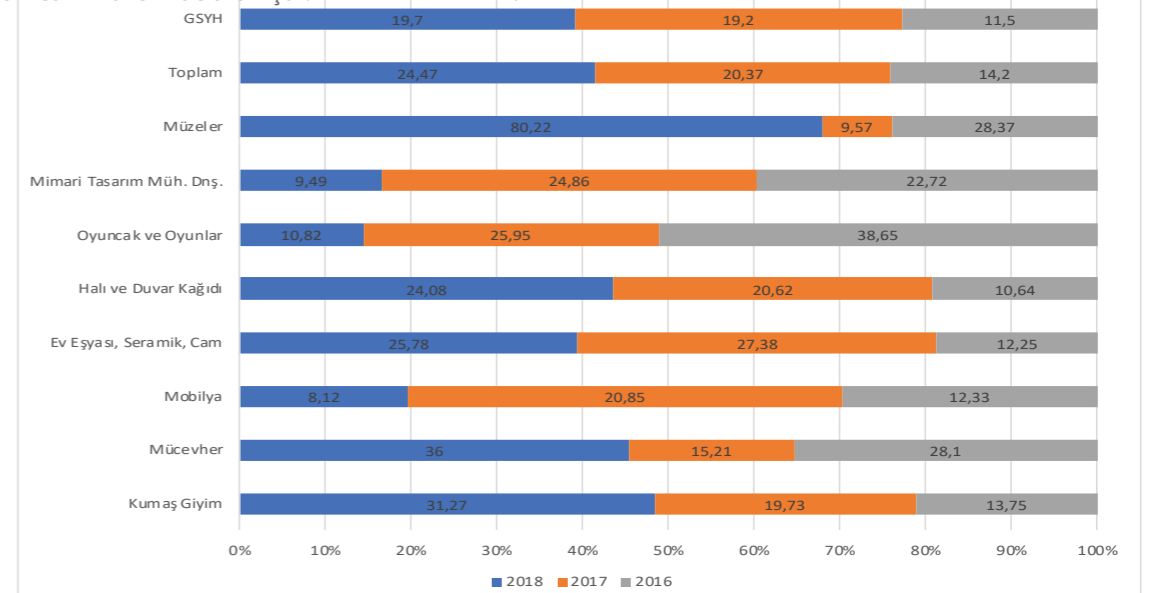
Şekil 3.30: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016-2018)

Şekil 3.30 incelendiğinde telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) her yıl GSYH'nin cari fiyatlarla büyüme oranının üzerinde arttığı görülmektedir. Kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) her yıl düzenli bir artış görülmektedir. Bu sektörün yarattığı katma değerdeki (cari fiyatlarla) büyüme oranı 2018 yılında hızlanmıştır. Aynı durum halı ve duvar kâğıdı sektörü için de geçerlidir. Ancak bu sektörün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) 2018 yılında yaşanan büyüme oranı kumaş, giyim ve ayakkabı sektörüne kıyasla daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Mobilya; ev eşyası, seramik ve cam; mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörlerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) 2017 yılında bir artış olmuş, ancak 2018 yılında büyüme oranında bir düşüş gerçekleşmiştir. Mobilya ile mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörlerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranındaki düşüş ev eşyası, seramik ve cam sektörüne kıyasla oldukça yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Bu durumun oluşmasında Türkiye'deki inşaat sektöründe ilgili yılda yaşanan gelişmelerin önemli derecede etkisi vardır. Oyuncak ve oyunlar sektörünün yarattığı katma değerdeki (cari fiyatlarla)

artış oranında ise her yıl düzenli bir düşüş olduğu görülmektedir. Müzeler sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranında 2016 yılında yaşanan artıştan sonra 2017 yılında bir düşüş yaşanmış, 2018 yılında ise çok yüksek seviyede bir artış olmuştur. Katma değer en önemli unsurlarından birisi personel giderleridir. 2018 yılında, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinde 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile önemli sayıda kadroya geçirilen sürekli işçi bulunmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de birçok müze ve ören yerini işleten Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinin personel giderlerinde 2018 yılında % 60 oranında bir artış yaşanmıştır. Müzeler sektörünün ilgili yıldaki katma değer artışında bunun da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Mücevher sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranında, 2017 yılında, müzeler ile oyuncak ve oyunlar hariç diğer sektörlerin tersine bir düşüş olmuş, ancak 2018 yılında bu düşüş fazlasıyla telafi edilmiştir. 2016 yılında tüm sektörlerin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'nin cari fiyatlarla büyümesinin üzerinde artmıştır. 2017 yılında mücevher ile müzeler sektörleri dışındaki diğer sektörlerin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'nin cari fiyatlarla büyümesinin üzerinde artmıştır. 2018 yılında

ise mobilya, oyuncak ve oyunlar, mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörlerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'nin cari fiyatlarla büyümesinin altında artmıştır. Bu yılda, diğer sektörlerin yarattıkları katma değer ise (cari fiyatlarla) GSYH'nin cari fiyatlarla büyümesinin üzerinde artmıştır.

Şekil 3.31'de telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.31: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016-2018)

Şekil 3.31'den görüleceği gibi telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranı her üç yılda da GSYH'nin sabit fiyatlarla büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattıkları katma değer toplamda reel olarak büyüdüğünü göstermektedir. Kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün yarattığı katma değer reel büyüme oranında düzenli bir artış olduğu görülmektedir. Mobilya sektörünün yarattığı katma değer reel büyüme oranında 2016 ve 2017 yıllarında bir artış olmuştur (sırasıyla % 3,9 ve % 9,05). 2017 yılındaki artış 2016 yılındaki artışın üzerindedir. Ancak 2018 yılında bu sektörün katma değerinde reel küçülme yaşanmıştır. Bu duruma 2018 yılında gayrimenkul sektöründe yaşanan olumsuz gelişmelerin önemli bir katkısı vardır. Ev eşyası, seramik ve cam sektörü ile halı ve duvar kâğıdı sektörünün yarattığı katma değer reel büyüme oranında 2016 ve 2017 yıllarında bir artış olmuştur (sırasıyla % 3,82 ve % 14,93 ile % 2,34 ve % 8,84). 2017 yılındaki artış 2016 yılındaki artışın üzerindedir. 2018 yılında bu iki sektörün yarattığı katma değer reel büyüme oranı hız kesmiştir. Bu hız kesmeye de 2018 yılında gayrimenkul

sektöründe yaşanan olumsuz gelişmelerin neden olduğu değerlendirilmektedir. Oyuncak ve oyunlar sektörü ile mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörünün yarattığı katma değer reel büyüme oranı yıllar itibarıyla bir düşüş göstermiş (düşüş oyuncak ve oyunlar sektöründe daha hızlı olmuştur) ve 2018 yılında negatif büyüme (küçülme) yaşanmıştır. Müzeler sektörünün yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranı 2017 yılında negatife dönmüş, ancak 2018 yılında bu sektörde oldukça yüksek oranda bir reel büyüme yaşanmıştır. Bunun nedeni yukarıda açıklanmıştır. 2016 yılında halı ve duvar kâğıdı sektörü hariç diğer sektörlerin yarattıkları katma değerde yaşanan reel büyüme GSYH'de yaşanan reel büyümenin üzerinde olmuştur. 2017 yılında müzeler ve mücevher sektörü hariç diğer sektörlerin yarattıkları katma değerde yaşanan reel büyüme GSYH'de yaşanan reel büyümenin üzerinde olmuştur. 2018 yılında ise mobilya, oyuncak ve oyunlar ile mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörleri hariç diğer sektörlerin yarattıkları katma değerde yaşanan reel büyüme GSYH'de yaşanan reel büyümenin üzerinde olmuştur.

3.8.3 Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları İstihdam (2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam istihdam, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 611.174 kişiden 2018 yılında 561.656 kişiye gelmiştir. Bu % 8'lik bir

farka karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı % 19,20 oranında artmıştır. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin, 2015-2018 yıllarındaki istihdamı Tablo 3.26'da gösterilmiştir:

Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstri	İstihdam			
	2015	2016	2017	2018
Kumaş, giyim ve ayakkabı	352.125	347.881	354.385	368.820
Mücevher	5.958	5.722	5.802	5.981
Mobilya	128.310	127.823	130.011	127.231
Ev eşyası, seramik ve cam	1.105	1.066	1.063	1.104
Halı ve duvar kâğıdı	7.065	6.864	7.161	7.153
Oyuncak ve oyunlar	348	380	402	410
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	42.038	45.136	49.424	50.138
Müzeler	409	398	398	819
Toplam	537.357	535.270	548.645	561.656

Tablo 3.26: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdamı | (2015-2018)

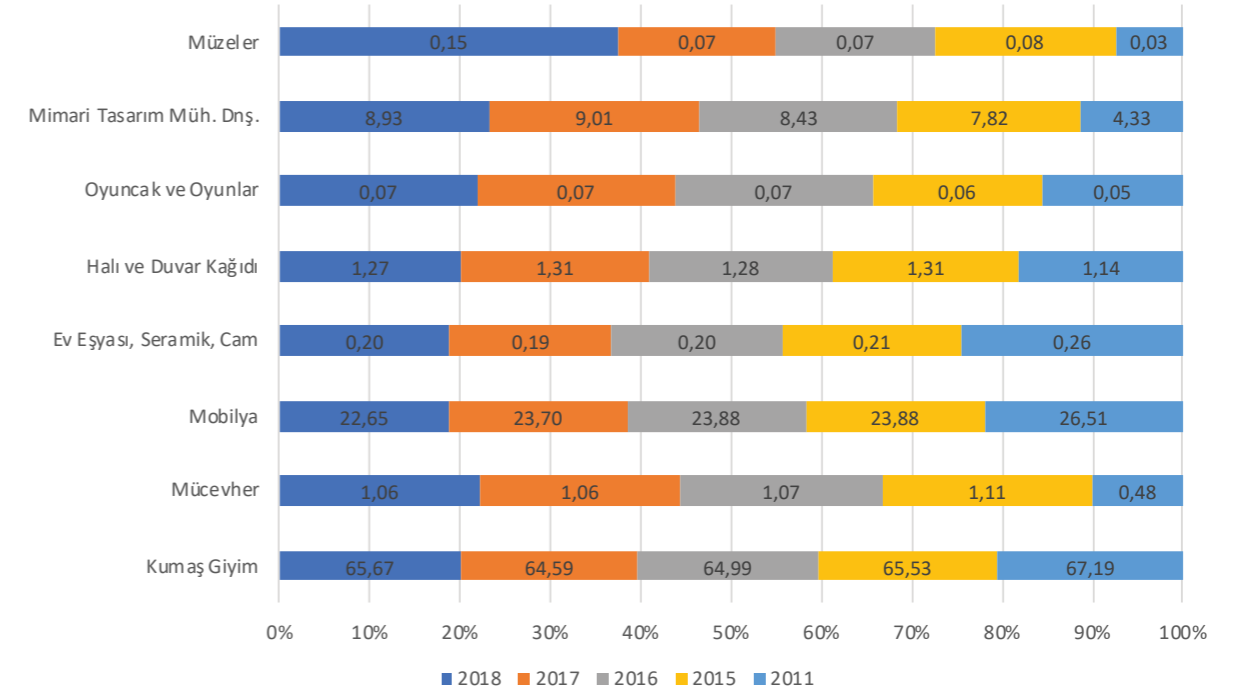
Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları Tablo 3.27'de gösterilmiştir. Birbiriyle kıyaslamak amacıyla bir

önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin istihdamının, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları da Tablo 3.27'de verilmiştir.

Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstri	Pay (%)				
	2011	2015	2016	2017	2018
Kumaş, giyim ve ayakkabı	67,19	65,53	64,99	64,59	65,67
Mücevher	0,48	1,11	1,07	1,06	1,06
Mobilya	26,51	23,88	23,88	23,70	22,65
Ev eşyası, seramik ve cam	0,26	0,21	0,20	0,19	0,20
Halı ve duvar kâğıdı	1,14	1,31	1,28	1,31	1,27
Oyuncak ve oyunlar	0,05	0,06	0,07	0,07	0,07
Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı	4,33	7,82	8,43	9,01	8,93
Müzeler	0,03	0,08	0,07	0,07	0,15

Tablo 3.27: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları Şekil 3.32'de grafiksel olarak verilmiştir. Kıyaslamak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin istihdamının, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki payları da Şekil 3.32'de gösterilmiştir.

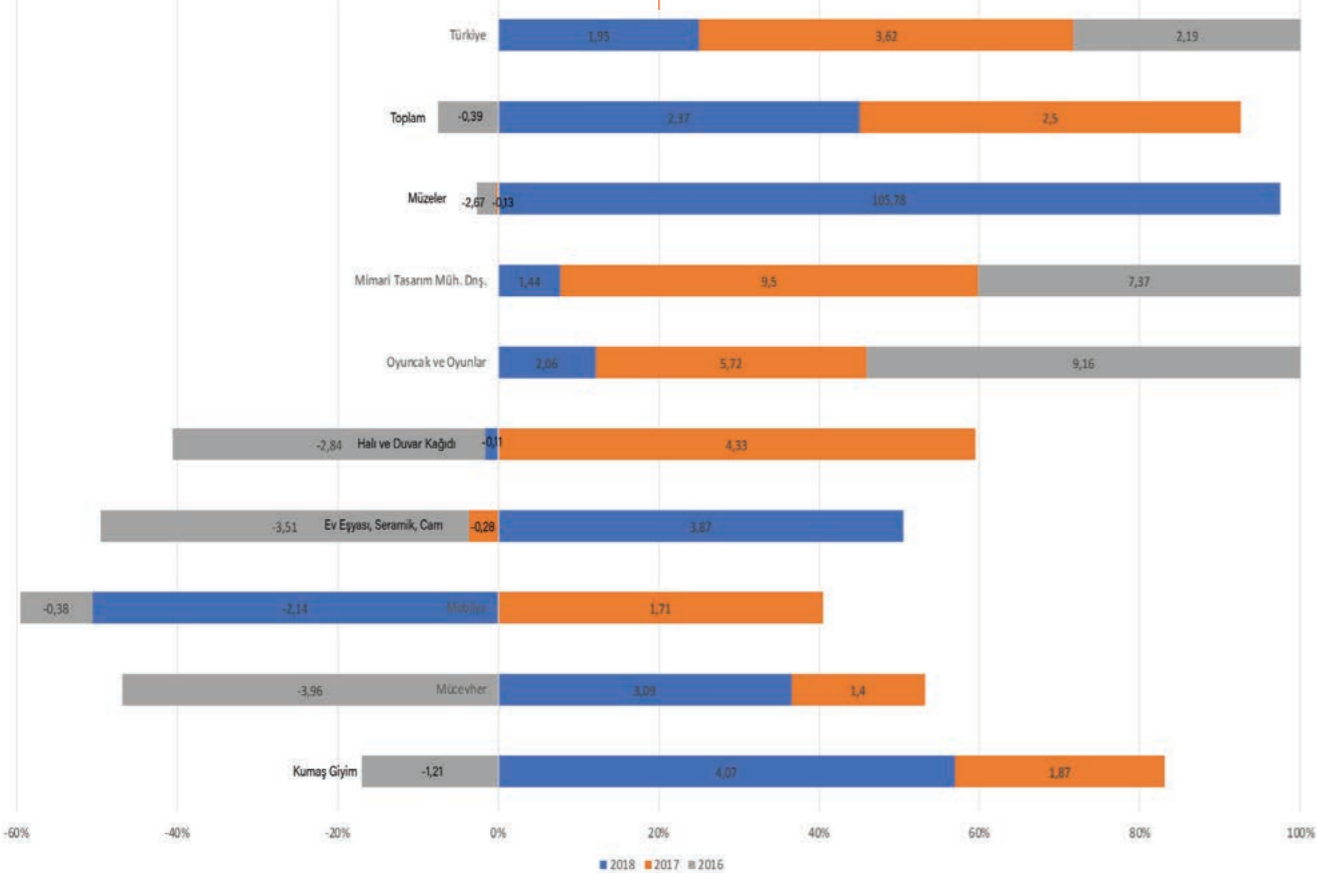

Şekil 3.32: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Tablo 3.27 ve Şekil 3.32 incelendiğinde telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin her birinin istihdamının telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içindeki paylarında yıllar itibariyle dikkat çekecek bir değişim olmadığı görülmektedir. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde en fazla istihdamı açık ara farkla kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün sağladığı görülmektedir. Bu sektörü, mobilya sektörü izlemektedir. Her iki sektörün toplam istihdamı, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamı içinde, 2018 yılında, % 88,32'lik paya sahiptir. Bu iki sektörü, mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı izlemektedir. 2011 yılıyla kıyaslandığında, 2018 yılında, sadece oyuncak ve oyunlar sektörü ile müzeler sektörünün istihdam payı açısından yer değiştirdiği, diğer sektörlerin sıralamasında bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Müzeler sektöründeki istihdam artışına, yukarıda da belirtildiği gibi, 2018

yılında, 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kadroya geçirilen önemli sayıdaki sürekli işçi neden olmuştur. Ancak bu durum 2018 yılı için geçerlidir. Bu sektörün istihdam payında diğer yıllarda da 2011 yılına kıyasla önemli derecede bir artış vardır. Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı ile mücevher sektörlerinin istihdam payında 2018 yılında 2011 yılına göre önemli oranda bir artış vardır. Söz konusu artış bu çalışmanın verilerinin ait olduğu ilk yıl olan 2015 yılından itibaren mevcuttur. Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektöründeki bu artışın Türkiye'de inşaat ve gayrimenkul sektörlerinde yaşanan büyümeden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Diğer sektörlerin istihdam paylarında ise göze çarpacak derecede bir değişiklik olmamıştır

Şekil 3.33'te telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin istihdamının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

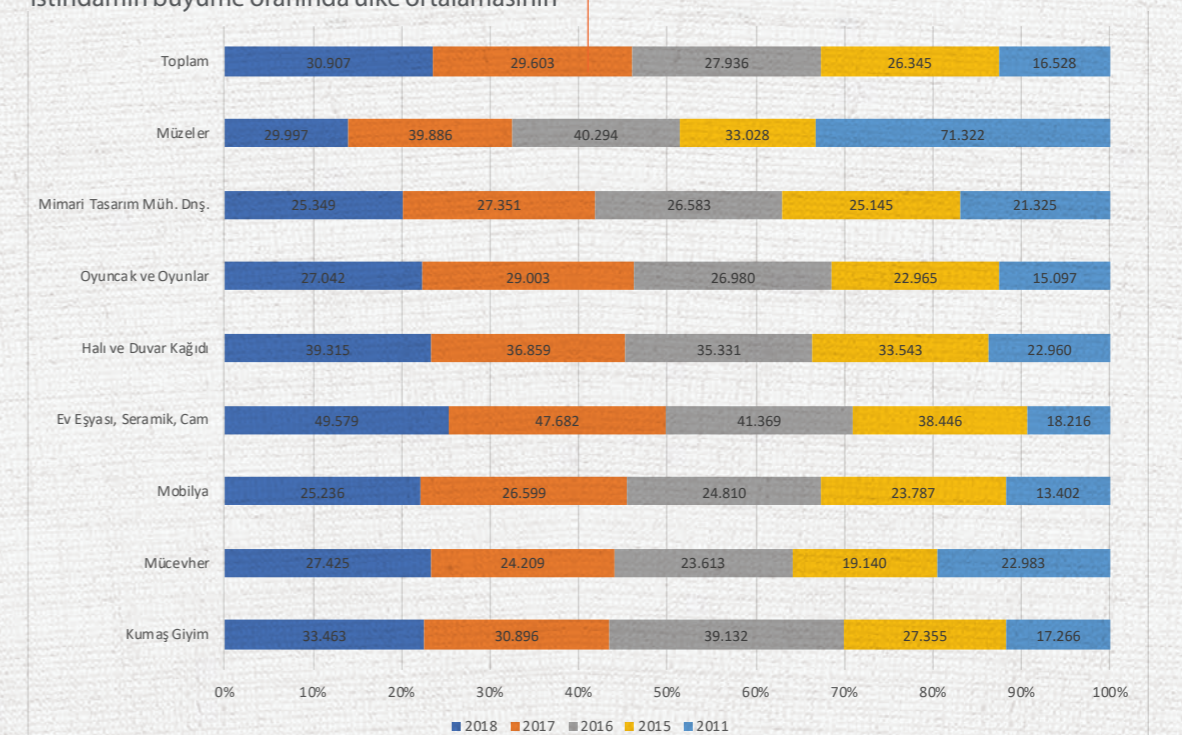

Şekil 3.33: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdamının Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.33 incelendiğinde, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamında 2016 yılında bir azalma olduğu, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam istihdamında 2017 yılında Türkiye'nin toplam istihdam artış oranının altında bir artış olduğu, 2018 yılında ise Türkiye'nin toplam istihdam artış oranının üzerinde bir artış olduğu görülmektedir. Müzeler sektörünün istihdamında 2018 yılında yaşanan artışın nedeni yukarıda açıklanmıştır. Kumaş, giyim ve ayakkabı ile mücevher sektörlerinin istihdamında 2016 yılında yaşanan düşüşün ardından 2017 ve 2018 yıllarında hızlanarak devam eden bir artış vardır. Mobilya sektörünün istihdamı 2016 yılında küçük bir oranda azalmış, 2017 yılında az bir oranda artmış, 2018 yılında ise yeniden azalmıştır. Ev eşyası, seramik ve cam sektörünün istihdamında 2016 ve 2017 yıllarında bir küçülme yaşanmıştır. Ancak, 2017 yılındaki küçülme oldukça düşük orandadır. Bu sektörün istihdamında 2018 yılında nispeten güçlü oranda bir büyüme olmuştur. Hali ve duvar kâğıdı sektörünün istihdamında 2016 yılında yaşanan düşüşün ardından 2017 yılında nispeten güçlü bir artış olmuş, 2018 yılında ise ihmal edilebilecek oranda bir azalma yaşanmıştır. Oyuncak ve oyunlar sektöründeki istihdamın büyüme oranında ülke ortalamasının

üstünde bir artış görülmektedir. Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörünün istihdamında 2018 yılında gerçekleşen büyüme oranı 2016 ve 2017 yıllarında gerçekleşen büyüme oranlarının altında kalmıştır. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin istihdamının büyüme oranlarında (negatif büyüme olan küçülmeler dâhil) konjonktürel sebeplerle yıllar itibariyle değişimler olduğu değerlendirilmektedir. Bu değişimler dikkat çekecek seviyede değildir. 2016 yılında oyuncak ve oyunlar ile mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörlerinin istihdam artış oranı Türkiye'deki istihdam artışının üzerinde olmuştur. 2017 yılında bu sektörlere halı ve duvar kâğıdı da katılmıştır. 2018 yılında ise kumaş, giyim ve ayakkabı; mücevher; ev eşyası, seramik ve cam; oyuncak ve oyunlar ile müzecilik sektörlerinin istihdam artış oranı Türkiye'deki istihdam artışının üzerinde olmuştur.

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin işgücü verimlilikleri Şekil 3.34'de gösterilmiştir. Birbirleriyle kıyaslamak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin işgücü verimlilikleri de Şekil 3.34'de yer almıştır:

Şekil 3.34: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İşgücü Verimlilikleri | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.34 incelendiğinde telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin işgücü verimliliğinde 2011 yılına kıyasla önemli seviyede bir artış olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken sektör müzeler sektörüdür. Bu sektörün işgücü verimliliğinde önemli derecede bir düşüş yaşanmış gibi görünse de bu durum, yukarıda açıklandığı gibi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesinde (DÖSİM) 2018 yılında, 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile önemli sayıdaki kişinin sürekli işçi kadrosuna alınmasından kaynaklanmıştır. Mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörünün işgücü verimliliğinde ise, 2011 yılı dâhil önemli bir değişim olmamıştır. Kumaş, giyim, ayakkabı; ev eşyası, seramik, cam; halı ve duvar kâğıdı sektörlerinin işgücü verimliliğinde düzenli bir artış görülmektedir. Mobilya sektörünün işgücü verimliliğinde 2011 yılına göre önemli bir artış olmuş, ancak 2015-2018 yıllarında dikkate değer bir değişim yaşanmamıştır. Mücevher sektörünün işgücü verimliliği 2015 yılında 2011 yılına göre az da olsa düşmüş, ancak daha sonra düzenli olarak artmıştır. Oyuncak ve oyunlar sektörünün işgücü verimliliğinde 2011 yılına göre bir artış olmuş, ancak 2015-2018 yıllarında önemli bir değişim olmamıştır. Müzeler sektörünü bir yana bırakırsak 2011 yılında işgücü verimliliği en yüksek olan sektör mücevher sektörüdür. Bu sektörü çok az farkla halı ve duvar kâğıdı ile mimarlık ve mühendislik danışmanlığı sektörleri takip etmektedir. Bunların arkasından ev eşyası, seramik, cam; kumaş, giyim, ayakkabı ile oyuncak ve oyunlar sektörleri gelmektedir. Mobilya sektörü ise bunların arkasında yer almaktadır. 2018 yılında ise, ilk sırayı ev eşyası, seramik ve cam almıştır. İkinci halı ve duvar

kâğıdı, üçüncü kumaş, giyim ve ayakkabı sektörü olmuştur. Bu sektörleri, müzeler sektörünü bir yana bırakırsak, mücevher ile oyuncak ve oyunlar sektörleri takip etmektedir. Mimarlık ve mühendislik danışmanlığı ile mobilya sektörleri bunların arkasından gelmektedir. Son dört sektörün işgücü verimlilikleri arasında önemli bir fark bulunmamaktadır.

3.9 DİĞER DESTEK ENDÜSTRİLERİNİN EKONOMİK KATKISI (2015-2018)

Daha önce de belirtildiği gibi, diğer destek endüstrileri ile ilgili ciro, katma değer ve istihdam rakamları gösterilirken sektörlerin ciro, katma değer ve istihdam rakamları ilgili telif hakları faktörleri ile çarpılmıştır.

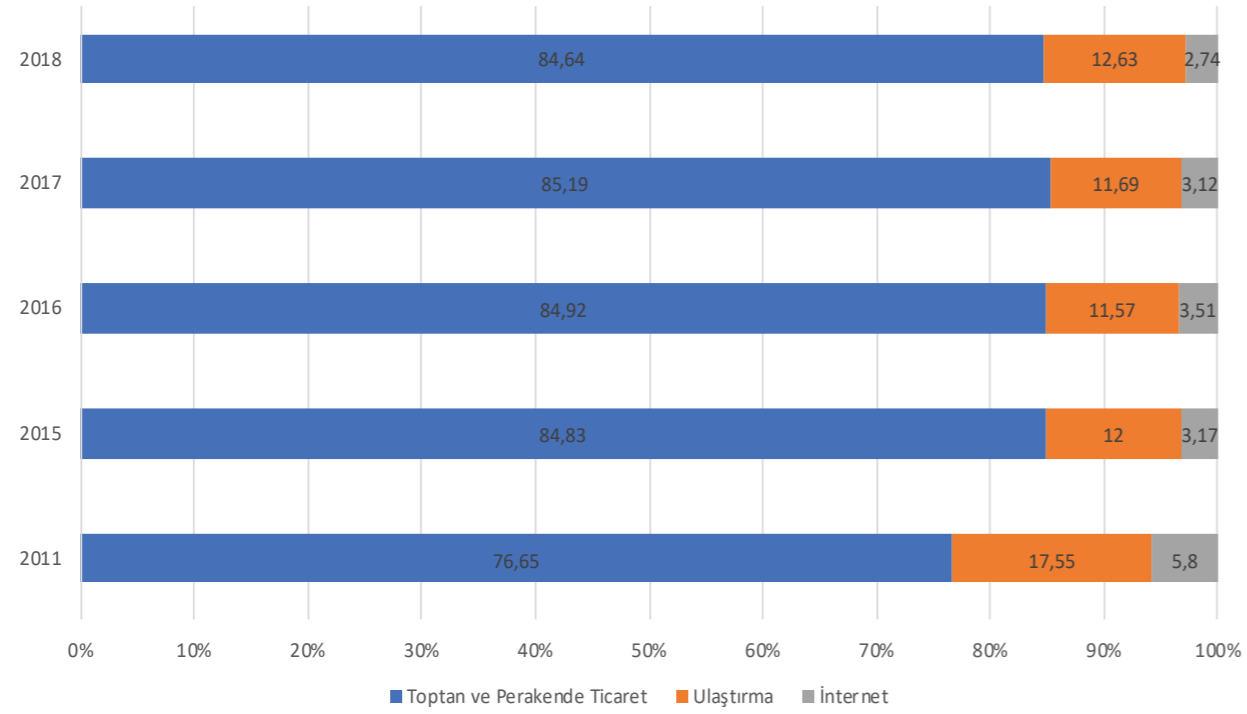
3.9.1 Diğer Destek Endüstrilerinin Gerçekleştirdikleri Ciro (2015-2018)

Diğer destek endüstrilerinin toplam cirosu, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 20.403.544.629 TL değerinden 2018 yılında 104.697.278.291 TL değerine gelmiştir. Bu % 413 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde enflasyon (tüketici fiyatları endeksi) % 96 oranında artmıştır. Bu durum diğer destek endüstrilerinin toplam cirosunda oldukça önemli derecede bir reel artış olduğunu göstermektedir. Diğer destek endüstrilerinin, 2015-2018 yıllarındaki ciroları Tablo 3.28'de gösterilmiştir.

Diğer Destek Endüstrisi	Ciro (TL)			
	2015	2016	2017	2018
Genel toptan ve perakende ticaret	48.273.227.025	52.680.547.772	68.569.465.305	88.611.395.333
Ulaştırma	6.826.413.969	7.176.147.882	9.408.222.722	13.221.721.216
İnternet	1.805.793.038	2.178.675.668	2.510.491.375	2.864.161.742
Toplam	56.905.434.033	62.035.371.322	80.488.179.401	104.697.278.291

Tablo 3.28: Diğer Destek Endüstrilerinin Ciroları | (2015-2018)

Diğer destek endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarındaki cirolarının, diğer destek endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payları Şekil 3.35'de verilmiştir. Kıyaslama yapmak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki diğer destek endüstrilerinin her birinin cirosunun, diğer destek endüstrilerinin toplam cirosu içindeki payları da Şekil 3.35'de gösterilmiştir.

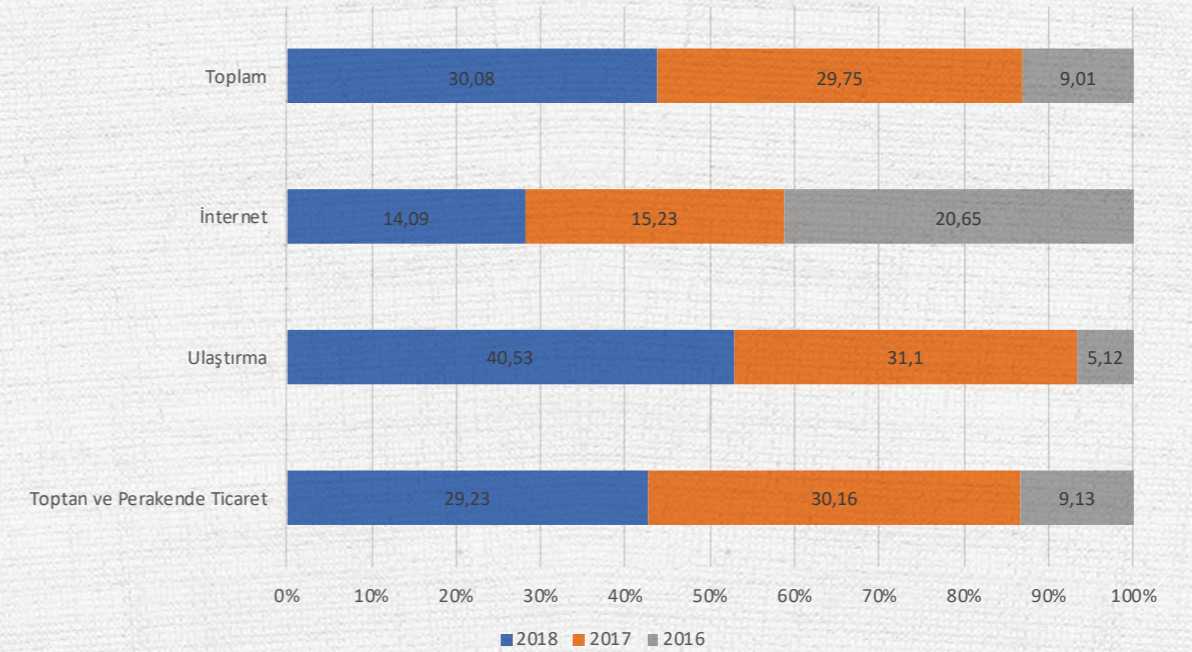

Şekil 3.35: Diğer Destek Endüstrilerinin Ciro Payları | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.35 incelendiğinde, genel toptan ve perakende ticaretin cirosunun, diğer destek endüstrilerinin toplam cirosu içinde açık farkla en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. Ciro bakımından bu sektörü, ulaştırma ve internet izlemektedir. 2015-2018 yıllarında, diğer destek endüstrilerinin tek tek cirolarının diğer destek endüstrilerinin toplam cirosu

içindeki paylarında dikkate değer bir değişiklik olmamıştır. 2011 yılında da sıralama aynı şekilde gerçekleşmiştir.

Şekil 3.36'da diğer destek endüstrilerinin cirolarının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.36: Diğer Destek Endüstrilerinin Cirolarının Büyüme Oranları | (2016-2018)

Şekil 3.36'dan görüleceği gibi, diğer destek endüstrilerinin toplam cirosunun büyüme oranında 2017 yılında çok önemli bir sıçrama olmuş, 2018 yılındaki büyüme oranı ise 2017 yılı ile hemen hemen aynı seviyede gerçekleşmiştir. Bu durum toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma sektörleri için de geçerlidir. 2017 yılındaki sıçramada, bu yıl Türkiye ekonomisinde yaşanan büyümenin önemli bir katkısı bulunmaktadır. Burada toptan ve perakende ticarete fiyatların, fiyatlar genel seviyesinden ve özellikle üretici fiyatlarındaki değişimden, ulaştırma fiyatlarının da akaryakıt fiyatlarından önemli derecede etkilendiğini belirtelim. İnternette ise tersi bir durum söz konusudur. İnternette cironun büyüme oranı yıllar itibarıyla düşmüştür. İnternetin hayatımızdaki yeri her geçen gün artmaktadır. Telif hakları temel endüstrilerinin sunduğu birçok ürüne de (müzik, TV, video, kitap, gazete, vb.) tüketiciler internet ortamında ulaşmaktadırlar. İnternetin telif hakları faktörü de bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılına göre yaklaşık 3 kat artmıştır. İnternetin ciro büyüme oranındaki bu durum, sektördeki fiyat artışlarının toptan ve perakende ticaret ile ulaştırmaya göre düşük seviyelerde kalmasına bağlanmaktadır. Ayrıca sektörde, faaliyet hacmi büyük olan işletmeler

müşteri ile yaptıkları anlaşmalarda genellikle 24 aylık taahhüt uygulaması yapmaktadırlar. Buna göre, müşteri 24 ay aboneliğini devam ettirmesi koşuluyla aynı fiyatı ödemektedir. Bu da yılda birkaç fiyat düzenlemesi yapan toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma sektörlerine göre internet sektörünün taahhütü devam eden müşterilerinin fiyatlarını yükseltmemesine neden olmaktadır. Bu durumun internet sektörünün ciro büyüme oranını etkileyen önemli bir faktör olduğu değerlendirilmektedir.

3.9.2 Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değer (2011-2015)

Diğer destek endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla), bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 2.562.374.944 TL değerinden 2018 yılında 9.332.176.900 TL değerine gelmiştir. Bu % 264 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde GSYH (cari fiyatlarla) % 167 oranında artmıştır. Buna göre diğer destek endüstrilerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYH'deki (cari fiyatlarla) artışın üzerinde büyümüştür.

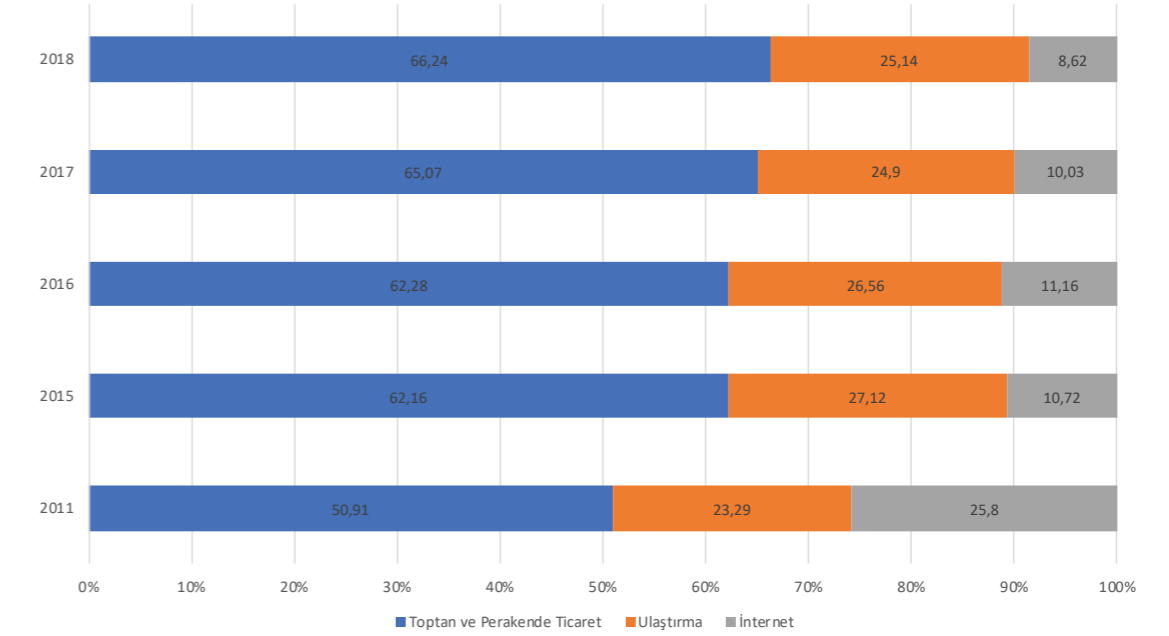
Diğer destek endüstrilerinin, 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) Tablo 3.29'da gösterilmiştir:

Diğer Destek Endüstrisi	Katma Değer (Cari Fiyatlarla TL)			
	2015	2016	2017	2018
Genel toptan ve perakende ticaret	3.200.253.632	3.754.137.805	4.749.141.767	6.182.074.356
Ulaştırma	1.395.962.468	1.600.962.711	1.817.688.783	2.345.791.237
İnternet	551.986.941	672.992.416	732.239.466	804.311.306

Tablo 3.29: Diğer Destek Endüstrilerinin Katma Değerleri | (2015-2018)

Diğer destek endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarında yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla), diğer destek endüstrilerinin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları Şekil 3.37'de gösterilmiştir. Birbirine kıyaslamak amacıyla bir önceki

çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki diğer destek endüstrilerinin her birinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla), diğer destek endüstrilerinin yarattıkları toplam katma değer (cari fiyatlarla) içindeki payları da Şekil 3.37'de gösterilmiştir.

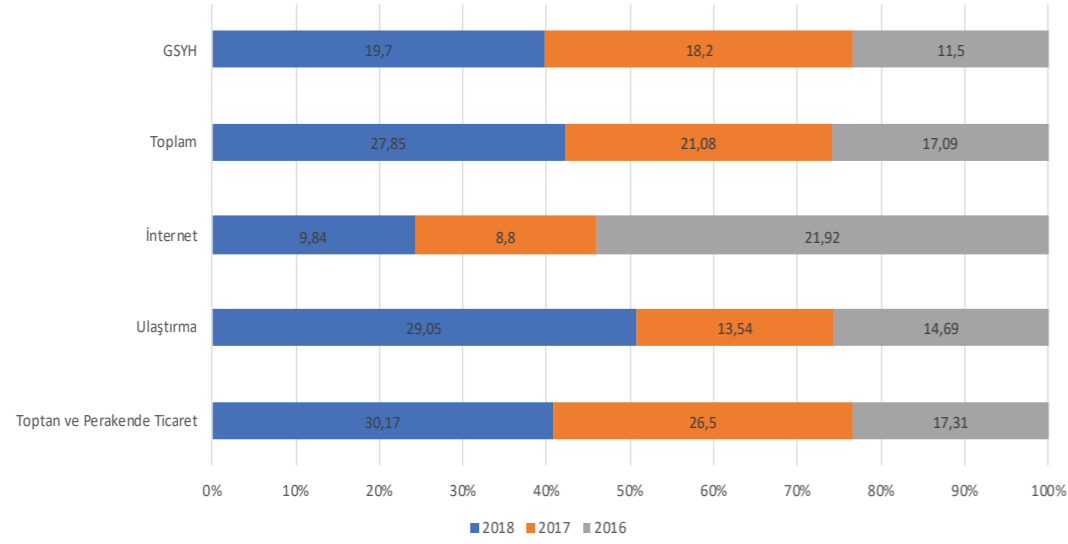
Şekil 3.37: Diğer Destek Endüstrilerinin Katma Değer Payları | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.37 incelendiğinde, genel toptan ve perakende ticaretin yarattığı katma değer, diğer destek endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer içinde açık farkla en yüksek paya sahip olduğu görülmektedir. Bu sektörü, ciroda olduğu gibi, ulaştırma sektörü izlemektedir. Diğer destek endüstrilerinin katma değer paylarında 2015-2018 yıllarında önemli bir değişiklik olmamıştır. Ancak 2011 yılıyla kıyaslandığında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. 2011 yılında diğer destek endüstrileri içinde katma değer payı bakımından, az farkla da olsa, ikinci sırada internet sektörü yer almaktaydı. 2018 yılında ise dikkate değer derecede bir farkla ikinci sıraya ulaştırma sektörü yerleşmiştir. Diğer yıllarda da benzer bir durum söz konusudur. Ulaştırma sektörünün katma değer payında, 2011 yılına kıyasla, önemli bir değişiklik olmamıştır. Ancak genel toptan ve perakende ticaretin payında artış,

internetin payında ise düşüş yaşanmıştır. Genel toptan ve perakende ticaretin payının artışına internetin payındaki düşüşün sebep olduğu değerlendirilmektedir. İnternet hizmetlerinde, yukarıda belirtilen nedenlerle, diğer sektörlerle kıyasla yüksek fiyat artışları yapılamadığından, bu durumun katma değer önemli bir unsuru olan kârı baskıladığı değerlendirilmektedir. Ayrıca internet sektörü tamamen teknolojiye dayalı olduğundan, işgücü maliyetleri toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma sektörlerine göre daha azdır. Katma değer önemli unsurları olan kâr ve ücretlerin diğer sektörlerle göre düşük olması internetin katma değer payını etkilemektedir.

Şekil 3.38'de diğer destek endüstrilerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISININ ÖLÇÜLMESİ

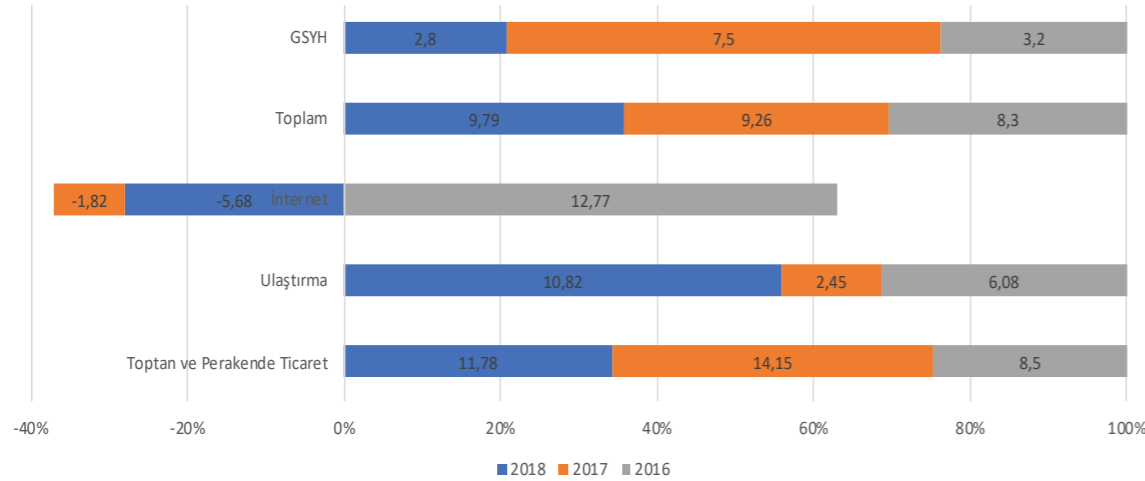

Şekil 3.38: Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.38 incelendiğinde diğer destek endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (cari fiyatlarla) her yıl GSYH'nin cari fiyatlarla büyüme oranının üzerinde arttığı görülmektedir. Diğer destek endüstrilerine tek tek bakıldığında 2017 ve 2018 yıllarında internet sektörü hariç diğerlerinin yarattıkları katma değer (cari fiyatlarla) her yıl GSYH'nin cari fiyatlarla büyüme oranının üzerinde arttığı görülmektedir. Toptan ve perakende ticaret sektörünün yarattığı katma değer büyüme oranında yıllar itibariyle düzenli bir artış söz konusudur.

Ulaştırma sektörünün yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) büyüme oranında 2018 yılında önemli derecede bir artış yaşanmıştır. İnternet sektörünün katma değerinin büyüme oranında 2017 yılında önemli derecede bir düşüş olmuş, 2018 yılında ise büyüme oranında küçük de olsa bir artış yaşanmıştır.

Şekil 3.39'da diğer destek endüstrilerinin yarattıkları katma değer (sabit fiyatlarla) 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

Şekil 3.39: Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları | (2016- 2018)

Şekil 3.39 incelendiğinde diğer destek endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer (sabit fiyatlarla) her yıl GSYH'nin sabit fiyatlarla büyüme oranının üzerinde arttığı görülmektedir. İnternet sektörünün yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) 2017 yılından itibaren düşüş (negatif büyüme) başlamıştır. Toptan ve perakende ticaret sektörünün yarattığı katma değer (sabit fiyatlarla) büyüme oranı 2018 yılında hız kesmiştir. Buradan, bu sektörün cari fiyatlarla katma değerindeki büyümenin genel fiyat seviyesindeki değişimden (enflasyon) etkilendiği görülmektedir. Çünkü reel büyüme oranı daha düşüktür. Aynı durum internet sektörü için de geçerlidir. İnternet sektörü ile ilgili durum yukarıda açıklanmıştır.

3.9.3 Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları İstihdam (2015-2018)

Diğer destek endüstrilerinin yarattığı toplam istihdam, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 95.642 kişiden 2018 yılında 139.691 kişiye gelmiştir. Bu % 46 oranında bir yükselişe karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı % 19,20 oranında artmıştır. Bu durumda diğer destek endüstrilerinin sağladığı istihdamda önemli derecede bir artış olmuştur.

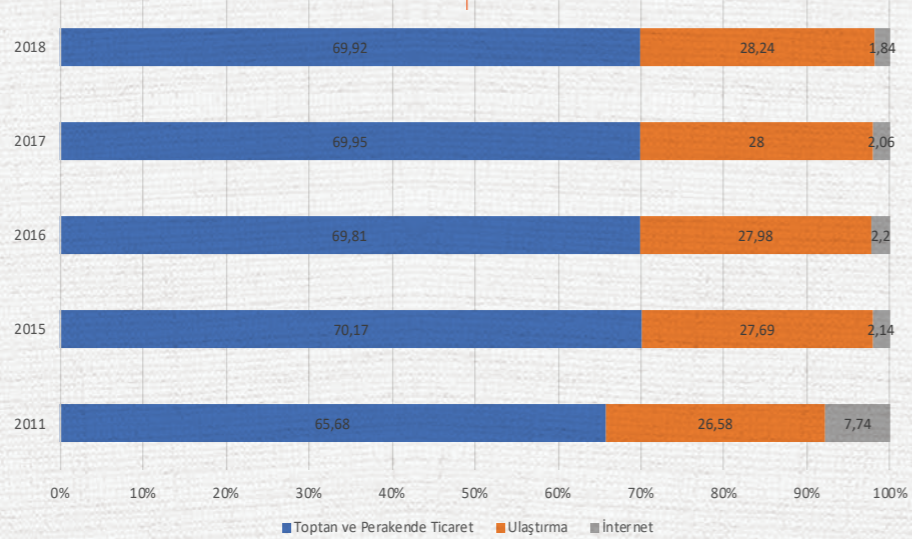
Diğer destek endüstrilerinin, 2015-2018 yıllarındaki istihdamı Tablo 3.30'da gösterilmiştir:

Diğer Destek Endüstrisi	İstihdam			
	2015	2016	2017	2018
Genel toptan ve perakende ticaret	83.584	83.864	89.510	97.679
Ulaştırma	32.988	33.618	35.825	39.442
İnternet	2.544	2.649	2.633	2.570
Toplam	119.115	120.130	127.968	139.691

Tablo 3.30: Diğer Destek Endüstrilerinin İstihdamı | (2015-2018)

Diğer destek endüstrilerinin her birinin 2015-2018 yıllarındaki istihdamının, diğer destek endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payları Şekil 3.40'ta grafiksel olarak gösterilmiştir. Kıyaslama yapabilmek amacıyla bir önceki

çalışmanın son yılı olan 2011 yılında diğer destek endüstrilerinin her birinin istihdamının, diğer destek endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki payları da Şekil 3.40'ta gösterilmiştir.

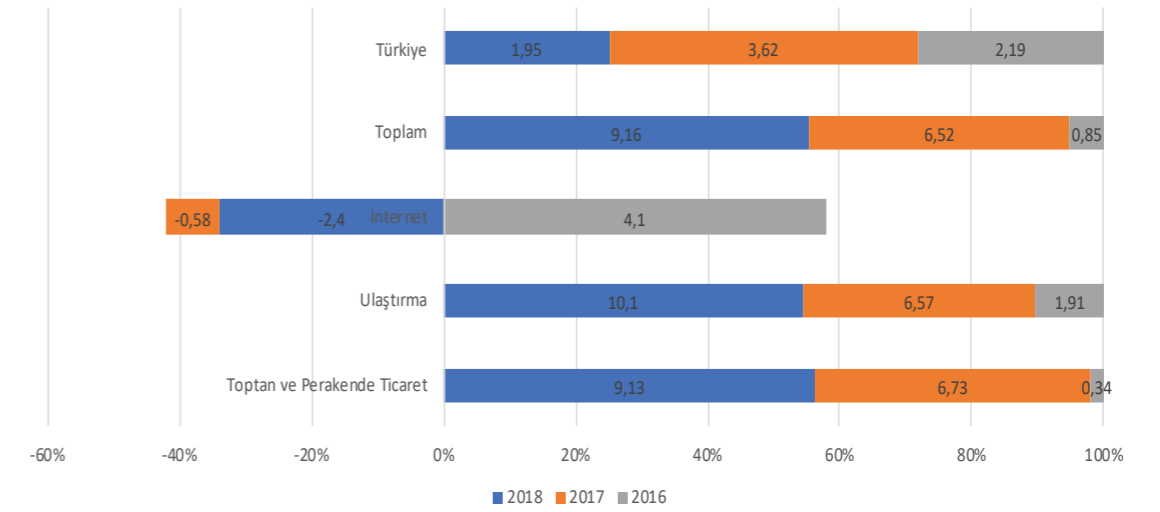

Şekil 3.40: Diğer Destek Endüstrilerinin İstihdam Payları | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.40 incelendiğinde diğer destek endüstrilerinin her birinin istihdamının diğer destek endüstrilerinin toplam istihdamı içindeki paylarında 2015-2018 yıllarında önemli bir değişim olmadığı görülmektedir. Diğer destek endüstrileri içinde en fazla istihdamı açık ara farkla toptan ve perakende ticaret sektörü sağlamaktadır. Bu sektörü ulaştırma sektörü takip etmektedir. 2011 yılıyla kıyaslandığında,

istihdam payı sıralamasında yine bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Ancak internet sektörünün istihdam payında önemli derecede bir düşüş söz konusudur. Bunun nedeni yukarıda açıklanmıştır.

Şekil 3.41'de diğer destek endüstrilerinin istihdamının 2016-2018 yıllarındaki büyüme oranları gösterilmektedir:

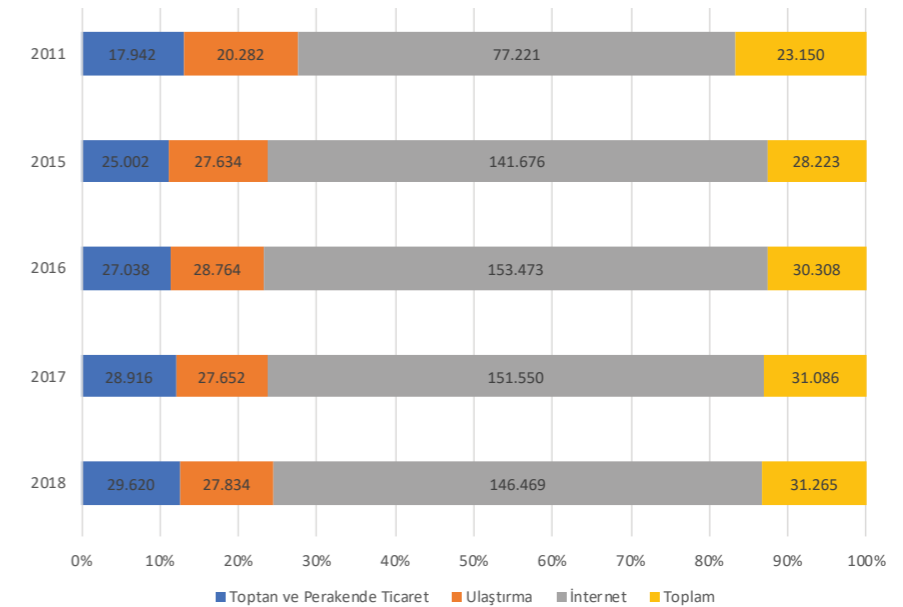

Şekil 3.41: Diğer Destek Endüstrilerinin İstihdamının Büyüme Oranları | (2016-2018)

Şekil 3.41 incelendiğinde, diğer destek endüstrilerinin istihdamının toplam büyüme oranında her yıl bir artış olduğu görülmektedir. Diğer destek endüstrilerinin toplam istihdamının büyüme oranı her yıl Türkiye'nin toplam istihdamının büyüme oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma sektörlerinin istihdamının büyüme oranı her yıl düzenli olarak artmıştır. İnternet sektörünün istihdamında 2017 ve 2018 yıllarında negatif büyüme (küçülme) yaşanmıştır. 2016 yılında sadece internet sektörünün istihdamı

Türkiye'nin toplam istihdamının üzerinde artmıştır. 2017 ve 2018 yıllarında toptan ve perakende ticaret ile ulaştırma sektörlerinin istihdamı Türkiye'nin toplam istihdamının üzerinde artmıştır.

Diğer destek endüstrilerinin işgücü verimlilikleri Şekil 3.42'de gösterilmiştir. Kıyaslamaya imkân sağlamak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki diğer destek endüstrilerinin işgücü verimlilikleri de Şekil 3.42'de yer almıştır.

Şekil 3.42: Diğer Destek Endüstrilerinin İşgücü Verimlilikleri | (2011, 2015-2018)

Şekil 3.42 incelendiğinde diğer destek endüstrilerinin işgücü verimliliğinde 2011 yılına göre bir artış olduğu görülmektedir. Burada en dikkat çeken sektör internet sektörüdür. İnternet sektörünün işgücü verimliliği yaklaşık iki kat artmıştır. 2015-2018 yıllarında diğer destek endüstrilerinin işgücü verimliliklerinde önemli bir değişiklik olmamıştır. 2011 yılı dâhil,

işgücü verimliliğinde açık ara farkla birinci sırada internet yer almaktadır. İnternet sektörü az bir işgücüyle önemli derecede katma değer yaratmaktadır. Bu da doğaldır çünkü internet sektörü büyük ölçüde teknolojiye dayanmaktadır. Toptan ve perakende ticaret sektörü ile ulaştırma sektörünün işgücü verimliliği birbirine çok yakındır.

3.10 TELİF HAKLARINA DAYALI ENDÜSTRİLERİN DIŞ TİCARETE KATKISI

Telif haklarına dayalı endüstrilerin her birinin 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarındaki ihracat ve

ithalat değerleri Tablo 3.31, Tablo 3.32 ve Tablo 3.33'te gösterilmiştir:

	2015		2016		2017		2018	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
Kitap ve yazılı basın	78.746.836	132.350.991	66.768.704	108.156.426	69.975.174	119.493.060	95.137.779	95.757.400
Müzik ve gösteri sanatları	30.161.022	306.875.449	29.815.164	265.007.257	16.155.807	119.453.607	26.727.092	86.132.227
Sinema ve video	1.285.789	37.221.510	1.829.823	35.971.028	1.712.375	35.501.365	527.374	23.373.690
Radyo ve televizyon	251.000.000	53.000.000	201.000.000	48.000.000	151.000.000	40.000.000	131.000.000	33.000.000
Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı	700.000.000	1.251.000.000	1.000.000.000	1.526.220.000	1.250.000.000	1.861.988.4000	1.500.000.000	2.271.625.848
Fotoğrafçılık	187.691	962.332	62.264	864.340	122.639	706.821	176.967	502.919
Toplam	1.061.381.338	1.781.410.282	1.299.475.955	1.984.218.049	1.488.965.995	2.177.143.253	1.753.569.212	2.511.392.084

Tablo 3.31: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Dış Ticaret Değerleri | (ABD Doları)

	2015		2016		2017		2018	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
TV, radyo, CD-DVD, oyun konsolları, akıllı telefonlar, vb.	1.818.128.444	6.247.288.799	1.605.231.807	5.862.614.228	1.651.162.507	5.693.941.189	1.679.722.311	4.453.434.111
Bilgisayar ve çevre birimleri	112.051.543	2.333.169.162	84.594.786	2.014.213.807	89.641.275	2.123.351.721	86.852.794	1.771.831.649
Müzik aletleri	9.166.162	34.201.465	9.557.214	31.274.386	9.484.354	34.271.649	11.302.425	33.817.906
Fotoğrafçılık ve sinema araçları	24.367.629	192.803.970	23.045.643	216.879.503	23.666.486	274.503.702	29.711.281	230.786.044
Fotokopi makineleri	1.794.940	100.887.508	1.936.225	99.866.114	2.005.254	105.640.510	1.226.491	83.730.819
Boş kaset, boş CD-DVD, vb.	558.342	6.533.393	559.141	5.239.975	110.761	4.487.896	123.586	3.080.019
Kâğıt	45.189.364	922.459.024	49.323.519	1.043.214.255	58.630.451	1.003.101.137	80.489.862	837.386.083
Toplam	1.831.947.386	7.658.757.275	1.636.580.311	7.238.884.431	1.668.193.815	6.968.583.218	1.694.574.360	5.338.137.282

Tablo 3.32: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerinin Dış Ticaret Değerleri | (ABD Doları)

*Akıllı telefon telif hakları faktörü ile çarpılmıştır.

	2015		2016		2017		2018	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
Kumaş, giyim ve ayakkabı	6.441.830.495	1.944.010.294	6.423.783.731	1.776.143.681	6.506.365.186	1.831.303.767	6.707.071.258	1.196.812.247
Mücevher	788.445.145	292.842.869	852.346.927	504.304.697	761.547.080	1.221.048.632	502.063.092	878.961.158
Mobilya	943.628.468	329.667.376	930.977.876	231.253.127	969.794.708	239.660.358	1.099.805.741	235.499.332
Ev eşyası, seramik ve cam	13.104.258	8.869.849	11.884.874	7.666.207	11.807.406	6.817.925	12.365.163	5.973.858
Halı ve duvar kâğıdı	201.676.517	17.958.358	191.731.118	8.272.419	217.133.348	7.527.519	227.755.764	6.173.109
Oyuncak ve oyunlar	1.102.961	11.725.119	1.098.341	13.577.815	1.205.022	13.301.257	1.179.763	9.246.729
Mimarî tasarım ve mühendislik danışmanlığı	444.824	421.088	182.873	247.922	159.450	608.223	100.091	270.066
Toplam	8.390.232.668	2.605.494.953	8.412.005.740	2.541.465.868	8.468.012.199	3.320.267.681	8.550.340.872	2.332.936.499

Tablo 3.33: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Dış Ticaret Değerleri | (ABD Doları)

*Telif hakları faktörleri ile çarpılmıştır.

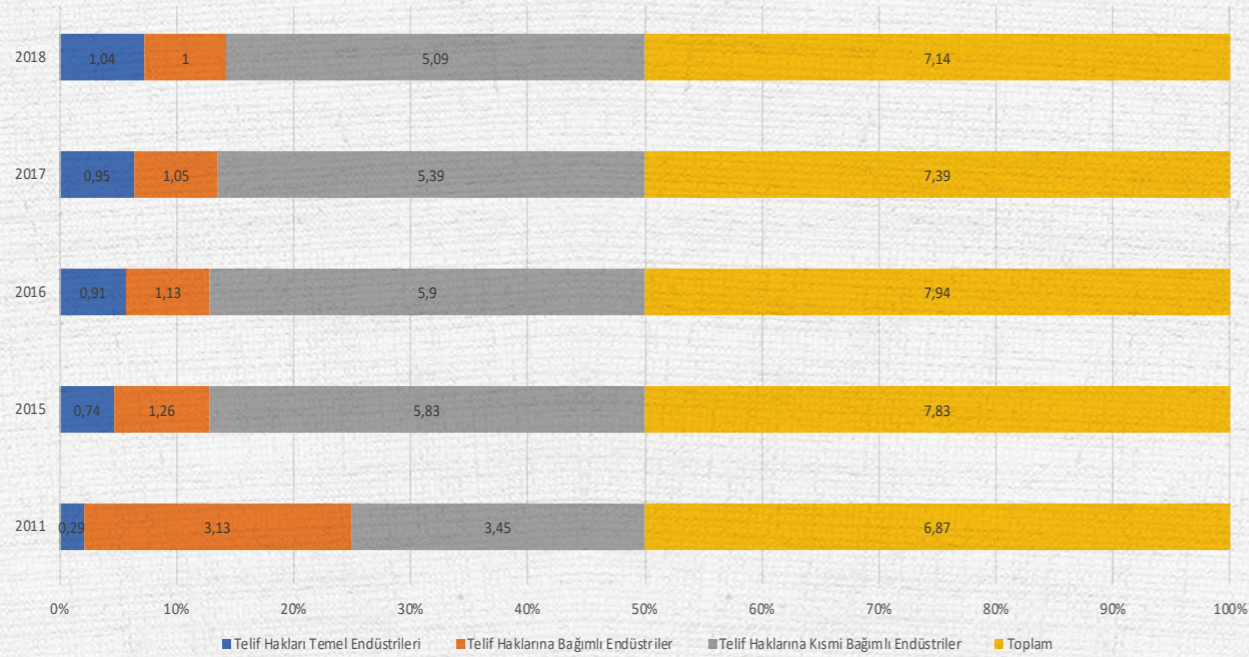
Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ihracatı bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılındaki 9.272.261.947 ABD Dolarından 2018 yılında 11.998.484.444 ABD Dolarına gelmiştir. Bu % 29,40 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam ihracatı % 24,47 oranında artmıştır. Buna göre, bir önceki çalışmanın son yılıyla kıyaslandığında telif haklarına dayalı endüstrilerin ihracatı Türkiye'nin toplam ihracatının üzerinde bir büyüme göstermiştir. Bunun sonucunda telif haklarına dayalı endüstrilerin ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı 2011 yılındaki % 6,87 değerinden 2018 yılında % 7,14 değerine gelmiştir. Bir önceki çalışmada yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün ithalat verileri ile ilgili bilgiye tahmini de olsa ulaşılamamıştı. Ancak bu çalışmada söz konusu tahmini bilgiye ulaşılmıştır. Bu nedenle, ithalatla ilgili olarak bir önceki çalışma ile bu çalışmadaki değerleri kıyaslamayı anlamlı bulmamaktayız.

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi, telif hakları temel endüstrilerinden bazıları ile ilgili veriler meslek birliklerinden tahmini olarak elde edilmiştir. Bu temel endüstrilerden en önemli iki tanesi radyo ve televizyon ile yazılım,

bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörleridir. Radyo ve televizyon sektöründe en önemli dış ticaret kalemleri dizi ihracatı, format ihracatı, televizyonlarda gösterilen yabancı filmlerin gösterim hakları için ödenen bedeller ile yabancı formatlar için ödenen bedellerdir. Bu veriler ilgili meslek birlikleri tarafından tahmini olarak verilmiştir. Bu verilerin düzenli bir istatistiğe dayanmadığının bir kere daha belirtilmesinde fayda vardır. Ancak meslek birliklerinin tahminleri de bilgiye dayanan tahminlerdir ve WIPO metodolojisine göre de kullanılması uygundur.

Yazılım ve bilgisayar oyunlarının ihracatı ve ithalatıyla ilgili de resmi veya diğer anlamda bir istatistik mevcut değildir. Bunlarla ilgili ihracat ve ithalat rakamları da ilgili meslek kuruluşundan tahmini olarak alınmıştır. Bu tahminler de yukarıdakiler gibi bilgiye dayanan tahminlerdir.

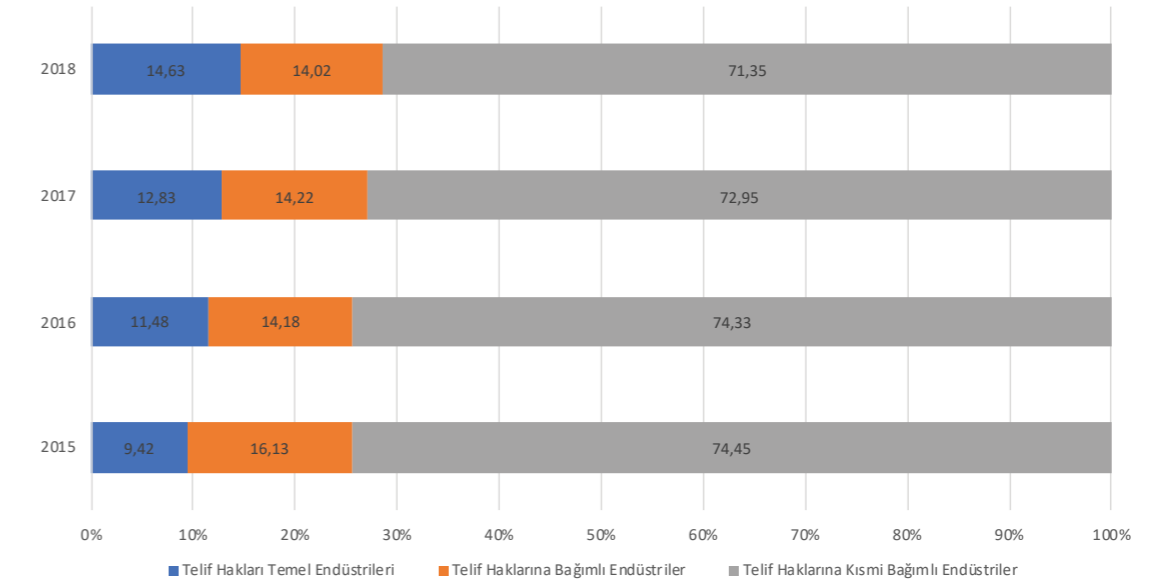
Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payları Şekil 3.43'te gösterilmiştir. Kıyaslamak amacıyla bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payları da Şekil 3.43'te yer almaktadır.

Şekil 3.43: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye'nin Toplam İhracatındaki Payları | (2011, 2015-2018)

Temel, bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin ihracatının telif haklarına dayalı endüstrilerin

toplam ihracatı içindeki payları Şekil 3.44'de gösterilmiştir.

Şekil 3.44: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Her Birinin Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Toplam İhracatındaki Payları | (2015-2018)

Şekil 3.43 ve Şekil 3.44 birlikte incelendiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ihracatının Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payının, 2015-2018 yıllarında iniş ve çıkışlara rağmen, önemli bir değişiklik göstermediği ve % 7 ile % 8 arasında olduğu görülmektedir. Bu oran 2016 yılında, araştırma dönemi içindeki en yüksek değer olan, % 7,94 seviyesine ulaşmıştır. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında bu oran % 6,87 idi. Ancak şekillerde dikkat çeken başka bir nokta bulunmaktadır. Telif hakları temel endüstrilerinin gerek Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki oranı gerekse telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ihracatı içindeki oranı düzenli bir artış göstermektedir. Telif hakları temel endüstrilerinin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki oranı 2018 yılında yüzde biri aşarak % 1,04 seviyesine gelmiştir. Böylece telif hakları temel endüstrilerinin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı telif haklarına bağımlı endüstrilerin payını aşmıştır. Bir önceki

çalışmanın son yılı olan 2011 yılında bu oran % 0,29 idi. Bu telif hakları temel endüstrileri açısından önemli bir ilerlemedir. 2011 yılına kıyasla bu yükselişte dikkat çeken katkı müzik ve gösteri sanatlarından, radyo ve televizyondan, yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanından gelmiştir. İlgili meslek kuruluşları tarafından müzik ihracatının yükselmesinin en önemli sebebinin müzik tüketiminin dijital kanallara kayması olduğu ifade edilmiştir. Son yıllarda bir düşüş yaşanmasına rağmen, dizi ihracatı da 2011 yılından itibaren önemli bir artış kaydetmiştir. Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün ihracatı da önemli oranda artmıştır. Burada bir noktaya daha dikkat çekilmesinde yarar vardır. 2015-2018 yılları arasında, telif hakları temel endüstrilerinin ihracatının artmasında en büyük katkısı yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü sağlamıştır. 2011 yılına göre telif haklarına bağımlı endüstrilerin Türkiye'nin toplam ihracatı

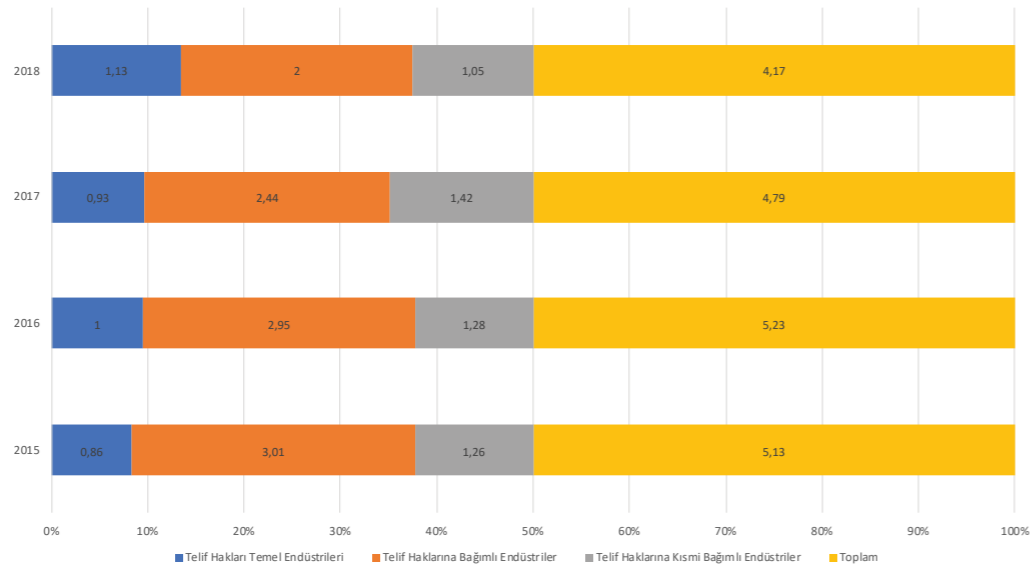
KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISININ ÖLÇÜLMESİ

içindeki payında göze çarpan bir düşüş, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payında ise bir artış olduğu gözükmemektedir. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payında yaşanan düşüşe, bağımlı endüstrilerin ihracatı içinde en önemli paya sahip televizyon ihracatında, en önemli ihracat pazarımız olan Avrupa Birliğinde (ihracatımızın % 95'i AB'ye yapılmaktadır) yaşanan daralmanın neden olduğu değerlendirilmektedir.

Önceki çalışmada da olduğu gibi, telif haklarına dayalı endüstriler içinde Türkiye'nin toplam

ihracatına en büyük katkı telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerden gelmektedir. Bu durum normaldir çünkü telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde Türkiye'nin önemli ihraç ürünlerinden olan kumaş, giyim ve ayakkabı bulunmaktadır.

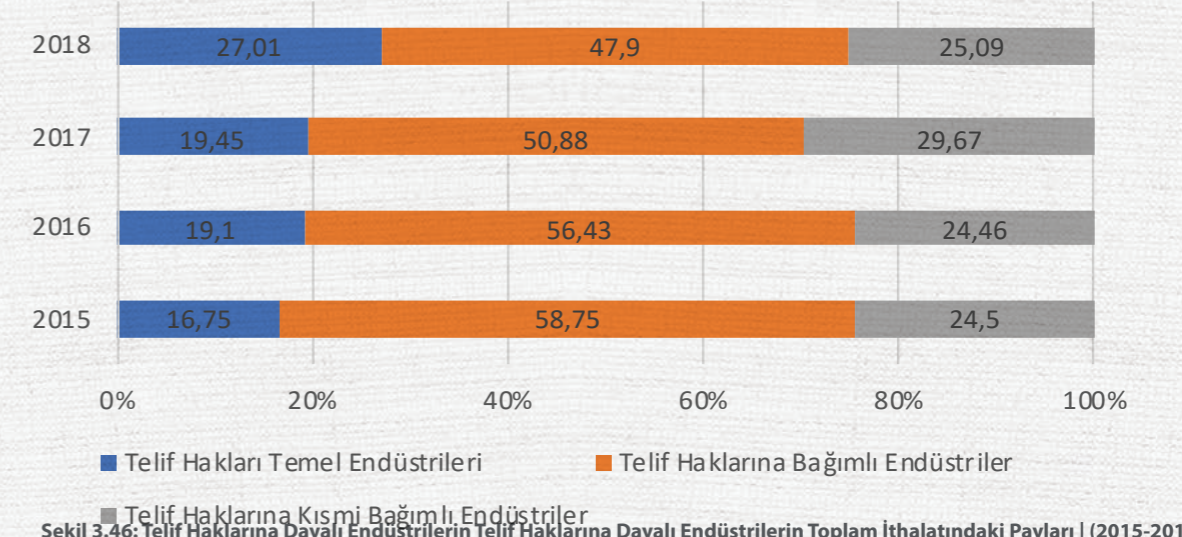
Telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ithalatının Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payları Şekil 3.45'de gösterilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, 2011 yılında ithalat verilerinde eksiklik olduğundan bu yılla bir karşılaştırma yapılamamıştır.

Şekil 3.45: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye'nin Toplam İthalatındaki Payları | (2015-2018)

Temel, bağımlı ve kısmi bağımlı endüstrilerin ithalatının telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ithalatı içindeki payları Şekil 3.46'da gösterilmiştir.

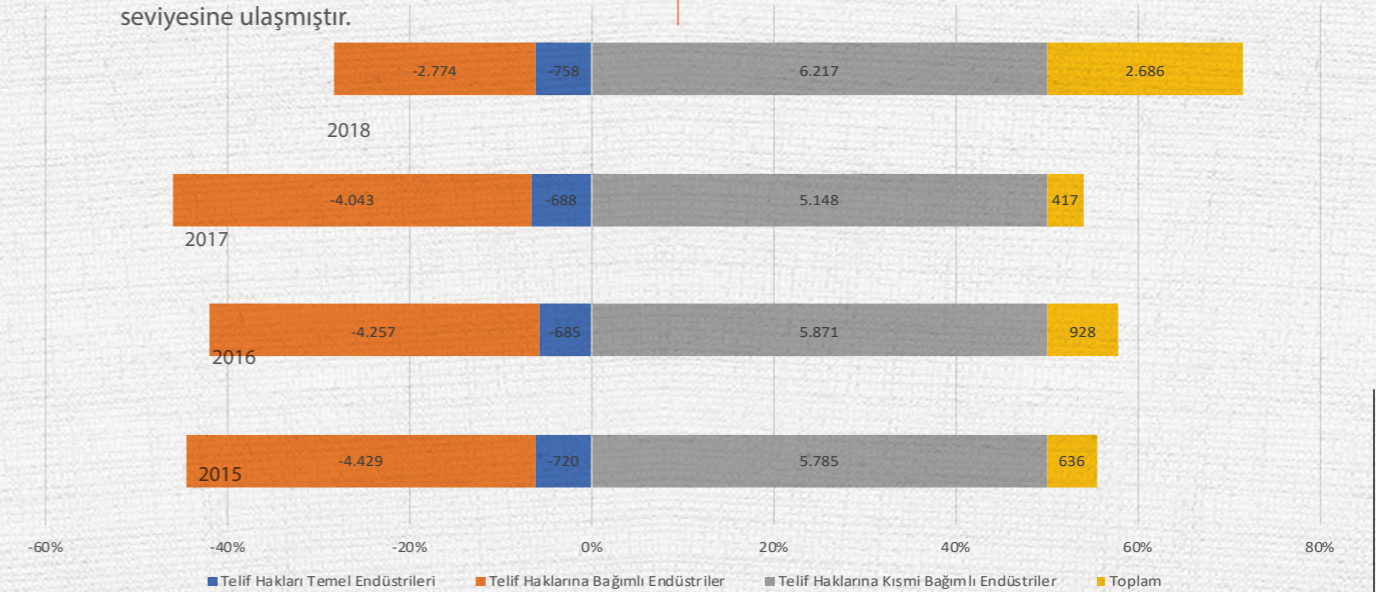

Şekil 3.46: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Toplam İthalatındaki Payları | (2015-2018)

Her iki şekil birlikte incelendiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin toplam ithalatının Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payının 2017 yılından itibaren iniş trendine girdiği ve 2018 yılında düşüşün biraz hızlandığı görülmektedir. Bu durum normaldir çünkü 2018 yılında Türkiye'nin toplam ithalatında da bir düşüş yaşanmıştır. Bu oran 2016 yılında, araştırma dönemi içindeki en yüksek değer olan, % 5,23 seviyesine ulaşmıştır.

Telif hakları temel endüstrilerinin ithalatında bir artış olduğu göze çarpmaktadır. Bu artışın en önemli kaynağı yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı ithalatındaki artıştır. Bu konuya ilerideki bölümlerde ayrıntılı olarak değinilecektir.

Telif haklarına dayalı endüstrilerin dış ticaret dengeleri Şekil 3.47'de gösterilmiştir.

Şekil 3.47: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Dış Ticaret Dengeleri | (2015-2018)

Şekil 3.47 incelendiğinde telif haklarına dayalı endüstrilerin toplamda, 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında dış ticaret fazlası (ihracatın ithalattan fazla olması) verdiği görülmektedir. Telif hakları temel endüstrileri ile telif haklarına bağımlı endüstriler dış ticaret açığı vermektedir. Telif haklarına bağımlı endüstriler, telif hakları temel endüstrilerine kıyasla oldukça yüksek miktarda dış ticaret açığı vermektedir. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler ise önemli miktarda dış ticaret fazlası vermektedir. Bunun sebebi, telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde telif hakları faktörü yüksek olan kumaş, giyim ve ayakkabı; mobilya; halı ve duvar kâğıdı (özellikle halı) sektörlerinde Türkiye'nin net ihracatçı olmasıdır. Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin dış ticaret fazlası, telif

haklarına dayalı endüstrilerin toplamda dış ticaret fazlası vermesini sağlamaktadır. 2018 yılında, telif haklarına bağımlı endüstrilerin dış ticaret açığındaki kayda değer daralma ve telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin dış ticaret fazlalığındaki kayda değer artış telif haklarına dayalı endüstrilerin toplamda dış ticaret fazlasının önemli miktarda artmasını sağlamıştır. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin, 2018 yılında, dış ticaret açığının daralmasında akıllı telefon ithalatında yaşanan düşüş de önemli rol oynamıştır.

Telif hakları temel endüstrilerinin dış ticaret dengeleri yıllar itibariyle Şekil 3.48'de gösterilmiştir.

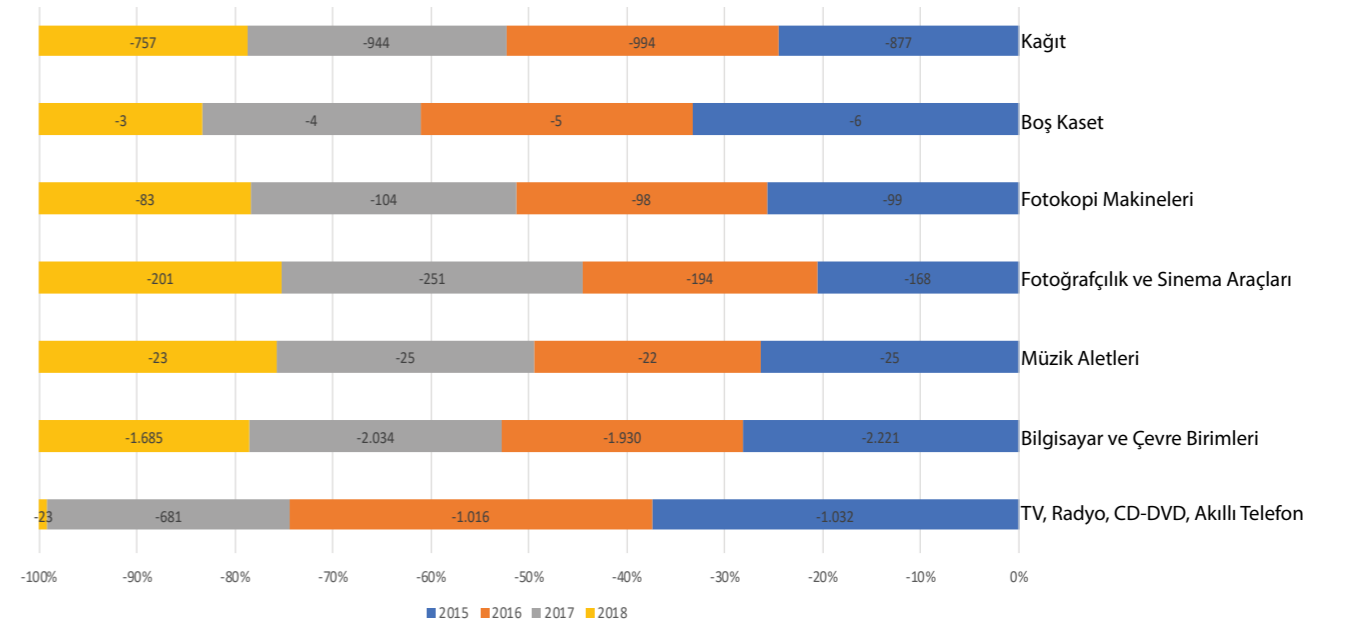

Şekil 3.48: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Dış Ticaret Dengeleri | (2015-2018)

Şekil 3.48'den de görüleceği gibi, radyo ve televizyon sektöründe dış ticaret fazlalığı vardır. Bunun sebebi, izleyicilerin yerli yapımlara daha fazla yönelmesi ve yerli yapımlara daha fazla ilgi göstermesidir. Telif hakları temel endüstrilerinde en fazla dış ticaret açığını yazılım, bilgisayar

oyunları ve veri tabanı sektörü vermektedir. Bu durum ilerideki bölümlerde incelenecektir.

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin dış ticaret dengeleri yıllar itibariyle Şekil 3.49'da gösterilmiştir.

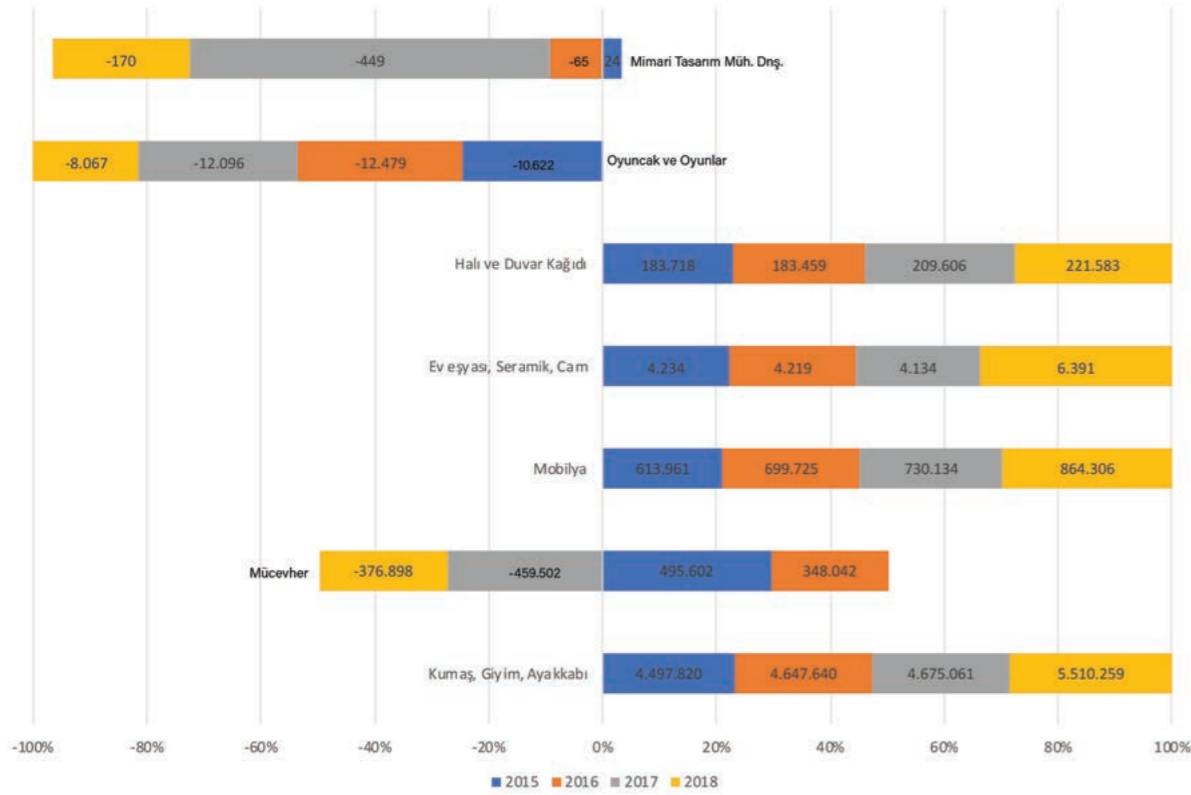
Şekil 3.49: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Dış Ticaret Dengeleri | (2015-2018)

KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKISININ ÖLÇÜLMESİ

Şekil 3.49'dan da görüleceği gibi telif haklarına bağımlı endüstriler içinde en yüksek dış ticaret açığını TV, radyo, CD-DVD, akıllı telefon vb. ile bilgisayar ve çevre birimleri vermektedir. Özellikle akıllı telefonda önemli bir dış ticaret açığı vardır. 2018 yılında, telif haklarına bağımlı endüstrilerin dış ticaret açığında yaşanan bu düşüşte, akıllı telefon ithalatının önemli oranda azalması büyük rol oynamıştır. Dış ticaret açığında yukarıda saydığımız endüstrileri

kâğıt ile fotoğrafçılık ve sinema araçları takip etmektedir. Diğer telif haklarına bağımlı endüstriler de dış ticaret açığı vermekle beraber bunların dış ticaret açıkları önemli miktarda değildir.

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin dış ticaret dengeleri yıllar itibarıyla Şekil 3.50'de gösterilmiştir.

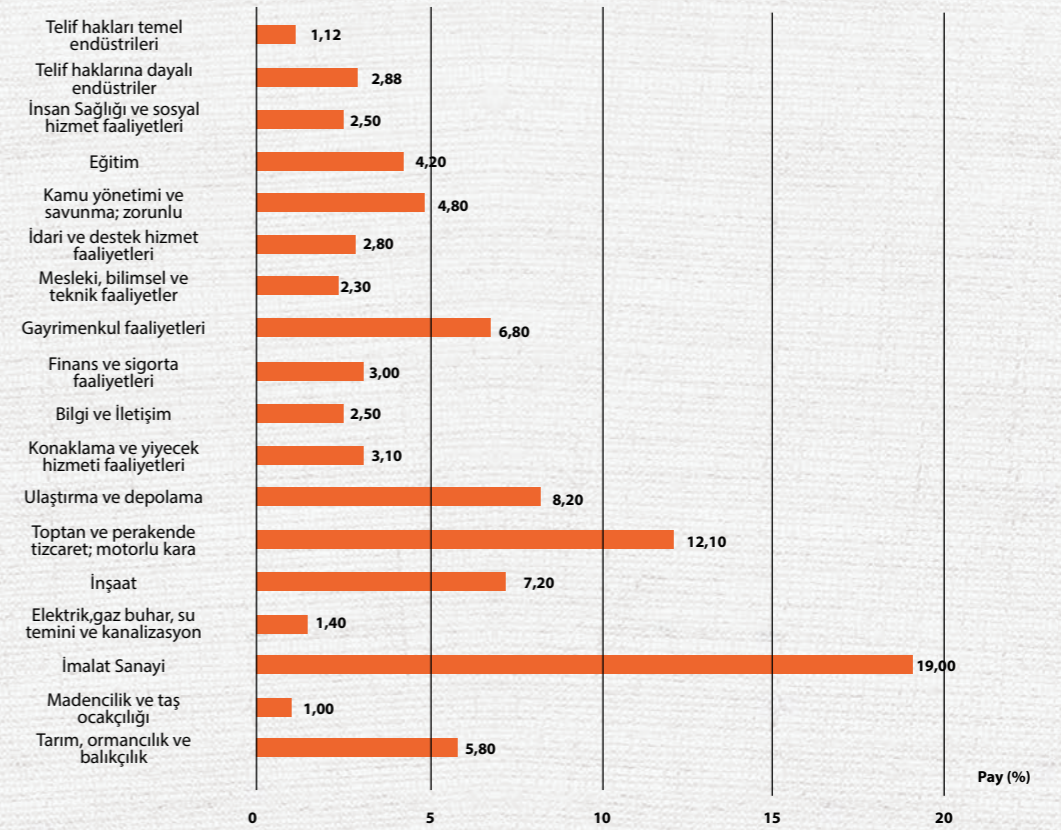
Şekil 3.50: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Dış Ticaret Dengeleri | (2015-2018)

Şekil 3.50'den de görüleceği gibi kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün oldukça yüksek bir dış ticaret fazlası bulunmaktadır. Bunun yanında, mobilya ile halı ve duvar kâğıdı sektörlerinin de kayda değer bir dış ticaret fazlası vardır. Ancak halı ve duvar kâğıdı sektöründe belirtilmesi gereken bir husus vardır. Bu sektördeki dış ticaret fazlalığı halıdan gelmektedir. Duvar kâğıdında ise önemli miktarda dış ticaret açığı vardır. Ancak, 2018 yılında duvar kâğıdı ithalatında

yaşanan yarıya yakın düşüş, duvar kâğıdında az olsa da dış ticaret fazlalığı yaratmıştır. Diğerleri kadar yüksek olmamakla beraber ev eşyası, seramik ve cam sektörü de dış ticaret fazlası vermektedir. Mücevher sektöründeki dış ticaret dengesi inişli ve çıkışlı bir seyir izlemektedir. Oyuncak ve oyunlar sektörü ile mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörü ise dış ticaret açığı vermektedir.

3.11 TELİF HAKLARINA DAYALI ENDÜSTRİLERİN TÜRKİYE'DEKİ DİĞER SEKTÖRLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Şekil 3.51'de, telif haklarına dayalı endüstrilerin 2018 yılında GSYH'ye yaptıkları katkı, diğer sektörlerin GSYH'ye yaptıkları katkı ile karşılaştırılmıştır.

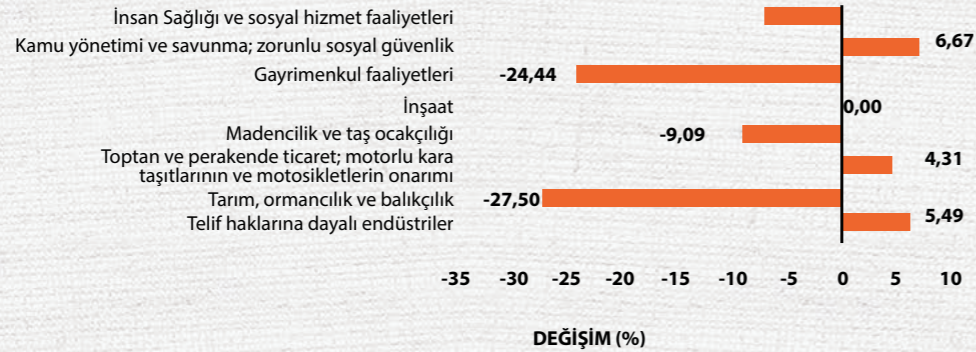
Şekil 3.51: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin ve Diğer Sektörlerin GSYH'ye Katkıları | (2018-%)

Yukarıdaki Şekil 3.51'den de görüleceği gibi, telif haklarına dayalı endüstrilerin, 2018 yılında, GSYH'ye yaptıkları katkı, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (bünyesinde hukuk, muhasebe, idari danışmanlık, bilimsel araştırma faaliyetleri vardır), madencilik, idari ve destek hizmet faaliyetlerinin (bünyesinde kiralama, istihdam acenteleri, seyahat acenteleri, özel güvenlik, tesis yönetimi, temizlik faaliyetleri vardır) GSYH'ye yaptıkları katkının üzerindedir. Bu sektörler içinde özellikle sağlık sektörü dikkat çekicidir. Telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH'ye katkısı, oldukça önemli bir sektör olan sağlık sektörünün üzerindedir. Diğer

dikkat çekici bir konu ise telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH'ye katkısının finans ve sigorta faaliyetleri ile konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetlerinin GSYH'ye katkısına çok yakın olmasıdır. Telif haklarına dayalı endüstriler Türkiye ekonomisine, finans ve sigortacılık ile bünyesinde Türkiye için çok önemli olan tüm turizm işletmelerini de barındıran konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörleri ile hemen hemen aynı miktarda katkıda bulunmaktadır.

Şekil 3.52'de telif haklarına dayalı endüstriler ile seçilmiş bazı sektörlerin GSYH'ye katkılarında, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılına göre değişim oranları gösterilmiştir.

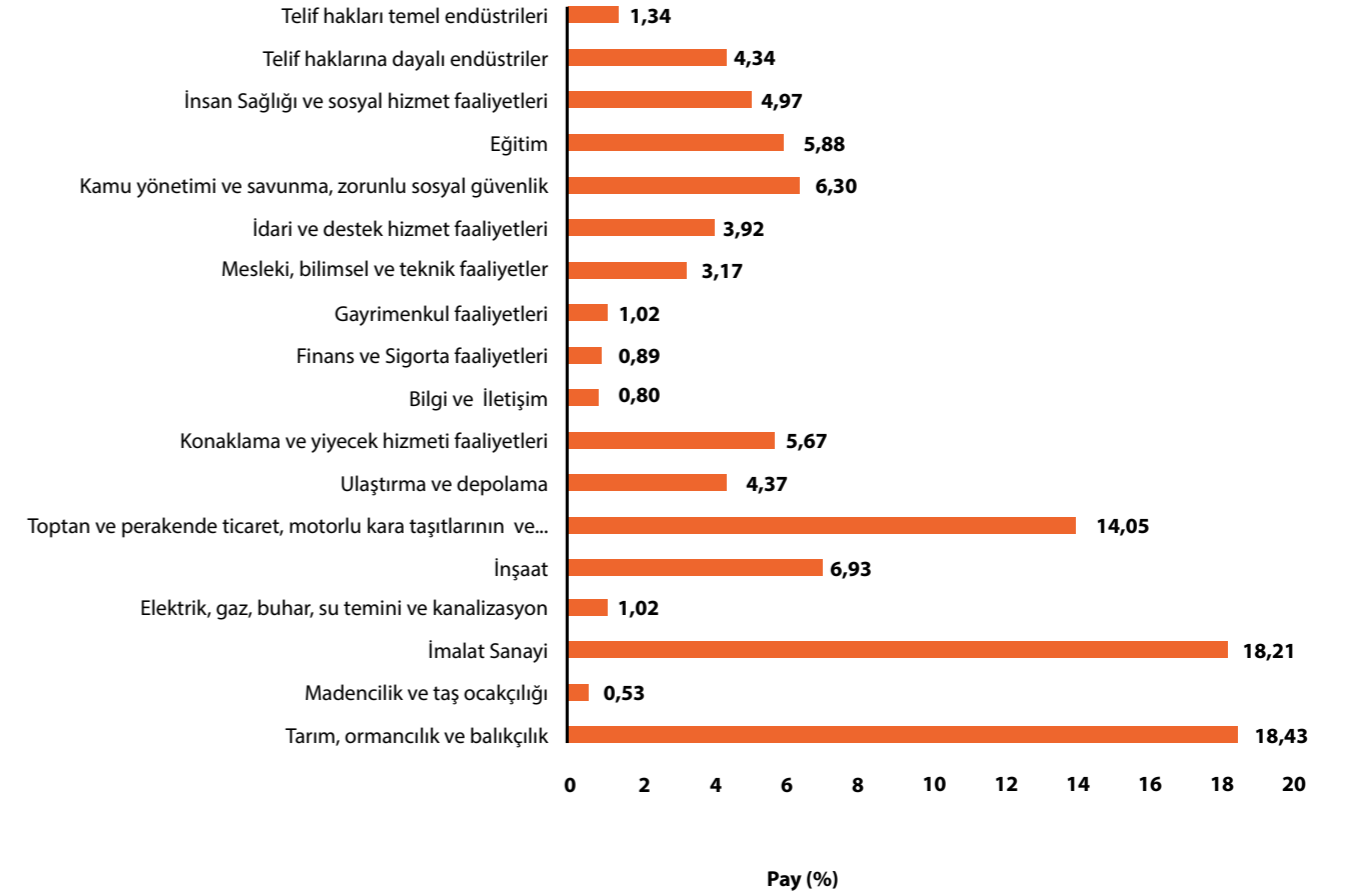

Şekil 3.52: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Paylardaki 2011 Yılına Göre Değişim

Şekil 3.52'den de görüleceği gibi, telif haklarına dayalı endüstrilerin gayrisafi yurtiçi hasıladaki payı (başka bir ifadeyle ekonomiye katkısı) sağlık, tarım, toptan ve perakende ticaret ve motorlu kara taşıtlarının bakımı, madencilik, inşaat gibi önemli sektörlerin payının üzerinde bir artış göstermiştir. Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik sektörünün

payı ile çok yakın oranda artmıştır.

Şekil 3.53'te, telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdamının, 2018 yılında, Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payı, diğer sektörlerin istihdamının Türkiye'nin toplam istihdamı içindeki payları ile karşılaştırılmıştır.

Şekil 3.53: Türkiye'nin Toplam İstihdamı İçindeki Paylar | (2018)

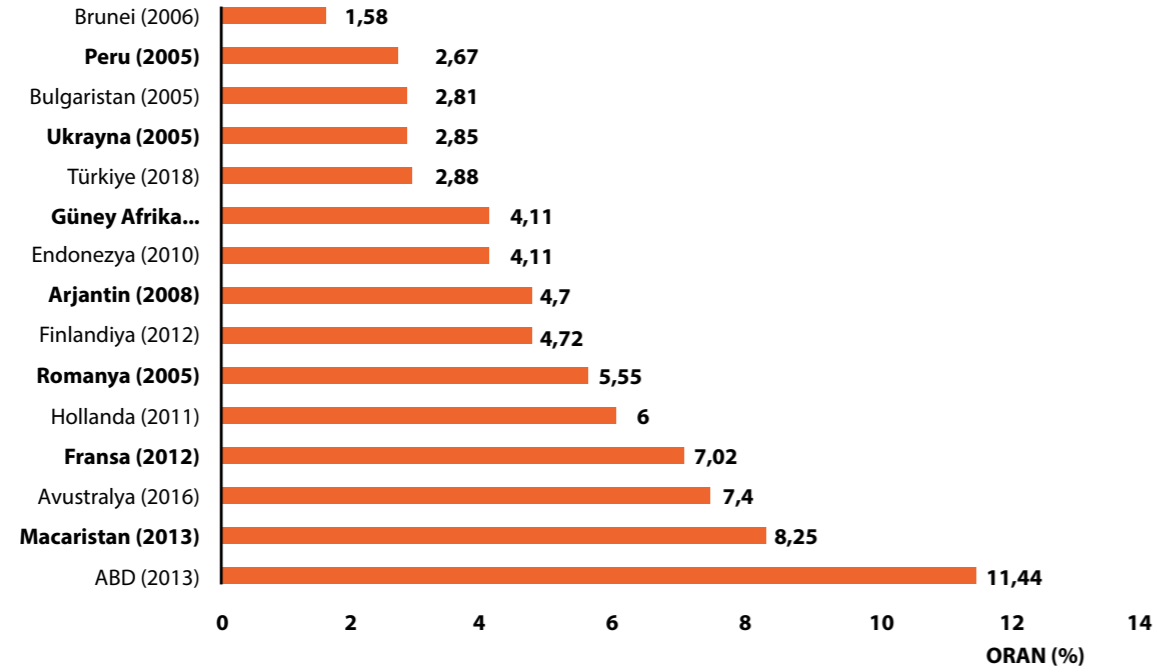
Şekil 3.53'ten de görüleceği gibi, telif haklarına dayalı endüstriler, 2018 yılında, Türkiye'nin istihdamına birçok sektörden daha fazla katkıda bulunmuşlardır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdama katkısı, Türkiye'de önemli sektörlerden birisi olan ulaştırma ve depolama sektörünün katkısı ile aynı orandadır. Yine

Türkiye'de oldukça önemli bir sektör olan sağlık sektörünün istihdama katkısına çok yakındır. Telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdama katkısı, Türkiye'de önemli sektörlerden birisi olan finans ve sigortacılık sektörünün istihdama katkısının oldukça üzerindedir.

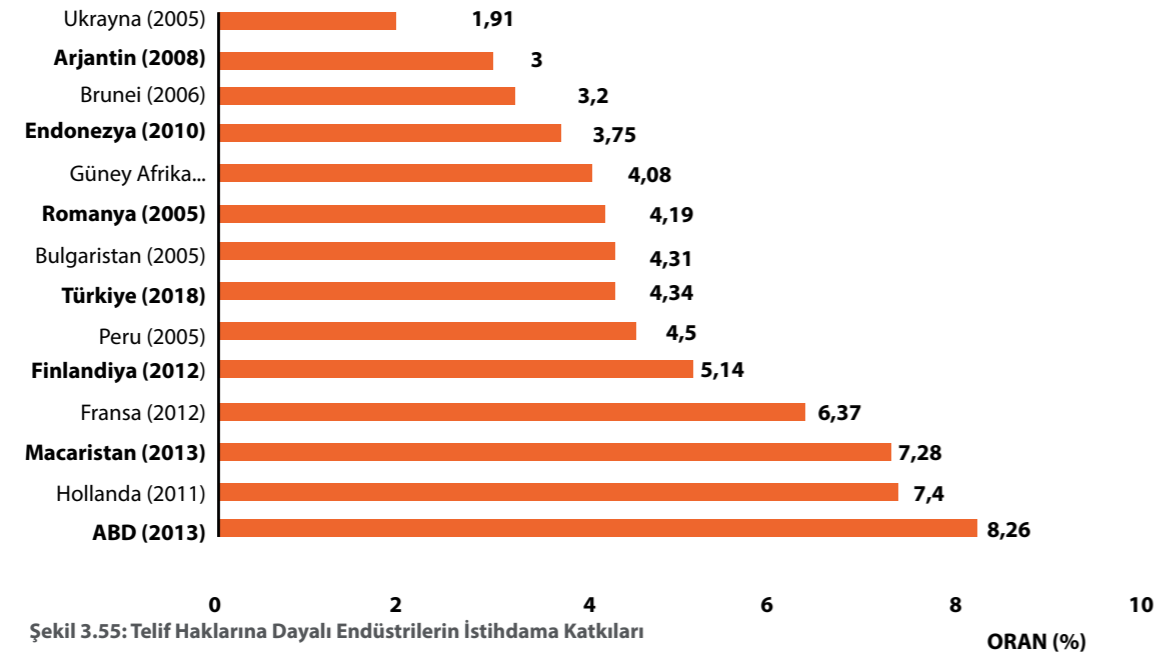
3.12 ULUSLARARASI KARŞILAŞTIRMA

Aşağıdaki Şekil 3.54 ve Şekil 3.55'de sırasıyla, telif haklarına dayalı endüstrilerin GSYH içindeki payı ve telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdam

içindeki payı, diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Parantez içindeki yıllar verinin ait olduğu son yılı göstermektedir.

Şekil 3.54: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin GSYH'ye Katkıları

Şekil 3.55: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdama Katkıları

Şekil 3.54 ve Şekil 3.55 ile ilgili bazı noktalara dikkat çekilmesi gerekmektedir. Macaristan'ın gayrisafi yurtiçi hasılası Türkiye'nin oldukça altındadır. Ancak Macaristan kişi başına düşen gelir bakımından (2018 yılı itibarıyla) Türkiye'nin 19 ülke üstündedir. Benzer bir durum Romanya için de söz konusudur (Romanya kişi başına düşen milli gelir itibarıyla Türkiye'nin 13 ülke üstündedir). Bu ülkelerde nüfusun telif haklarına dayalı ürünlere ilgisi farklı olabilir. Yukarıdaki GSYH payları kıyaslamalarında Macaristan hemen ABD'den sonra gelmektedir. Endonezya'nın GSYH'sı Türkiye'den fazla olmakla beraber kişi başına düşen milli gelirden Türkiye'nin 43 ülke altındadır (2018 yılında). Ancak telif hakları temel endüstrilerinin GSYH'ye katkısında Türkiye Endonezya'ya göre daha iyi durumdadır. Endonezya'da telif haklarına dayalı endüstrilerin toplamının GSYH'ye katkısında Türkiye'nin üzerinde yer almasının sebebi telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerdir. Türkiye'de bu endüstrilerin ekonomik katkısı % 1 iken bu Endonezya'da % 2,06'dır. Ancak, kısmi bağımlı endüstrilerin katkısının temel endüstrilerin katkısının iki katı olması olumlu bir durum değildir. İstihdamda ise Türkiye daha iyi bir durumda olup ortalarda yer almaktadır. Türkiye'de telif haklarına dayalı endüstrilerin istihdam payının Finlandiya'ya yakın olduğu ve Fransa ile arasında da sadece iki puanlık bir fark olduğu görülmektedir.

IV. BÖLÜM

GENEL
DEĞERLENDİRME
VE SONUÇ

4.1 Genel Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye'de kültür endüstrilerinin (WIPO metodolojisi kullanılarak) ekonomik katkısını ölçmek amacıyla yapılan ilk çalışma 2009-2011 yıllarını kapsarken aynı amaçla yapılan bu çalışma ise 2015-2018 yıllarını kapsamaktadır. Her iki çalışmadan elde edilen sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, 2009 yılından itibaren, Türkiye'de kültür endüstrilerinin GSYH içindeki payında genel olarak istikrarlı bir yapı söz konusudur. Kültür endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer GSYH içindeki payı, bir önceki çalışmanın kapsadığı yıllar olan 2009-2011 yılları dâhil, % 2,61-2,88 aralığında değişmiştir. Buna göre kültür endüstrilerinin ekonomik katkısı % 2,5'un üzerinde olup Türkiye'deki insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri gibi bazı önemli sektörlerin payının üzerindedir. Kültür endüstrileri içinde en çok katma değer yaratan telif hakları temel endüstrilerinin GSYH içindeki payında da, anılan dönemde aynı istikrarlı yapı gözlenmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre toplam hanehalkı tüketim harcamaları içinde eğlence ve kültür harcamalarının payı, 2018 yılında, % 2,9 düzeyindedir. Bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılında bu oran % 2,7 düzeyindedir. Dolayısıyla toplam hanehalkı tüketim harcamaları içinde eğlence ve kültür harcamalarının payında da bir istikrar olduğu göze çarpmaktadır. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) hedeflerinde öngörülen kişi başına düşen milli gelir rakamına erişildiğinde bu oranın daha yüksek seviyelere geleceği aşikârdır. Bu durum kültür endüstrilerinin ekonomik büyüklüğünü olumlu yönde etkileyecektir.

4.2. KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ/ TELİF HAKLARI TEMEL ENDÜSTRİLERİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Kültür endüstrileri içinde en önemli konuma telif hakları temel endüstrileri sahiptir. Çünkü telif hakları ile korunan temel ürünleri bu endüstriler üretip sunmaktadırlar. Bu endüstriler içinde en dikkat çeken yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörüdür. Bu sektörün yarattığı katma değer telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer içindeki payı, bir önceki çalışmanın son yılı olan 2011 yılından itibaren (2011 yılında % 21,68 seviyesindeydi) düzenli olarak artarak 2018 yılında % 55,66 seviyesine gelmiştir. Bu % 157 oranında bir artışa karşılık gelmektedir. Böylece telif hakları temel endüstrilerinin toplam katma değeri içindeki payına göre, 2011 yılında üçüncü sırada bulunan yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü 2018 yılında açık ara farkla birinci sraya yerleşmiştir.

Kültür endüstrilerinin ihracatı içinde de yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün ihracatı açık ara farkla birinci sıradadır. Son yıllarda Türkiye'deki tüm sektörlerde yaşanan dijitalleşme ve mobil uygulamalar dikkate alındığında yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörünün bu konumunu ileriki yıllarda da koruyacağını değerlendiriyoruz. Telif hakları temel endüstrileri içinde itici güç yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörüdür. Bu sektörü kitap ve yazılı basın ile reklamcılık sektörleri izlemektedir. 2011 yılında telif hakları temel endüstrileri içinde en yüksek katma değer payına sahip radyo ve televizyon sektörü ise 2018 yılında dördüncü sırada yer almaktadır. Radyo

ve televizyon sektörünün katma değer payında önceki dönemdeki yerini koruyamamasında özellikle, televizyon kanallarının en önemli gelir kaynağı olan reklam gelirlerinin oldukça düşük seviyede artması temel rolü oynamıştır. Ayrıca, yapım maliyetlerinde de artış yaşanmıştır. Bunlar katma değer önemli unsurlarından birisi olan kâr üzerinde önemli bir baskı oluşturmuştur. Reklamcılık sektörünün itici gücünü dijital mecradaki reklamlar oluşturmaktadır.

Sinema ve video sektörünün yarattığı katma değer telif hakları temel endüstrilerinin toplam katma değeri içindeki payının hedeflenen seviyeye henüz ulaşamadığı değerlendirilmektedir. Buradaki temel nedenin, Türk sinemasının kaliteli içerik ve prodüksiyon yaratarak yurt dışına açılma konusunda henüz arzu edilen seviyeye ulaşamaması olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Türkiye'de sinemaya gitme sıklığı da arzu edilen seviyede değildir.

4.3. KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ TELİF HAKLARINA BAĞIMLI ENDÜSTRİLER İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Telif haklarına bağımlı endüstrilerin her birinin telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam katma değeri içindeki paylarında da bir önceki çalışmaya göre değişiklik olmuştur. Bir önceki çalışmada, telif haklarına bağımlı endüstrilerin toplam katma değeri içinde en yüksek paya bilgisayar ve çevre birimleri sektörü sahipken, bu çalışmada televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektörü birinciliğe geçmiştir. Bunun en önemli nedeni günümüz ödemeli televizyon hizmetlerine uyumlu akıllı televizyonların piyasaya çıkması ve yine bu sektör içinde yer alan akıllı telefona olan talepte yaşanan artıştır. Artık günümüzde telif haklarına dayalı birçok ürün (televizyon ve video izleme; gazete, dergi, kitap okuma; müzik dinleme vb.) akıllı telefonlar yoluyla tüketilmektedir. Bu durum, masa üstü ve diz üstü bilgisayarların akıllı telefonlarla ikamesine neden olmuştur. Bunun yanında televizyon, radyo, akıllı telefon, vb. sektöründe katma değeri yüksek üretime geçildiği de değerlendirilmektedir.

Telif haklarına bağımlı endüstriler içinde en düşük katma değer (boş kaset, boş CD-DVD hariç) müzik aletleri sektörü tarafından yaratılmıştır. Yerli üreticilerin özellikle Türk musikisinde çalınan aletleri üretme konusunda yeteneği vardır. Gençlere Türk musikisinin tanıtılması ve bu alana yönlendirilmesi yerli müzik aletleri üretimi konusunda önem arz etmektedir.

Burada, 2018 yılı itibarıyla, telif haklarına bağımlı endüstrilerin kültür endüstrilerinin toplam katma değeri içindeki payının % 17,79 olduğunu ve bu payla telif haklarına bağımlı endüstrilerin kültür endüstrileri içinde üçüncü sırada yer aldığını belirtelim. Katma değer payı bakımında, birinci sırada % 38,87 ile temel endüstriler, ikinci sırada % 34,43 pay ile kısmi bağımlı endüstriler yer almaktadır.

4.4. KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİ TELİF HAKLARINA KISMİ BAĞIMLI ENDÜSTRİLER İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin katma değer payının telif haklarına bağımlı endüstrilerin katma değer payından yüksek olmasının nedeni Türkiye'nin ekonomik yapısı ve üretim yapısı ile ilgilidir. Türkiye'de kısmi bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlerin (özellikle kumaş, giyim, mobilya ve diğer ev eşyaları) üretim ve tüketimi telif haklarına bağımlı endüstriler tarafından üretilen ürünlere göre fazladır. Ayrıca kısmi bağımlı endüstriler, bağımlı endüstrilere nazaran katma değeri nispeten daha yüksek olan (daha fazla yerli girdi kullanan) ürünler üretmektedirler.

Kumaş, giyim ve ayakkabı sektörünün yarattığı katma değer, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin yarattığı toplam katma değer içindeki payı açık arayla en yüksek değere sahiptir. Bu sektörü mobilya sektörü takip etmektedir. Bu iki sektör, 2018 yılında, telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilerin toplam katma değerinin % 89,59'unu yaratmışlardır. Bu iki sektörü mimari tasarım ve mühendislik danışmanlığı sektörü takip etmektedir. Özellikle kumaş, giyim ve ayakkabı sektörü Türkiye ekonomisi içinde de itici güce sahiptir.

Telif haklarına kısmi bağımlı endüstriler içinde en düşük katma değer oyuncak ve oyunlar sektörü tarafından yaratılmıştır. Aslında oyuncak ve oyunlar sektörü oldukça önemli bir gelişme potansiyeline sahiptir. Türkiye’de 0-14 yaş grubundaki çocukların yıllık ortalama oyuncak tüketimi yaklaşık 20 dolardır. Bu rakam, Avrupa’da 250 Euro, ABD’de ise 300 dolar civarındadır. Gelişmiş batı ülkelerine kıyasla oyuncak tüketiminin düşük olması, Türkiye’de oyuncakla yönelik potansiyel talebin çok büyük olduğunu göstermektedir³. Vize’de oyuncak ihtisas OSB’nin, Düzce’de oyuncak OSB’nin kuruluyor olması da bu alanda önemli bir avantaj sunmaktadır. Oyuncak ve oyunlar sektörünün ekonomik katkısının artırılması için öncelikle kamuoyunun yerli ürünler konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Yerli ürünler özellikle sağlık açısından ithal ürünlere kıyasla çok daha güvenilirdir. Türk plastik sektörü AB mevzuatları çerçevesinde üretim yapmakta ve bu durum plastik oyuncak üretimi için de geçerli olmaktadır. Tüm üretim halk sağlığı gözetilerek yapılmakta, bu nedenle yerli oyuncaklar özellikle sağlık açısından herhangi bir risk taşımamaktadır. Yerli üretimin özellikle sağlık açısından güvenilir olduğunu bilen tüketiciler bu ürünlere yönelecektir⁴.

4.5. KÜLTÜR ENDÜSTRİLERİNİN İSTİHDAMA KATKISI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME

Konuya kültür endüstrilerinin yarattıkları istihdam açısından bakıldığında da katma değere benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Kültür endüstrilerinin istihdamının Türkiye’nin toplam istihdamı içindeki payında da istikrarlı

bir yapı olduğu gözlenmektedir. Bu oran, bir önceki çalışma da dâhil, % 4,29-5,59 aralığında değişmiştir. Söz konusu oran 2018 yılında % 4,34 seviyesindedir. Duruma işgücü verimliliği açısından bakıldığında ise farklı bir sonuç karşımıza çıkmaktadır. Kültür endüstrilerinin işgücü verimliliğinde 2011 yılından itibaren düzenli bir artış yaşanmıştır. Bu durum kültür endüstrilerinin daha az çalışanla daha yüksek katma değer (sabit fiyatlarla) yarattığını göstermektedir. Kültür endüstrileri işgücünü daha verimli olarak kullanmaktadırlar. Bunun önemli sebeplerinden birisinin son yıllarda yaşanan dijitalleşme ve otomasyon olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca radyo ve televizyon sektöründe olduğu gibi, kârlılık üzerindeki baskı da sektörleri işgücü maliyetlerini daha iyi yönetmeye ve bu kapsamda işgücü verimliliğini artırmak için çalışmaya yöneltmektedir. Kültür endüstrileri içinde en yüksek istihdam payı telif haklarına kısmi bağımlı endüstrilere aittir. Bunun en önemli nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi, bu endüstrilerin Türkiye ekonomisi içindeki konumu ve bu endüstriler içindeki kumaş, giyim, ayakkabı ile mobilya sektörlerinin nispeten daha emek yoğun sektörler olmasıdır. İstihdam payında kısmi bağımlı endüstrileri telif hakları temel endüstrileri takip etmektedir. Telif haklarına bağımlı endüstrilerin istihdamının düşük kalmasının temel nedeni ise bunların daha sermaye yoğun (iş gücünden çok makine kullanımı ve otomasyona dayanması) sektörler olmasıdır. Telif hakları temel endüstrileri içinde en yüksek istihdam payı yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörüne aittir.

³ PAGEV, Türkiye Oyuncak Sektör İzleme Raporu, 2019/6 Ay.

⁴ PAGEV, Türkiye Oyuncak Sektör İzleme Raporu, 2017.

Sonuç

- Yazılım, bilgisayar oyunları ve veri tabanı sektörü de dâhil olmak üzere telif hakları temel endüstrileri içinde yer alan sinema ve video, radyo ve televizyon ile müzik ve gösteri sanatları (özellikle müzik) sektörlerinin küreselleşmeyi ve ihracata dayalı olarak büyümeyi hedeflemesi temel önceliklerimiz arasındadır. Bu sektörlerinin endüstrileşme düzeylerinin artırılması yönünde sektör ve kamu birlikte ileriye dönük çalışmalar yürütmelidir. Bu sektörlerin küreseli hedeflemesi için belli bir plan dahilinde çalışılması ve hedeflerin net olarak ortaya konulması gerekmektedir.
- Bu sektörlerin gerçek anlamda endüstrileşmesi ve bir değer zinciri yaratması gerekmektedir. Çünkü, bir sektörün endüstrileşmesinde etkili bir değer zincirinin (Araştırma-Geliştirme, Tasarım, Üretim (prodüksiyon), Pazarlama, Dağıtım, Satış sonrası faaliyetler) oluşturulması hayati önem taşımaktadır. Bu anlamda sektör ve kamu üzerine düşeni beraber gerçekleştirmelidir.
- Diğer taraftan, sinema ve video, radyo ve televizyon ile müzik ve gösteri sanatları (özellikle müzik) sektörlerinde; bir sinema filmi veya TV dizisi veya müzik eseri oluşturulurken, pazarlanırken veya dağıtımı yapılırken sadece Türkiye piyasası değil küresel izleyici veya dinleyicilere ulaşılması hedeflenmelidir.
- Sinema ve dizi film sektöründe değer zinciri aşamalarının iyi örnekler gözetilerek uygulanması gerekmektedir. Araştırma geliştirme faaliyetleri özellikle burada önem kazanmaktadır. Hedef pazarların iyi bir şekilde araştırılması ve bu

pazarlara yönelik, taklit ve uyarılma olmayan, orijinal içeriklerin belirlenmesi, Türk sinemasının yurtdışına açılması için çok önemlidir. Türk filmleri yeni ve uluslararası seyircilerin ilgisini çekecek türlere ve içeriklere yönelmelidir. Türkiye’nin üzerinde bulunduğu toprakların birçok medeniyetin beşiği olması, zengin tarihi, ve kültürel geçmişi ile birlikte birçok edebi eser ve efsane, esasen, bu konuda birçok fırsat sunmaktadır. Bu kapsamda, Türk sinemasının kendi özgün kimliğini oluşturması çok önemlidir.

- Televizyon içerikleri günümüzde OTT platformları vasıtasıyla tüm dünyada izlenmektedir. Televizyon program yapımcıları, araştırma geliştirme safhasında rakiplerin içeriklerini inceleyerek bu konuda stratejiler geliştirmelidir. OTT platformlar tüm dünyadaki izleyicilere hitap ettiğinden, belirli bölge veya ülkelerdeki izleyicilerin tercihlerinin belirlenmesi de önem arz etmektedir. Yapımcı firmalarımız burada yer alacak ve tüm dünyada ilgi ile izlenecek daha fazla yapım ortaya koymak için çalışmalı ve bu noktada azami derecede yararlanmalıdır.

“

Kültür endüstrilerini oluşturan tüm sektörlerde küresel pazarlar hedeflenmelidir.

”

- Türk müzik sektöründe ise önemli bir çeşitlilik mevcuttur. Ancak burada da bu çeşitliliği ticarileştirme ile özellikle yurtdışına yönelik tanıtım ve pazarlama konularına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Türk müziğindeki söz konusu çeşitlilik ticarileştirilerek (bu çeşitlilik küresel dinleyiciler için ürünlere dönüştürülerek) iyi bir tanıtım ve pazarlama organizasyonu ile tüm dünyaya sunulmalıdır.

- Bu noktada, kültür endüstrilerini oluşturan alt sektörler için önemli destek programları mevcuttur. Kamu tarafından bu alanda sağlanan bütün teşvik ve destekleri bir araya getiren "Kültür Endüstrileri Teşvik ve Destek Rehberi" Kültür ve Turizm Bakanlığınca hazırlanıp yayımlanmıştır.

- Bu rehberde; Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü'nün "Yerli Eser Yazım Desteği", Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün "Görsel Sanatlar Dalındaki Destekleri" ile "Özel Tiyatroların Projelerine Yardım Desteği" gibi destekleri ile birlikte diğer kamu kurum ve kuruluşlarının teşvik ve destekleri bulunmaktadır. Yayıncılık sektörüne yönelik "Edebiyat Eserlerini Destek Projesi" ile "Türk Kültür, Sanat ve Edebiyat Eserlerinin Dışa Açılımını Destekleme (TEDA) Projesi" desteklerine bu rehberden ulaşılabilir.

- Bu kapsamda; Ticaret Bakanlığı'nın da telif hakları temel endüstrilerinden bazılarının yönelik ihracat destek programları bulunmaktadır. Ticaret Bakanlığı'nın döviz kazandırıcı hizmet sektörlerine yönelik ihracata hazırlık/kurumsal kapasite kazandırılmasına yönelik destekleri, pazarlama ve pazarda tutundurma destekleri ile markalaşmaya yönelik destekleri bulunmaktadır.

- Fuarlara katılım; danışmanlık, reklam, tanıtım ve pazarlama; yurtdışı birim desteklerinden film, yazılım ve bilgisayar oyunları sektörleri yararlanabilmektedir. Fuarlara katılım desteğinden, ayrıca, yayıncılar da yararlanabilmektedir. Bunların yanında film sektörüne özgü, film yurtdışı pazarlama desteği, reklam desteği ve film platosu/stüdyosu kira desteği vardır.

- Yazılım ve bilgisayar oyunları sektörüne yönelik pazara giriş, komisyon ve geliştirme destekleri vardır. Film ile yazılım ve bilgisayar oyunları sektörleri markalaşma desteği (Turquality) programından da yararlanabilmektedir.

- Türk Eximbank da yurt dışına yönelik olarak gerçekleştirilecek yazılım hizmetlerinin finanse edilmesi amacıyla sevk öncesi ihracat kredisi kullanmaktadır.

- Bunların dışında, Vergi Kanunlarında da önemli teşvikler vardır. Bunlardan birisi

yazılım ihracatına yöneliktir. Yurt dışına yapılan ve münhasıran yurt dışında yararlanılan yazılım teslimlerinden elde edilen kazancın %50'si vergiden istisna edilmiştir.

- Teşvik ve desteklere yönelik ayrıntılı bir çalışma yapılarak bunlardan ne oranda

- Kültür endüstrilerinin ekonomik katkısının artırılması için en önemli rol bu alanda bilinçle çalışan ve büyük başarılarla imza atan sektör işletmelerine düşmektedir. Bu sektörlerin, Türkiye'nin ekonomik katkısı nispeten yüksek sektörlerine kıyasla arzu edilen endüstrileşme seviyesine henüz ulaşamadıkları görülmektedir. Bunun için sektörel bazda stratejilerin ortaya konulması hedeflenmektedir. Örneğin yazılım sektörüne yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinesinde Türkiye Yazılım Sektörü Stratejisi ve Eylem Planı (2017-2019) hazırlanmıştır. Benzer çalışmaların Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinatörlüğünde sektörlerin tüm paydaşlarının katılımıyla kültür endüstrilerinin alt sektörleri için de yapılması planlanmaktadır.

- Kültür endüstrileri içindeki sektörlerin endüstrileşmesi yönünde hem kamu açısından hem pazar açısından sorunların tespit edildiği ve bu bağlamda çözüm önerilerinin üretildiği; ilgili sektör temsilcileri ve ilgili kamu kurumlarının işbirliği halinde katılım sağlayacağı geniş çaplı platformların oluşturulması planlanmaktadır.

- Kültür endüstrilerinin ürünleri, diğer endüstrilerin ürünlerine göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle bu endüstriler için "girişim sermayesi yatırım fonlarının kurulması" gibi farklı finansman modellerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kültür endüstrilerinde faaliyet gösteren işletmelerin büyümesi, uluslararasılaşması ve daha büyük üretimler üretebilmesi için şirket birleşmelerinin önemli bir rolü olduğu ilgili sektörlerce dikkate alınmalıdır.

- Kültür endüstrilerinin ürün ve hizmetlerine olan talebin artırılması için de bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu kapsamda, kültürümüzün özgün yapısını ve zenginliğini kaybetmeden gelişime açık olması ve evrensel kültür birikimine katkıda bulunması, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımın bir yaşam alışkanlığı olarak gelişmesi Kültür ve Turizm Bakanlığının birincil öncelikleri arasındadır.

yararlanıldığı, yararlanılmıyorsa nedenleri, amaca yönelik ve yeterli olup olmadıkları tespit edilip bu tespitlere göre gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bu teşvik ve desteklerin sektörler için yeterince tanıtılmasına yönelik faaliyetlerin yürütülmesi ve özellikle de uluslararasılaşmayı cazip kılacak teşvik ve desteklerin tasarlanması planlanmaktadır.

Türkiye dünyadaki ilk on ekonomiden biri olmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmada önemli itici güçlerden birisi kültür endüstrileridir. Kültür endüstrilerinin en önemli özelliği yaratıcılığa ve fikri emeğe dayanmaları ve bu nedenle yüksek katma değerli olmalarıdır.

“

Kültür endüstrileri içindeki sektörlerin endüstrileşmesi yönünde sorunların tespit edildiği ve çözüm önerilerinin üretildiği; ilgili sektör temsilcileri ve kamu kurumlarının işbirliği halinde katılım sağlayacağı geniş çaplı platformların oluşturulması planlanmaktadır.

”

Kültür endüstrileri, ayrıca birçok sektörden daha fazla istihdam sağlamaktadır. Kültür endüstrilerinin istihdama katkısı, Türkiye’de önemli sektörlerden birisi olan ulaştırma ve depolama sektörünün katkısı ile aynı orandadır. Yine Türkiye’de oldukça önemli bir sektör olan sağlık sektörünün istihdama katkısına çok yakındır ve Türkiye’de önemli sektörlerden birisi olan finans ve sigortacılık sektörünün istihdama katkısının oldukça üzerindedir. Bu bağlamda, kültür endüstrilerinin önemli bir büyüme potansiyeli olduğu görülmektedir. Bu potansiyelin harekete geçirilmesi için talep ve arz tarafında önemli adımların atılması, kamu ve özel sektör paydaşlarının elele vermesi ve işbirliği halinde ilerlemesi gerekmektedir.

Talep tarafında, kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımın ve fikri emeğe ve yaratıcılığa dayanan eserlerin meydana getirilmesinin bir yaşam alışkanlığı olarak gelişmesi için çocukların ve gençlerin erken yaşlarda kültür, sanat, edebiyat ve dijital alandaki yetilerini artırmaya yönelik eğitimler almaları yönünde ulusal politikalar geliştirilmesi kamunun öncelikleri arasındadır. Arz tarafında ise, kültür endüstrilerinin ihracata dayalı büyümesi ve endüstrileşmesi için kamu ve özel sektör paydaşlarının birlikte ortaya koyacağı tedbirlere ihtiyaç vardır. Her iki açıdan, Kültür ve Turizm Bakanlığı bugün olduğu gibi gelecekte de koordinasyon misyonunu sürdürmeye devam edecektir.

“

Türkiye dünyadaki ilk on ekonomiden biri olmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmada önemli itici güçlerden birisi kültür endüstrileridir. Kültür endüstrilerinin en önemli özelliği yaratıcılığa ve fikri emeğe dayanmaları ve bu nedenle yüksek katma değerli olmalarıdır.

Kültür endüstrilerinin ihracata dayalı büyümesi ve endüstrileşmesi için kamu ve özel sektör paydaşlarının elele ve birlikte çalışması gerekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı bugün olduğu gibi gelecekte de koordinasyon misyonunu sürdürmeye devam edecektir.

”

Tablo ve Şekiller

TABLORAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Temel Endüstrilerin NACE Rev 2. Kod Sayıları	40
Tablo 3.2: Bağımlı Endüstrilerin NACE Rev 2. Kod Sayıları	40
Tablo 3.3: Kısmi Bağımlı Endüstrilerin NACE Rev 2. Kod Sayıları	41
Tablo 3.4: Temel Endüstrilerin GTİP ve ISIC. Kod Sayıları	41
Tablo 3.5: Bağımlı Endüstrilerin GTİP ve ISIC. Kod Sayıları	42
Tablo 3.6: Kısmi Bağımlı Endüstrilerin GTİP ve ISIC. Kod Sayıları	43
Tablo 3.7: Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Telif Hakları Faktörleri	46
Tablo 3.8: Diğer Destek Endüstrilerinin Telif Hakları Faktörleri	47
Tablo 3.9: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ekonomik Büyüklükleri(2015-2018, Cari Fiyatlarla)	48
Tablo 3.10: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ciroları (2015-2018)	59
Tablo 3.11: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ciro Payları (2011, 2015-2018)	60
Tablo 3.12: Telif Hakları Temel Endüstrinin Katma Değerleri (2015-2018)	63
Tablo 3.13: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değer Payları (2011, 2015-2018)	64
Tablo 3.14: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdamı (2015-2018)	69
Tablo 3.15: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdam Payları (2011, 2015-2018)	69
Tablo 3.16: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ciroları (2015-2018)	75
Tablo 3.17: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ciro Payları (2011, 2015-2018)	75
Tablo 3.18: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerleri (2015-2018)	79
Tablo 3.19: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değer Payları (2011, 2015-2018)	79
Tablo 3.20: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdamı (2015-2018)	84
Tablo 3.21: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları (2011, 2015-2018)	84
Tablo 3.22: Telif Haklarına Kısmi bağımlı Endüstrilerin Ciroları (2015-2018)	88
Tablo 3.23: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Ciro Payları (2011, 2015-2018)	90
Tablo 3.24: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerleri (2015-2018)	93
Tablo 3.25: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Katma Değer Payları (2011, 2015-2018)	93

Tablo 3.26: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdamı (2015-2018)	97
Tablo 3.27: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları (2011, 2015-2018)	98
Tablo 3.28: Diğer Destek Endüstrilerinin Ciroları (2015-2018)	102
Tablo 3.29: Diğer Destek Endüstrilerinin Katma Değerleri (2015-2018)	105
Tablo 3.30: Diğer Destek Endüstrilerinin İstihdamı (2015-2018)	108
Tablo 3.31: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Dış Ticaret Değerleri (ABD Doları)	111
Tablo 3.32: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerinin Dış Ticaret Değerleri (ABD Doları)	111
Tablo 3.33: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Dış Ticaret Değerleri (ABD Doları)	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Ciro Payları (2011, 2015-2018)	50
Şekil 3.2: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Cirolarının Büyüme Oranları (2016- 2018)	50
Şekil 3.3: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Katma Değerlerinin Payları (2011, 2015-2018)	51
Şekil 3.4: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Katma Değerlerinin GSYH İçindeki Payları (2011, 2015-2018)	52
Şekil 3.5: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018)	53
Şekil 3.6: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018)	54
Şekil 3.7: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamlarının Payları (2011, 2015-2018)	55
Şekil 3.8 Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamının Türkiye'nin Toplam İstihdamı İçindeki Payları (2011, 2015-2018)	56
Şekil 3.9: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İstihdamının Büyüme Oranları 2016- 2018)	57
Şekil 3.10: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin İşgücü Verimlilikleri (2011, 2015-2018)	58
Şekil 3.11: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Ciro Payları (2011, 2015-2018)	60
Şekil 3.12: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Cirolarının Büyüme Oranları (2016- 2018)	62
Şekil 3.13: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Katma Değerlerinin Payları (2011, 2015-2018)	64
Şekil 3.14: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018)	66

Şekil 3.15: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	67
Şekil 3.16: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdam Payları (2011, 2015-2018) _____	71
Şekil 3.17: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İstihdamının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	72
Şekil 3.18: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin İşgücü Verimlilikleri (2011, 2015-2018) _____	73
Şekil 3.19: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Ciro Payları (2011, 2015-2018) _____	76
Şekil 3.20: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Cirolarının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	78
Şekil 3.21: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerlerinin Payları (2011, 2015-2018) _____	80
Şekil 3.22: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	81
Şekil 3.23: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016-2018) _____	83
Şekil 3.24: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları (2011, 2015-2018) _____	85
Şekil 3.25: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İstihdamının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	86
Şekil 3.26: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin İşgücü Verimlilikleri (2011, 2015-2018) _____	87
Şekil 3.27: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Cirolarının Payları (2011, 2015-2018) _____	91
Şekil 3.28: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Cirolarının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	92
Şekil 3.29: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Katma Değerlerinin Payları (2011, 2015-2018) _____	94
Şekil 3.30: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	95
Şekil 3.31: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018) Büyüme Oranları (2010 ve 2011-%) _____	96
Şekil 3.32: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdam Payları (2011, 2015-2018) _____	98
Şekil 3.33: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İstihdamının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	99
Şekil 3.34: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin İşgücü Verimlilikleri (2011, 2015-2018) _____	100
Şekil 3.35: Diğer Destek Endüstrilerinin Ciro Payları (2011, 2015-2018) _____	103
Şekil 3.36: Diğer Destek Endüstrilerinin Cirolarının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	104
Şekil 3.37: Diğer Destek Endüstrilerinin Katma Değer Payları (2011, 2015-2018) _____	106

Şekil 3.38: Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Cari Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	107
Şekil 3.39: Diğer Destek Endüstrilerinin Yarattıkları Katma Değerin (Sabit Fiyatlarla) Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	107
Şekil 3.40: Diğer Destek Endüstrilerinin İstihdam Payları (2011, 2015-2018) _____	109
Şekil 3.41: Diğer Destek Endüstrilerinin İstihdamının Büyüme Oranları (2016- 2018) _____	110
Şekil 3.42: Diğer Destek Endüstrilerinin İşgücü Verimlilikleri (2011, 2015-2018) _____	110
Şekil 3.43: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye'nin Toplam İhracatındaki Payları (2011, 2015-2018) _____	113
Şekil 3.44: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Her Birinin Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Toplam İhracatındaki Payları (2015-2018) _____	114
Şekil 3.45: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Türkiye'nin Toplam İthalatındaki Payları(2015-2018) _____	115
Şekil 3.46: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Toplam İthalatındaki Payları (2015-2018) _____	116
Şekil 3.47: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin Dış Ticaret Dengeleri (2015-2018) _____	116
Şekil 3.48: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin Dış Ticaret Dengeleri (2015-2018) _____	117
Şekil 3.49: Telif Haklarına Bağımlı Endüstrilerin Dış Ticaret Dengeleri (2015-2018) _____	118
Şekil 3.50: Telif Haklarına Kısmi Bağımlı Endüstrilerin Dış Ticaret Dengeleri (2015-2018) _____	119
Şekil 3.51: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin ve Diğer Sektörlerin GSYH'ye Katkıları (2018-%) _____	120
Şekil 3.52: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Paylarda 2011 Yılına Göre Değişim _____	121
Şekil 3.53: Türkiye'nin Toplam İstihdamı İçindeki Paylar (2018) _____	122
Şekil 3.54: Telif Haklarına Dayalı Endüstrilerin GSYH'ye Katkıları _____	123
Şekil 3.55: Telif Hakları Temel Endüstrilerinin GSYH'ye Katkıları _____	123

